

Akwé: Kon

Ohjeiden soveltaminen **Hammastunturin erämaa-alueen** hoito- ja käyttösuunnitelmassa

Rávvgiid heiveheapmi **Bátneduoddara meahcceguovllu** dikšun- ja geavahanplánas

Application of Guidelines in the Management and Land Use Plan for **the Hammastunturi Wilderness Area**

Akwé: Kon -ohjeiden soveltaminen
Hammastunturin erämaa-alueen
hoito- ja käyttösuunnitelmassa

Akwé: Kon -rávvagiid heiveheapmi
Bátneduoddara meahcceguovllu
dikšun- ja geavahanpláνας

Application of **Akwé: Kon** Guidelines
in the Management and Land Use Plan
for the Hammastunturi Wilderness Area

Suvi Juntunen

*Akwé: Kon työryhmän sihteeri | Akwé: Kon bargojoavkku čáli |
Secretary of the Akwé: Kon working group*

Elina Stolt

*Metsähallituksen luontopalvelut | Meahciráđđehusa luonddubálvalusat |
Metsähallitus Natural Heritage Services
elina.stolt@metsa.fi*

Translation: Translatinki Oy

Sámas: Klemetti Näkkäljärvi

Layout: Studio Borga

Etukannen kuva | Bearbmagovva | Front cover photo: Bigga Helena Magga
Kuvat | Govat | Photos: Elina Stolt s. | p. 26, Inga-Briitta Magga s. | p. 33, 69

Julkaisija | Buvttadeaddji | Publisher: Metsähallitus | Meahciráđđehus |

Natural Heritage Services, 2013

ISBN 978-952-295-082-6 paperi

ISBN 978-952-295-083-3 pdf

Waasa Graphics Oy 2013

Loppuraportti | Loahpparaporta | Final Report

Akwé: Kon -ohjeiden soveltaminen Hammastunturin erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelmassa

Akwé: Kon -rávvagiid heiveheapmi Bátneduoddara meahcceguovllu dikšun- ja geavahanpláνας

Application of **Akwé: Kon** Guidelines
in the Management and Land Use Plan
for the Hammastunturi Wilderness Area

Suvi Juntunen | Elina Stolt

Sisältö

Alkusanat

Johdanto ja taustaa

- Biodiversiteettisopimus
- Laki Metsähallituksesta
- Metsähallitukselle asetetut tulostavoitteet
- Hoito- ja käyttösuunnitelma

Akwé: Kon -ohjeet

- Lähtökohdat ohjeiden soveltamiseen

Ohjeiden soveltaminen Hammastunturin erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnassa

- Työryhmän työskentely
- Perusselvitykset
- Esitykset suunnitelmaan
- Vaikutusten arviointi
- Suunnitelman valmistuminen
- Taulukko: Akwé: Kon -ohjeiden soveltaminen suunnitelman laadinnassa

Tulokset ja vaikutukset

Loppupäätelmät ja suositukset

Lähteet

Sisdoallu

6 Sáttasánit 6

14 Bagadus ja duogáš 14

- 14 Biodiversiteahttasoahtpamuš
- 16 Láhka Meahciráđdehusas
- 18 Meahciráđdehussii ásahuvvon boadusulbmilat
- 18 Dikšun- ja geavahanplána

20 Akwé: Kon -rávvagat 20

- 22 Vuolggasajit rávvagiid heiveheapmái

30 Rávvagiid heiveheapmi Bátneuođdara meahcceguovllu dikšun- ja geavahanplána ráhkadeamis 30

- 30 Bargojoavkku bargan
- 32 Vuoddočilgehusat
- 34 Evttohusat plánii
- 36 Váikkuhusaid árvoštallan
- 36 Plána gárváneapmi
- 38 Tabealla: Akwé: Kon -rávvagiid heiveheapmi plána ráhkadeamis

58 Bohtosat ja váikkuhusat 58

66 Loahppaárvalusat ja ávžžuhusat 66

70 References 71

Contents

Foreword	7
Introduction and Background	15
Convention on Biological Diversity	15
The Act on Metsähallitus	17
Annual Targets Set for Metsähallitus	17
Management and Land Use Plan	19
Akwé: Kon Guidelines	21
The Basis for Implementing the Guidelines	23
Application of the Guidelines in Drawing up the Hammastunturi Wilderness Area Management and Land Use Plan	31
Working Group Activities	31
Baseline Studies	33
Proposals to the Plan	35
Impact Assessment	37
The Completion of the Plan	37
Table: The application of Akwé: Kon Guidelines in the planning process	50
Results and Impacts	59
Conclusions and Recommendations	67
References	71

Alkusanat

Metsähallitus

Metsähallituksen vastuulla on Suomen valtion maiden hallinta. Saamelaisten kotiseutualueella valtion hallinnoimia maita on 91 %. Näistä merkittävimpiä ovat erämaa-alueet ja kansallispuistot, joille Metsähallitus laatii alueiden käyttöä ohjaavat hoito- ja käyttösuunnitelmat.

Metsähallitus on vuosien varrella kehittänyt eri hankkeissa alueiden käyttäjien, viranomaisten ja muiden tahojen osallistumismahdollisuuksia. Haluamme kehittää edelleen saamelaisten mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurinsa harjoittamisen edellytyksiä, ja haluamme ottaa saamelaiskulttuurin kannalta tärkeitä asioita huomioon mahdollisimman paljon. Konkreettista mahdollisuuksien turvaamista tehdään Metsähallituksen osalta erityisesti luonnonsuojelualueiden ja erämaiden hoito- ja käyttösuunnitelmissa.

Varsinainen lopullinen päätösvalta on tämänhetkisen lainsäädännön mukaan esimerkiksi alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmissa niiden vahvistajatahona pääosin ministeriötasolla, mutta laaja ja hyvä sidosryhmien ja kansalaisten osallistaminen on parhaimmillaan jo lähenemässä paikallista päätösvaltaa. Saamelaisten kotiseutualueella saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytysten turvaaminen saa erityisen suuren painoarvon erämaiden maan- ja luonnonvarojen käytöstä päätettäessä.

Metsähallitus päätti pilotoida biodiversiteettisopimuksen 8j -artiklan mukaista Akwé: Kon ohjeistusta käyttämällä ohjeistusta yhdessä saamelaiskäräjien kanssa sopien Hammastunturin erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnassa. Tavoitteena oli löytää uusia tapoja, miten Metsähallitus erämaan haltijaviranomaisena voisi turvata entistäkin paremmin Euroopan ainoan alkuperäiskansan mahdollisuudet vaikuttaa kulttuurinsa harjoittamisen edellytyksiin alueella.

Akwé: Kon -ohjeiden mukainen suunnitteluprosessi on ollut hyvä menetelmä selvittää saamelaiskulttuurin

Sáttasánit

Meahciráđđehus

Meahciráđđehusa ovddasvástádussan lea Suoma stáhta eatnamiid hálddašeapmi. Sámiid ruovttuguovllus stáhta hálddašan eatnamiid mearri lea 91% Dáin mávssolaččamusat lea meahcceguovllut ja álbmotmeahcit, maidda Meahciráđđehus ráhkada dikšun- ja geavahanplánaid, mat stivrejit guovlluid geavahusa.

Meahciráđđehus lea jagiid mielde gárgehan sierra fidnuin guovlluid geavaheddjiid, eiseválddiid ja eará beliid oassálastinvejolašvuodaid. Háldit ain gárgehit sápmelaččaid vejolašvuodaid buktit ovdan kultuvrraset mielde bargama eavttuid, ja háldit váldit vuhtii sámi kultuvrra dáfus dehálaš áššiid nu olu go vejolaš. Meahciráđđehus dorvvasta konkreettalaš vejolašvuodaid earenoamážit luonddusuodjalanguovlluid ja meahcceguovlluid dikšun- ja geavahanplánain.

Aitosaš loahpalaš mearridanváldi lea dálá lága mielde ovdamearkkadihte guovlluid dikšun- ja geavahanplánain daid nannenoassebeallin váldoáššis ministeriijadásis, muhto viiddes ja buorre čanusjoavkkuid ja riikkavuložiid oassálastimii fárrui váldin lea buoremussan juo lahkoneame báikkálaš mearridanválddi. Sámiid ruovttuguovllus sámi kultuvrra mielde bargama eavttuid dorvvasteapmi oažžu earenoamáš stuora deaddoárvvu meahcceguovlluid eanan- ja luondduriggodagaid geavahusa mearrideamis.

Meahciráđđehus mearridii vuosttaš geardde destet biodiversiteahttasoahttasopamuša 8j-artikla miel Akwé: Kon -rávvagiid atnui váldima nu ahte dat ovttas sámedikkiin šiehtaiga váldit atnui rávvagiid Bátneuoaddara meahcceguovllu dikšun- ja geavahanplána ráhkadeami olis. Ulbmilin lei gávdnat ođđa vugiid, mot Meahciráđđehus meahcceguovllu hálddašaneiseváldin sáhtálii dorvvastit ovdalaččage buorebut Eurohpa áidna álgoálbmoga vejolašvuodaid váikkuhit kultuvrras mielde bargama eavttuide guovllus.

Akwé: Kon -rávvagiid miel plánenproseassa lea leamaš buorre vuohki čilget sámi kultuvrra miel bargamii gullelaš

Foreword

Metsähallitus

Metsähallitus administrates state-owned land areas in Finland. In the Saami Homeland, 91% of the areas are administered by the state. The most significant of these are the wilderness areas and national parks, and Metsähallitus draws up plans to steer their management and land use.

Over the years, Metsähallitus has undertaken several projects to develop the opportunities of the people who use the land areas as well as those of the authorities and other parties to participate in land use planning. We wish to further develop the opportunities of the Saami people to communicate the prerequisites for practising their culture, and we wish to do our best in taking matters that are integral to Saami culture into consideration. In particular, Metsähallitus is taking concrete measures to secure Saami participation and involvement in management and land use planning for nature conservation and wilderness areas.

According to current legislation, the final authority in terms of validating, for instance, management and land use plans lies at ministry level, but wide-scale, effective engagement of stakeholders and citizens is, at its best, already approaching actual local power of decision. In the Saami Homeland, special emphasis is placed on safeguarding the prerequisites for practicing Saami culture when decisions are made concerning the use of land and natural resources in wilderness areas.

Metsähallitus decided to cooperate with the Saami Parliament to pilot the application of the Akwé: Kon Guidelines in accordance with Article 8(j) of the Convention on Biological Diversity in compiling a management and land use plan for the Hammastunturi Wilderness Area. The objective was to find new ways for Metsähallitus, as the administering authority, to further improve on securing the opportunities of Europe's only indigenous people to influence the conditions for practising their culture in the area.

harjoittamiseen liittyviä tärkeitä asioita, esimerkiksi alueiden erilaisia arvoja saamelaiskulttuurille, mahdollisia huolenaiheita kulttuurin harjoittamisen edellytyksiin liittyen sekä lopulta niitä keinoja, joilla mahdollisia uhkia voidaan torjua. Metsähallituksen näkökulmasta Akwé: Kon työ on ollut antoisaa, ja se on kehittänyt saamelaisen osallistamista suunnitteluprosessiin merkittävästi. Metsähallitus käyttää menetelmää mielellään myös tulevaisuudessa. Tämän työn pohjalta Metsähallitus on laatinut Akwé: Kon -ohjeiden käytön toimintamallin. Toimintamallia käytetään jatkossa saamelaisten kotiseutualueella ainakin luonnonvarasuunnitelmien ja hoito- ja käyttösuunnitelmien laadinnassa.

Metsähallitus haluaa kiittää saamelaiskäräjiä rakentavasta yhteistyöstä Akwé: Kon -ohjeiden pilotoinnissa sekä niiden tulevan käytön suunnittelussa.

Vantaalla 19.2.2013

Rauno Väisänen
Luontopalvelujohtaja, Metsähallitus

dehálaš áššiid, ovdamearkkadihte guovlluid sierralágán árvvuid sámi kultuvrii, vejolaš fuolaid, mat laktásit sámi kultuvrra miel bargama eavttuide sihke loahpa-loahpas daid vugiid, maiguin vejolaš uhkádusat sáhttet dustejuvvot. Meahciráđđehusa oaidninvuogi mielde Akwé: Kon -bargu lea leamaš attolaš, ja dat lea gárgehan sámiid oassálastima fárrui váldima plánenprosessii mearkkašahtti ládje. Meahciráđđehus geavaha mielas vuogi maid boahttevuodas. Dán barggu vuodul Meahciráđđehus lea ráhkadan Akwé: Kon -rávvagiid anu doaibmamálla. Doaibmamálla adnojuvvo dás duohko sámiid ruovttuguovllus ankke luondduriggodatplánaid ja dikšun- ja geavahanplánaid ráhkadeamis.

Meahciráđđehus hálida giitit sámedikki konstruktiivu ovttasbarggus Akwé: Kon -rávvagiid piloteremis sihke daid boahttevaš anu plánemis.

Vantaas 19.2.2013

Rauno Väisänen
Luonddubálvalusaid hoavda, Meahciráđđehus

A planning process adhering to the Akwé: Kon Guidelines has proved a good method for investigating important issues relating to the practice of Saami culture, including, for example, the various values Saami culture places on certain areas, any concerns around the conditions for practising the culture and, finally, the means with which possible threats can be avoided. From Metsähallitus' perspective, the Akwé: Kon work has been rewarding, and it has significantly improved the engagement of the Saami people in the planning process. Metsähallitus will be happy to implement the method in the future as well. Based on the present work, Metsähallitus has created a procedure for using the Akwé: Kon Guidelines. In the future, the model will be implemented in the Saami Homeland at least in planning the management and use of natural resources and land areas.

Metsähallitus wishes to thank the Saami Parliament for their constructive cooperation in piloting the Akwé: Kon Guidelines and planning their future use.

In Vantaa on 19 February 2013

Rauno Väisänen
Director of Natural Heritage Services, Metsähallitus

Alkusanat

Akwé: Kon työryhmän puheenjohtaja

Akwé: Kon -työryhmä teki työtä Hammastunturin erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelman laatimiseksi noin puolitoista vuotta. Sitä ennen ohjeiden soveltamista valmisteltiin kansallisen artikla 8(j)-työryhmän työssä, jota kesti noin pari vuotta. Prosessi on ollut pitkä. Tässä loppuraportissa käsitellään lyhyesti puolentoista vuoden työn tulokset sekä katsotaan hieman tulevaisuuteenkin - miten tästä eteenpäin. Työ oli mielenkiintoista ja haastavaa, koska ohjeita ei ole kokeiltu koskaan aikaisemmin maankäytön suunnittelussa missään maailmassa. Suurin haaste olikin selvittää miten ohjeita sovelletaan hoidon ja käytön suunnittelussa ja miten ohjeet huomioidaan Metsähallituksen hoito- ja käyttösuunnitelman laatimismallissa, lomakkeistossa.

Akwé: Kon -ohjeet ovat menettelytapa, joka ei itsessään määrää suunnitelman lopputulosta. Ohjeet edellyttävät, että luonnon monimuotoisuuden ja saamelaiden perinteisen tiedon turvaamiseksi saamelaiden osallisuus esimerkiksi hoito- ja käyttösuunnitelman valmistelussa tulee turvata ja saamelaiden esitykset tulee ottaa huomioon ja arvioida asianmukaisesti. Hoito- ja käyttösuunnitelman valmistelu ohjeiden mukaisesti on parantanut hoito- ja käyttösuunnitelman tietopohjaa, koska alueen käyttäjien tiedot ja näkemykset on otettu paremmin huomioon. Vuorovaikutus Metsähallituksen kanssa on myös parantunut ja olemme päässeet avoimesti keskustelemaan ja kuulemaan Metsähallitukselta miksi tiettyjä asioita on otettu suunnitelmaan ja miksi joitakin työryhmän esityksiä ei ole kannatettu. Kaikki Akwé: Kon -työryhmän esitykset eivät tulleet suunnitelmaan, mutta ne arvioitiin asianmukaisesti ohjeiden edellyttämällä tavalla.

Akwé: Kon -ohjeiden noudattaminen tuo ennen kaikkea mahdollisuuksia ja lisää vuorovaikutusta. Saamelaiskäräjien näkökulmasta ohjeiden noudattaminen on parantanut nykyistä tilannetta merkittävästi. Aiemmin saamelaiskäräjät on laatinut hoito- ja käyttösuunnitelmien vaikutustenarvioinnin suunnitelman valmistumisen jälkeen. Menettely on ollut raskas ja epämieluisa, koska

Sáttasánit

Akwé: Kon bargojoavkku ságadoalli

Akwé: Kon -bargojoavku barggai Bátneduoddara meahcceguovllu dikšun- ja geavahanplána ráhkadeami várás sulaid bealnot jagi. Dađi ovdal rávvagiid heiveheapmi válmmaštallojuvvui álbmotlaš 8(j)-bargojoavku barggus, mii bisttii sulaid moadde jagi. Proseassa lea leamaš guhkki. Dán loahpparaporttas gieđahallojuvvojit oanehaččat bealnot jagi barggu bohtosat sihke gehččujuvvo veahaš boahhteáigainai – mot dás ovddos. Bargu lei beroštahtti ja hástaleaddji, daningo rávvagat eai leat geahččaluvvon goassege ovdal eanageavahusa pláne mis gostege máilmmis. Stuorimus hástalus leinai čilget mot rávvagat heivehuvvojit divššu ja geavahusa plánemis ja mot rávvagat váldojuvvojit vuhtii Meahciráđđehusa dikšun- ja geavahanplána ráhkadanmálles, skoviin.

Akwé: Kon -rávvagat leat meannudanvuohki, mii ii iešaldes mearrit plána loahppabohtosa. Rávvagat gáibidit, ahte luonddu mánggahápmásašvuoda ja sámiid árbevirolaš dieđu dorvvasteami várás sápmelaččaid oassálastimii fárrui váldin ovdamearkkadihte dikšun- ja geavahanplána válmmaštallamis galgá dorvvastuvvot ja sápmelaččaid evttohusat galget váldojuvvot vuhtii ja árvvoštallojuvvot áššáigullevaččat. Dikšun- ja geavahanplána válmmaštallan rávvagiid mielde lea buoridan dikšun- ja geavahanplána diehtovuodu, daningo guovllu geavaheddjiid dieđut ja oainnut leat váldojuvvon buorebut vuhtii. Vuorováikkuhus Meahciráđđehusain lea maid buorránan ja mii leat beassan rahpasit ságastallat ja gullat Meahciráđđehusas manin dihto áššit lea váldojuvvon mielde plánii ja manin muhtin bargojoavkku evttohusat eai leat guotti- huvvon. Buot Akwé: Kon -bargojoavkku evttohusat eai leat bohtán plánii sisa, muhto dat árvvoštallojuvvoje áššáigullevaččat rávvagiid gáibidan vuogi mielde.

Akwé: Kon -rávvagiid doahhtaleapmi buktá earenoamážit vejolašvuodaid ja lasiha vuorováikkuhusa. Sámedikki oaidninvuogis rávvagiid doahhtaleapmi lea buoridan dáláš dili mearkkašahtti ládje. Ovdal sámediggi lea ráhkadan dikšun- ja geavahanplánaid váikkuhusaid árvvoštallama plána gárváneami manjel. Meannudeapmi lea leamaš

Foreword

Chairman of the Akwé: Kon Working Group

For roughly eighteen months, the Akwé: Kon working group engaged in drawing up a management plan for the Hammastunturi Wilderness Area. Prior to that, ground-work for the implementation of the Guidelines had been carried out by the National Working Group on Article 8(j), whose task took some two years. It has been a long process. In this final report, we provide a brief overview of the results of eighteen months of work, in addition to shedding light on the future – where do we go from here. The work was interesting and challenging, because the Akwé: Kon Guidelines have never before been tested in land use planning anywhere in the world. The biggest challenge was therefore to investigate how the guidelines could be applied in planning the management and land use and how they can be taken into account in Metsähallitus' form templates for preparing management plans.

The Akwé: Kon Guidelines outline a procedure that, in itself, does not determine the end result of the plan. The guidelines require that the involvement of the Saami people be guaranteed in, for example, preparing a management and land use plan and that their proposals be taken into account and reviewed appropriately in order to preserve biodiversity and safeguard the Saami people's traditional knowledge. Preparing the management and land use plan in accordance with the Guidelines has improved the knowledge base upon which the said plan relies, as the knowledge and views of the people who use the area have been accommodated better than before. The interaction with Metsähallitus has also improved, and we have been able to engage in an open dialogue and hear directly from Metsähallitus why certain issues have been included in the plan and why some of the working group's proposals were not supported. Not all of the proposals put forth by the Akwé: Kon working group were included in the plan, but they did all receive an appropriate review as required by the Guidelines.

vaikutustenarviointi ei ole voinut vaikuttaa mitenkään suunnitelman sisältöön. Nyt vaikutustenarviointi on ollut jatkuvaa ja kiinteä osa suunnitelman laatimista.

Työryhmän työ oli hyvin mielekästä ja vuorovaikutteista. Toivon, että Hammastunturin erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelmassa saadut kokemukset jalostuvat pysyväksi malliksi saamelaiden kotiseutualueen maankäytön ohjauksessa.

Lemmenjoella 11.2.2013

Heikki Paltto

Akwé: Kon työryhmän puheenjohtaja, saamelaiskäräjien II varapuheenjohtaja ja poromies Sallivaaran paliskunnasta

lossat ja unohas, daningo váikkuhusaid árvvoštallan ii leat sáhttán váikkuhit motge plána sisdollui. Dál váikkuhusaid árvvoštallan lea leamaš bistevaš ja plána ráhkadeami gid-des oassi.

Bargojoavkku bargu lei hui jierpmálaš ja dan olis lei buorre vuorrováikkuhus. Sávan, ahte Bátneduoddara meahcceguovllu dikšun- ja geavahanplánas ožžojun muosáhusat aliduvvojit bissovaš mállen sámiid ruovttuguovllu eanan-geavahusa stivremis.

Leammis 11.2.2013

Hánno Heaika

Akwé: Kon bargojoavkku ságadoalli, sámedikki II várreságadoalli ja boazoolmmoš Sállevári bálgesis

Above all other impacts, compliance with the Akwé: Kon Guidelines brings new opportunities and increases interaction. From the Saami Parliament's point of view, observing the Guidelines has enhanced the current situation significantly. Previously, the Saami Parliament has assessed the impacts of management and land use plans after the plan has been completed. The procedure has been taxing and unpleasant, because it has not been possible for the impact assessment to have any influence on the content of the plan. Here, the impact assessment has been an ongoing and integrated part of the planning process.

The work in the working group was very meaningful and interactive. I hope that the experiences attained while drawing up the Hammastunturi Wilderness Area management and land use plan will be further refined into a permanent model for steering land use in the Saami Homeland.

At Lemmenjoki on 11 February 2013

Heikki Paltto

Chairman of the Akwé: Kon working group, Second Vice-President of the Saami Parliament and a reindeer herder from the Sallivaara reindeer herding cooperative.

Johdanto ja taustaa

Tässä raportissa käydään läpi Hammastunturin erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelman laadintaa ja sen valmistelua vuoden 2010 lopusta vuoden 2012 loppuun. Raportissa käsitellään miten suunnitelman laadinnassa on sovellettu biodiversiteettisopimuksen osapuolikokouksen hyväksymiä vapaaehtoisia Akwé: Kon -ohjeita, ohjeiden soveltamisen tuloksia, vaikutuksia ja kehittämisehdotuksia tulevien hoito- ja käyttösuunnitelmien laadinnalle.

Raportti pohjautuu Akwé: Kon -työryhmän kokousmateriaaleihin ja työryhmyöskentelystä saatuihin kokemuksiin. Työryhmä on hyväksynyt loppuraportin keskeisen sisällön.

Biodiversiteettisopimus

Rio de Janeirossa vuonna 1992 hyväksytty yleissopimus biologisesta monimuotoisuudesta (biodiversiteettisopimus) on tullut Suomessa voimaan 25.10.1994¹. Yleissopimuksen tavoitteena on biologisen monimuotoisuuden suojeleminen, sen osien kestävä käyttö sekä perintöaineksen käytöstä saadun hyödyn oikeudenmukainen ja tasapuolinen jako. Sopimusosapuolet tunnustavat monien perinteisen elämäntavan omaavien alkuperäis- ja paikallisyhteisöjen läheisen ja perinteisen riippuvuuden biologisista luonnonvaroista.

Suomessa biodiversiteettisopimuksen alkuperäiskansoja koskevat velvoitteet koskevat saamelaisia.

Ympäristöministeriö asetti vuonna 2009 biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen alkuperäiskansojen perinnetietoa käsittelevän artikla 8j:n kansallisen asiantuntijaryhmän, jonka tehtävänä oli koordinoita Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategian ja toimintaohjelman 2006–2016 tarkoittamia alkuperäiskansojen perinnetietoa koskevia toimenpiteitä sekä lisätä yleistä tietämystä yleissopimuksen artikla 8(j):n liittyvän työohjelman sisällöstä ja tavoitteista erityisesti Suomen saamelaisten kannalta. Työryhmän tavoitteena oli edistää työohjelman toimeenpanoa Suomessa eri ministeriöiden ja sidosryhmien yhteistyöllä sekä

¹ SopS 78/1994

Bagadus ja duogáš

Dán raporttas mannojuvvo čađa Bátneduoddara meahceguovllu dikšun- ja geavahanplána ráhkadeapmi ja dan válmmaštallan jagi 2010 loahpa rájes gitta jagi 2012 loahpa rádjái. Raporttas giedahallojuvvo mot plána ráhkadeamis leat heivehuvvon biodiversiteahttasoaHPamuša oassebeallečoakkáma dohkkehan eaktodáhtolaš Akwé: Kon -rávvagat, rávvagiid heiveheami bohtosat, váikkuhusat ja ovddidanevttohusat boahttevaš dikšun- ja geavahanplánaid ráhkadeami várás.

Raporta vuodđduvvá Akwé: Kon -bargojoavkku čoakkánmateriálaide ja bargojoavkobargamis ožžojun muosa-husaide. Bargojoavku lea dohkkehan loahpparaportta guovddášsisdoalu.

BiodiversiteahttasoaHPamuš

Rio de Janeiros jagi 1992 dohkkehuvvon oktasašsoaHPamuš biologalaš mánggahápmásašvuodas (biodiversiteahttasoaHPamuš) lea boahtán Suomas vuoibmái 25.10.1994¹. OktasašsoaHPamuša ulbmilin lea biologalaš mánggahápmásašvuoda suodjaleapmi, dan osiid suvdilis atnu sihke árbeávdnasiid anus ožžojun ávkki vuoiggalaš ja dássebealat juohkin. SoaHPamušoassebealit dovddastit mánggaid árbevirolaš eallinvuogi oamastan álgoálbmot- ja báikkálaš servošiid lagaš ja árbevirolaš sorjjasvuoda biologalaš luondduriggodagain.

Suomas biodiversiteahttasoaHPamuša álgoálbmogiid geatnegasvuodat gusket sápmelaččaid.

Birasministeriija ášahii jagi 2009 biologalaš mánggahápmásašvuoda oktasašsoaHPamuša álgoálbmogiid árbedieđu giedahalli artihkal 8j:a álbmotlaš áššedovdejoavkku. Dan bargun lei koordineret Suoma luonddu mánggahápmásašvuoda suodjaleami ja suvdilis anu strategiija ja doaimaprográmma 2006–2016 dárkkuhan doaimabijuid, mat guske álgoálbmogiid árbedieđuid, sihke lasihit oppalaš dieđu oktasašsoaHPamuša artihkal 8(j):a bargoprográmma sisdoalus ja ulbmiliin earenoamážit Suoma sápmelaččaid dáfus. Bargojoavkku bargun lei ovddidit ollašuhhtima Suomas sierra ministeriijaid ja

¹ SopS 78/1994

Introduction and Background

This report outlines the preparatory work for and compilation of the Hammastunturi Wilderness Area management and land use plan from late 2010 to the end of 2012. The report also discusses the way in which the Voluntary Akwé: Kon Guidelines adopted by the Conference of the Parties of the Convention on Biological Diversity have been applied in drawing up the plan, in addition to reviewing the results of the application of the Guidelines and offering development suggestions for drawing up future management and land use plans.

The report is based on the Akwé: Kon working group's meeting materials and experiences attained by the working group. The working group has approved the essential content of the final report.

Convention on Biological Diversity

The Convention on Biological Diversity signed in Rio de Janeiro in 1992 entered into force in Finland on 25 Oct 1994¹.

The objective of the Convention is the conservation of biodiversity, the sustainable use of its components as well as the fair and equitable sharing of the benefits arising out of the utilisation of genetic resources. The contracting parties recognise that many indigenous and local communities with a traditional way of life have traditional dependence on biological resources.

In Finland, the obligations outlined in the Convention on Biological Diversity concerning indigenous people apply to the Saami people.

In 2009, the Ministry of the Environment appointed a national group of experts on Article 8(j) regarding the traditional knowledge of indigenous peoples in the Convention on Biological Diversity, with the task of coordinating the measures concerning the traditional knowledge of indigenous peoples as outlined in the Finnish strategy and action plan for the conservation and sustainable use

Yleissopimuksen artikla 8(j) mukaan *"Sopimusosapuolien tulee kansallisen lainsäädäntön-sä mukaisesti kunnioittaa, suojella ja ylläpitää biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön kannalta merkittävää alkuperäiskansojen ja perinteisen elämänmuodon omaavien paikallisyhteisöjen tietämystä, innovaatioita ja käytäntöjä, sekä edistää ja laajentaa niiden soveltamista tämän tietämyksen, innovaatioiden ja käytäntöjen omistajien luvalla ja myötävaikutuksella sekä rohkaista tämän tietämyksen, innovaatioiden ja käytäntöjen käytöstä saatujen hyötyjen tasapuolista jakamista."*

Oktasašsoahpamuša artihkal 8(j) mielde

"Soahpamušosassebealit galget álbmotlaš lágaideaset mielde gudnejahttit, suodjalit ja bajásdoallat biologalaš mánggahápmásašvuoda suodjaleami ja suvdilis anu dáfus mearkkašahti álgoálbmogiid ja árbevirolaš eallinvuogi oamastan báikkálaš servošiid dieđu, sihke ovdidit ja viiddidit daid heiveheami dán dieđu, innovašuvnnaid ja geavadiid eaiggádiid lobiin ja miehtemielalaš váikkuhemiin sihke roahkásnuhttit dán dieđu, innovašuvnnaid ja geavadiid anus ožžojun ávkkiid dássebealat juohkima."

According to Article 8(j) of the Convention, *"Each Contracting Party shall, as far as possible and as appropriate: subject to its national legislation, respect, preserve and maintain knowledge, innovations and practices of indigenous and local communities embodying traditional lifestyles relevant for the conservation and sustainable use of biological diversity and promote their wider application with the approval and involvement of the holders of such knowledge, innovations and practices and encourage the equitable sharing of the benefits arising from the utilization of such knowledge, innovations and practices".*

¹ SopS 78/1994

antaa osaltaan suosituksia yleissopimuksen soveltamiseksi ja toteuttamiseksi Suomessa.

Työryhmä esitti loppuraportissaan toimenpide-ehdotuksen: *”Saamelaisten kotiseutualueen maankäytön suunnittelussa ja ohjauksessa sovelletaan biodiversiteettisopimuksen Akwé: Kon -ohjeistusta kansallisen lainsäädännön puitteissa.*

Tavoite: Kaikissa uusissa ja uudistettavissa saamelaisten kotiseutualueen hoito- ja käyttösuunnitelmissa sekä luonnonvarasuunnitelmissa noudatetaan Akwé: Kon -ohjeistusta. Hammastunturin erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnassa kerättyjen kokemusten perustella laaditaan pysyvä menettelytapa Akwé: Kon -ohjeistuksen noudattamiselle Metsähallituksen toiminnassa.”

Laki Metsähallituksesta

Metsähallitus on valtion liikelaitos, joka vastaa valtion hallinnassa olevien luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja luonnonsuojelusta. Metsähallituslain³ 4 §:n mukaan Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojelu on sovittava yhteen saamelaisien kotiseutualueella siten, että saamelaisten kulttuurin

Artikla 8(j) työryhmä on määrittänyt artikla 8(j):n suojeleman perinteisen tiedon keskeisen sisällön Suomessa: Saamelainen luonnon monimuotoisuuden liittyvä perinteinen tieto ilmenee saamelaisessa luonnonkäytössä ja perinteisten saamelaiselinkeinojen harjoittamisessa eli poronhoidossa, kalastuksessa, metsästyksessä, keräilyssä ja käsityössä sekä luontosuhteessa. Tieto välittyy saamen kielen luontoon, maastoon, säähän, poronhoitoon, käsitöihin, pyyntiin ja kalastukseen liittyvässä terminologiassa sekä saamenkielisisä paikannimisissä. Perinteistä tietoa siirretään tietoisien opettamisen, vanhemmilta sukupolvilta saadun mallin, joikujen ja suullisen kertomaperinteen kautta sekä poronhoito-, kalastus-, keräily-, käsityö- ja metsästyskäytänteissä.

² Biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen alkuperäiskansojen perinnetietoa käsittelevän artikla 8j:n kansallisen asiantuntijatyöryhmän loppuraportti

³ 1378/2004

čanusjoavkkuid ovttasbargguin sihke addit ávžžuhusaid oktasašsoahpamuša heiveheami ja ollašuhttima várás Suomas.

Bargojoavku evttohii loahpparaporttastis doaibma-bidjoevttohusa: *”Sámiid ruovttuguovllu eanangeavahusa plánemis ja stivremis heivehuvvojit biodiversiteahttasoahpamuša Akwé: Kon -rávvagat álbmotlaš lágaid olis.”*

Ulbmil: Buot ođđa ja ođasnuhttit áigojuvvon sámiid ruovttuguovllu dikšun- ja geavahanplánain sihke luondduriggodatplánain doahttaluvvit Akwé: Kon -rávvagat. Bátneđuodara meahceguovllu dikšun- ja geavahanplána ráhkadeamis čoggojun muosáhusaid vuodul ráhkaduvvo bistevaš meannudanvuohki Akwé: Kon -rávvagiid doahhtaleapmái Meahciráđđehusa doaimmas.”

Láhka Meahciráđđehusas

Meahciráđđehus lea stáhta fitnodatlágádus, man ovddasvástádussan lea atnit ávvira stáhta hálldašan luondduriggodagaid suvdilis anus ja luonddusuodjaleamis. Meahciráđđehuslága³ 4 §:a mielde Meahciráđđehusa hálldašan luondduriggodagaid dikšun, geavahus ja suodjaleapmi galgá heivehuvvot oktii sámiid

Artihkala 8(j) bargojoavku lea meroštallan artihkala 8(j):a suodjalit árbevirolaš dieđu guovddášsisdoalu Suomas: Sámi luonddu mánggahápmásašvuoda árbevirolaš diehtu dihtto sápmelaččaid luonddugeavahusas ja árbevirolaš sámi ealáhusaiguin bargamis dehege boazodoalus, guolástusas, bivddus, čoggimis ja duojis sihke luondogaska-vuodas. Diehtu sirdása sámegeiela terminologijai, mii laktása lundui, meahccái, dálkái, boazobargui, dujiide, bivdui ja guolástussii sihke sámegeiel báikenamaide. Árbevirolaččat diehtu sirdojuvvo diđolaš oahpaheami, boarrásit buolvvas ožžojun málle mielde, luđiid ja njálmálaš muitalanárbevieru bakte sihke geavatlaš bargguin, mat laktásit boazobargui, guolástussii, čoggimii, duodjái ja bivdui.

² Biologalaš mánggahápmásašvuoda oktasašsoahpamuša álgoálbmogiid árbedieđu gieđahalli artihkala 8j:a álbmotlaš áššedovdibargojoavkku loahpparaportta.

³ 1378/2004

of biological diversity for 2006–2016. The task was also to enhance the general awareness of the content and objectives of the working programme related to Article 8(j) of the Convention, with particular emphasis on the Saami people of Finland. The objective of the expert group was to promote the implementation of the working programme in Finland by means of cooperation between various ministries and stakeholders and, for its part, to provide recommendations for the application and implementation of the Convention in Finland.

In their final report, the national working group presented a proposal for action: *“The Akwé: Kon guidelines of the Convention on Biological Diversity are to be applied in the management and planning of the land use in Saami Homeland in accordance with the national legislation”.*

The objective: In all new and renewed management and land use plans as well as natural resource plans in Saami homeland Akwé: Kon guidelines are to be implemented. Based on the experiences attained through the drawing up of the management and land use plan for the Hammastunturi Wilderness Area, a permanent procedure will be adopted for the implementation of the Akwé: Kon Guidelines in Metsähallitus’ operations.²

The Act on Metsähallitus

Metsähallitus is a state enterprise responsible for sustainable use and conservation of state-administered natural resources. According to Section 4 of the Act on Metsähallitus³, the management, utilisation and conservation of natural resources governed by Metsähallitus in the Saami Homeland shall be reconciled to ensure the prerequisites for practicing the Saami culture. Metsähallitus must also make sufficient allowances for the conservation and appropriate enhancement of biological diversity.

Annual Targets Set for Metsähallitus

In the 2012 annual target agreement between Metsähallitus and the Ministry of the Environment, the targets defined for Metsähallitus’ public administrative duties included, for example, cooperation with Saami stakeholders and authorities to ensure the appropriate conditions

² Final report of the Finnish Working Group on Article 8(j) concerning traditional knowledge of indigenous people of the Convention on Biological Diversity.

³ 1378/2004

The Finnish Working Group on Article 8(j) has defined the essential content of the traditional knowledge protected by Article 8(j) in Finland:

The biodiversity-related traditional knowledge of the Saami manifests itself in the traditional use of nature by the Saami and in the Saami livelihoods based on nature, i.e. reindeer husbandry, fishing, hunting, gathering and handicrafts – as well as the Saami people’s relationship with nature. The knowledge is communicated through the terminology in the Saami language pertaining to nature, the terrain, the weather, reindeer husbandry, handicrafts as well as hunting and fishing, in addition to the Saami place names. Traditional knowledge is transmitted by means of conscious teaching, the example presented by the older generations, yoik singing and oral traditions as well as through the practices of reindeer husbandry, fishing, hunting, gathering and handicrafts.

for the practising of Saami culture. In the agreement, the Ministry of the Environment has issued the following performance target (6.3): *Metsähallitus shall implement Article 8(j) of the Convention on Biological Diversity by drawing up a procedure for the application of the Akwé: Kon Guidelines to land use planning in the Saami Homeland based on the piloted Hammastunturi management and land use plan. The Akwé: Kon Guidelines shall be observed as applicable, until the procedure has been created.*

Management and Land Use Plan

The Act on Wilderness Areas (Erämaalaki) obligates Metsähallitus to draw up management and land use plans for wilderness areas⁴. A management and land use plan is a general document outlining the solutions for managing and utilising an area. The plan further defines the objectives provided in the act and reconciles these with the various forms of land use. As a result of this work, a plan steering the management and use of the area as well as the protection of natural and cultural heritage in the area is drawn up for the next 10–15 years. An interim audit of the plans is carried out approximately every five years.

The management and land use plans are approved by the Ministry of the Environment.

---

⁴ 62/1991, § 7. Wilderness areas are established in order to preserve the areas' wilderness, to protect Saami culture and natural source of livelihood as well as to develop the diverse utilisation of nature and the conditions thereof (§ 1).

Akwé: Kon -ohjeet

Vapaaehtoiset Akwé: Kon -ohjeet⁵ on hyväksytty biodiversiteettisopimuksen seitsemännessä osapuolikokouksessa. Ohjeet ovat osa biodiversiteettisopimuksen toimeenpanoa. Ohjeiden tarkoitus on turvata luonnon monimuotoisuuden säilyminen sekä alkuperäiskansakulttuurien luontosuhteen ja perinteisen tiedon säilyminen. Suomessa Akwé: Kon -ohjeet on tarkoitettu sovellettavaksi saamelaisien kotiseutualueella toteuttavien sellaisten hankkeiden ja suunnitelmien kulttuuri-, ympäristö- ja sosiaalisten vaikutusten arvioinneissa, jotka voivat vaikuttaa saamelaiskulttuuriin, -elinkeinoihin ja kulttuuriperintöön. Ohjeita sovelletaan saamelaiskäräjien sekä kolttala-alueella yhdessä kolttien kyläkokouksen kanssa.

Suomen perustuslain mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamelaisilla on kulttuuri-itsehallinto saamelaisien kotiseutualueella⁶. Kulttuuri-itsehallintoa hoitaa lain nojalla perustettu saamelaiskäräjät. Saamelaiskäräjälain mukaan saamelaiskäräjien tehtävänä on hoitaa saamelaisien omaa kieltä ja kulttuuria sekä heidän asemaansa alkuperäiskansana koskevat asiat. Saamelaiskäräjät edustaa saamelaisia tehtäviinsä kuuluvissa asioissa. Laissa säädetään viranomaisten velvollisuudesta neuvotella saamelaiskäräjien kanssa kaikista laajakantoisista ja merkittävistä toimenpiteistä, jotka voivat välittömästi ja erityisellä tavalla vaikuttaa saamelaisien asemaan alkuperäiskansana⁷. Kolttasaamelaisilla on oma hallintoelin, kolttien kyläkokous, Inarin kunnassa sijaitsevalla kolttala-alueella. Kolttalain mukaan kolttala-alueelle kohdistuvissa merkittävässä hankkeissa tulee kuulla kolttien kyläkokousta⁸.

Ohjeiden mukaan alkuperäiskansan edustajien tulisi osallistua hankkeen kaikkiin vaiheisiin suunnittelusta täytäntönpäntöön ja seurantaan. Tavoitteena on, että Akwé:

5 Ympäristöministeriö, Ympäristöhallinnon ohjeita 1/2011

6 Perustuslaki § 17 ja § 121. Laki saamelaiskäräjistä § 4, 974/1995. Saamelaisien kotiseutualueeseen kuuluu Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kuntien alueet sekä Lapin palikunnan alue Sodankylän kunnasta.

7 Laki saamelaiskäräjistä 974/1995, § 1, 5§ 5, § 6 ja § 9.

8 Kolttalaki 253/1995, §2, §42, §56.

Akwé: Kon -rávvagat

Eaktodáhtolaš Akwé: Kon -rávvagat⁵ leat dohkkehuvvon biodiversiteahttasoa hpamuša viđat oassebeallečoakkámis. Rávvagat leat biodiversiteahttasoa hpamuša ollašuhttima oassi. Rávvagiid ulbmil lea dorvvastit luonddu mánggahápmásašvuoda seailuma sihke álgoálbmotkultuvrraid luonddogaskavuoda ja árbevirolaš dieđu seailuma. Suomas Akwé: Kon -rávvagat leat dárkkuhuvvon heivehuvvot sámiid ruovttuguovllu viidodagas ollašuhttojuvvot áigojuvvon dakkár fidnuid ja plánaid kultur-, biras- ja sosiála váikkuhusaid árvoštallamiin, mat sáhttet váikkuhit sámi kultuvrii, ealáhusaide ja kulturábái. Rávvagat heivehuvvojit ovttas sámedikkiin sihke nuortalašguovllus ovttas nuortalaččaid siidačoakkámiin.

Suoma vuodđolága mielde sápmelaččain álgoálbmogin lea riekti bajásdoallat ja gárgehit iežas giela ja kultuvrra. Sápmelaččain lea kulturiešstivren sámiid ruovttuguovllus.⁶ Lága vuodul vuodđduvvon sámediggi dikšu kulturiešstivrema. Sámediggelága mielde sámedikki bargun lea dikšut sápmelaččaid iežaset giela ja kultuvrra sihke áššiid, mat gusket sin sajádaga álgoálbmogin. Sámediggi ovddasta sápmelaččaid bargguidis gullevaš áššiin. Lágas mearriduvvo eiseválddiid geatnegasvuodas ráđđádallat sámedikkiin buot viiddesvuodot ja mearkkašahtti doaibmabijuin, mat sáhttet njuolga ja earenoamáš vugiin váikkuhit sápmelaččaid sajádahkii álgoálbmogin.⁷ Nuortalaččain lea iežaset hálddahusorgána, nuortalaččaid siidačoakkán nuortalašguovllus, mii lea Anára gielddas. Nuortalašlága mielde mearkkašahtti fidnuin, mat čuhcet nuortalašguvlui, galgá gullat nuortalaččaid siidačoakkáma.⁸

Rávvagiid mielde álgoálbmoga ovddasteaddjit galgga- le oassálastit fidnu buot muttuide plánema rájes gitta ollašuhttima ja bearráigeahču rádjái. Ulbmilin lea, ahte Akwé: Kon -rávvagiid bakte ráhkaduvvolii álbmotlaččat bissovaš álgoálbmoga dohkkehan vuogádatlaš

5 Birasministeriija, Birashálddahusa rávvagat 1/2011.

6 Vuodđoláhka § 17 ja § 121. Láhka sámedikkis § 4, 974/1995. Sámiid ruovttuguvlui gullet Eanodaga, Anára ja Ohcejoga gielddaid viidodagat sihke Sámi bálgasa viidodat Soadegili suohkanis.

7 Láhka sámedikkis 974/1995, § 1, 5§ 5, § 6 ja § 9.

8 Nuortalašláhka 253/1995, §2, §42, §56.

Akwé: Kon Guidelines

The Voluntary Akwé: Kon Guidelines⁵ were adopted by the seventh meeting of the Conference of the Parties to the Convention on Biological Diversity. The Guidelines are a part of the implementation of the Convention. The purpose of the Guidelines is to ensure the preservation of biodiversity and the traditional knowledge held by indigenous people as well as their relationship to nature. In Finland, the Akwé: Kon Guidelines are meant to be applied to the assessment of the cultural, environmental and social impacts of projects and plans concerning the Saami Homeland which may affect the Saami culture, their livelihoods and their cultural heritage. The Guidelines are applied in cooperation with the Saami Parliament and, in the Skolt Saami area, with the Skolt Saami village assembly.

According to the Constitution of Finland, the Saami, as an indigenous people, have the right to maintain and develop their own language and culture. The Saami have cultural and lingual autonomy in their Saami Homeland⁶. Cultural autonomy administered by the Saami Parliament is established pursuant to legislation. According to the Act on the Saami Parliament, the task of the Saami Parliament is to attend matters concerning Saami language and culture as well as matters concerning Saami as indigenous people. The Saami Parliament represents the Saami people in matters pertaining to its tasks. The Act also provides that the authorities are obligated to negotiate with the Saami Parliament on all far-reaching and significant measures which may directly and in a specific way impact on the status of the Saami as an indigenous people⁷. The Skolt Saami have their own administrative body, the Skolt Saami village assembly, in the Skolt area located in the Inari Municipality. According to the act on the Skolt

5 Secretariat of the Convention on Biological Diversity, CBD Guidelines Series 2004.

6 The Constitution of Finland, Sections 17 and 121; Act on the Saami Parliament, Section 4, 974/1995. The Saami Homeland includes the municipalities of Enontekiö, Inari and Utsjoki as well as the area Lappi reindeer herding cooperative in the municipality of Sodankylä.

7 Act on the Saami Parliament 974/1995, Sections 1, 5, 6 and 9

Kon -ohjeiden kautta luotaisiin kansallisesti pysyvä alkuperäiskansan hyväksymä järjestelmällinen menettely sosiaalisten, ympäristö- ja kulttuuristen näkökohtien sisällyttämiseksi suunnitteluun ja päätöksentekoon. Akwé: Kon -ohjeita noudattamalla haitalliset vaikutukset alkuperäiskansoille voidaan tunnistaa ja haittoja voidaan minimoida.

Lähtökohdat ohjeiden soveltamiseen

Hammastunturin erämaa-alue sijaitsee melkein kokonaan saamelaisten kotiseutualueella. Alue sijoittuu Inarin (90 %), Sodankylän (9 %) ja Kittilän (1 %) kuntien alueille. Hammastunturin erämaa-alue on Hammastunturin (53 %), Sallivaaran (26 %), Ivalon (11 %), Lapin (9 %) ja Kuivasalmen (1 %) paliskuntien laidunalueita.

Hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnan lähtökohdaksi on alueen nykytilan kuvaus. Nykytilassa käsitellään alueen ympäristön, kulttuuriperinnön ja luonnonkäytön tilaa. Suunnitelman laadinta perustuu luonto-, kulttuuri- ja virkistyskäyttörajoille sekä elinkeinotoiminnalle asetetuille arvoille. Arvot määritetään huomioiden yhteistyöryhmän näkemykset alueen arvoista. Arvojen määrittämisen perustalta suunnitelmalle asetetaan tavoitteet, jotka pyritään saavuttamaan suunnitelma-aikana. Suunnitelmassa selvitetään uhkaako arvoja yhteiskunnalliset ja ympäristölliset muutokset suunnitelma-aikana ja etsitään keinoja, miten uhkiin voidaan vastata. Kaikkiin ulkoisiin uhkiin ei suunnitelmalla voi vaikuttaa, mutta niiden tunnistaminen on kuitenkin tärkeää. Alue jaetaan perusselvitysten ja arvojen määrittämisen jälkeen eri vyöhykkeisiin sen mukaisesti, millaisia toimintoja alueelle suunnitellaan.

Akwé: Kon -ohjeita ei ole sovellettu aikaisemmin maankäytön suunnittelussa missään maailmassa eikä täten kokemuksia ohjeiden soveltumisesta maankäytön suunnitteluun ole ollut. Ohjeet on laadittu koskemaan hyvin erilaisia lainsäädännöllisiä ja kulttuurisia olosuhteita. Ohjeiden nimikin, mohawkin kielinen sana Akwé: Kon tarkoittaa kaikkea luomakunnassa. Ohjeita sovelletaan suhteessa kansallisiin oloihin. Suomessa Akwé: Kon -ohjeiden soveltamisen reunaehdot pohjautuvat Suomen lainsäädäntöön⁹, Metsähallituksen hoidon ja käytön

⁹ Perustuslaki 731/1999), erämaalaki (62/1991), laki Metsähallituksesta (1378/2004), laki saamelaiskäräjistä (974/1995), kolttalaki 253/1995).

meannudeapmi sosiálalaš, biraslaš ja kultuvrralaš vuhtii váldimušaid oažžuma plánema ja mearrádušdakhkama sisa. Akwé: Kon -rávvagiid doahttalemiin vahátlaš váikkuhusat álgoálbmogiidda sáhttet identifiseret ja vahágit sáhttet minimaliserejuvvot.

Vuolggasajit rávvagiid heivehepmái

Bátneduoddara meahcceguovlu leat measta ollásit sámiiid ruovttuguovllus. Guovllus leat Anára (90 %), Soadegili (9 %) ja Gihttela (1 %) suohkaniid siste. Bátneduoddara meahcceguovlu lea Bátneduoddara (53 %), Sállevári (26 %), Avvila (11 %), Sámi (9 %) ja Kuivasalmi (1 %) bálgesiid guohtuneanan.

Dikšun- ja geavahanplána ráhkadeami vuolggasadjin lea guovllu dálá dili govvádus. Dálá diliis gieđahallojuvvo guovllu birrasa, kulturárbbi ja luonddugeavahusa dili. Plána ráhkadeapmi vuodđuduvvá luonddu-, kultur- ja áhpásnuvungeavahusa árvvuide sihke ealáhusdoibmii biddjon árvvuide. Árvvut meroštallojuvvojit vuhtii válddedettiin ovttabargojoavkku oainnut guovllu árvvuin. Árvvuid meroštallama vuodul plánii biddjojuvvojit ulbmilat, mat viggojuvvojit joksojuvvot plánenáigge. Plánas čielgaduovvojit uhkiditgo servodatlaš ja biraslaš nuppástusat plánenáigge ja ohccojuvvojit vuogit, mot uhkádušaide sáhttá dávistuvvot. Buot olggaldas uhkádušaide plánain ii sáhte váikkuhit, muhto daid identifiseren lea goitge dehálaš. Guovlu juhkkajuovvo vuodđočilgehusaid ja árvvuid meroštallama manjel sierra avádagaide dađi mielde makkár doaimmat guvlui plánejuvvojit.

Akwé: Kon -rávvagat eai leat heivehuvvon ovdal eanangeavahusa plánemis gostege máilmmis eaige muosáhusat dáikko bakte leamaš rávvagiid heiveheamis. Rávvagat leat ráhkadušvuoš guoskat hui sierralágán lágas mearridušvuoš ja kultuvrralaš diliid. Rávvagiid nammanai, mohawkgielat sátni Akwé: Kon dárkkuha buot luondduriikkas. Rávvagat heivehuvvojit gaskavuodas álbmotlaš diliide. Suomas Akwé: Kon -rávvagiid heiveheami ravdaevttut vuodđuduvvet Suoma láhkaásaheapmái⁹, Meahciráđđehusa dikšuma ja geavahusa plánenvuogádhakii sihke sámiiid ruovttuguovllu kultuvrralaš ja birasdiliide.

⁹ Vuodđoláhka 731/1999), meahcceláhka (62/1991), láhka meahciráđđehusas (1378/2004), láhka sámedikis (974/1995), nuortalašláhka 253/1995).

Saami, the village assembly shall be heard in all significant projects and ventures regarding the Skolt area⁸.

The Guidelines state that representatives of an indigenous people should participate in all stages of the management and land use planning process from planning to implementation and monitoring. The objective is that the process of using the Akwé: Kon Guidelines leads to a permanent national procedure which is approved by the indigenous people as regards the integration of social, environmental and cultural perspectives in planning and decision-making. By implementing Akwé: Kon Guidelines, adverse impacts on indigenous people can be recognised and the harm mitigated.

The Basis for Implementing the Guidelines

The Hammastunturi Wilderness Area is situated almost entirely within the Saami Homeland. The area spans the municipalities of Inari (90%), Sodankylä (9%) and Kittilä

*Hamastunturin erämaa-alueen sijainti.
Bátneduoddara meahcceguovllu sajádat.
Hamastunturi Wilderness Area on the map.*

⁸ Act on the Skolt Saami, sections 2, 42 and 56

suunnittelujärjestelmään sekä saamelaisten kotiseutualueen kulttuurisiin ja ympäristöllisiin oloihin.

Metsähallitus ja saamelaiskäräjät aloittivat vuonna 2010 valmistelemaan Akwé: Kon -ohjeiden soveltamista. Neuvotteluissa käytiin läpi Akwé: Kon -ohjeiden soveltuvuutta hoito- ja käyttösuunnitelmien laadintajärjestelmään ja suunniteltiin ohjeiden soveltamista Hammastunturin erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnassa. Lähtökohtaisesti Akwé: Kon -ohjeiden todettiin soveltuvan Metsähallituksen suunnittelujärjestelmään, koska ohjeet edellyttävät sidosryhmien laajaa osallistamista. Ohjeiden soveltamisen todettiin toteuttavan Metsähallituksen yhteiskunnallisia veloitteita, joihin kuuluu mm. luonnon monimuotoisuuden suojelu ja saamelaiskulttuurin edellytysten turvaaminen¹⁰. Suunnitelmiin on tehty ympäristövaikutusten arviointi ja saamelaiskäräjät on laatinut jälkikäteen arvion suunnitelman vaikutuksista saamelaiskulttuuriin. Ohjeiden soveltaminen muuttaa vaikutustenarviointiprosessin jatkuvaksi.

Akwé: Kon -ohjeiden mukaan hoito- ja käyttösuunnitelman laadintaan osallistuvat tahot tulee määrittää. Metsähallituksen suunnittelujärjestelmän mukaisesti suunnitelman laadintaa varten asetetaan laajapohjainen yhteistyöryhmä, jossa on eri sidosryhmien, kuten saamelaiskäräjien nimeämiä edustajia.

Saamelaiskäräjät ja Metsähallitus sopivat, että saamelaiskäräjät nimeää erillisen Akwé: Kon -työryhmän valmistelemaan ohjeiden mukaisia toimenpiteitä hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnassa. Työryhmän jäsenet osallistuivat halutessaan myös yhteistyöryhmän kokouksiin. Yhteistyöryhmälle sovittiin raportoitavan Akwé: Kon -työryhmän työstä ja sen tekemistä esityksistä.

Saamelaiskäräjät nimesi Akwé: Kon -työryhmän ohjeiden edellyttämällä tavalla. Ohjeiden mukaan suunnitelman laadintaan tulee osallistua perinteisen tiedon haltijoita, eri ikäryhmiä ja sekä naisia että miehiä ja huolehtia siitä, että eri ikä- ja kieliryhmien ja sukupuolten tarpeet tulevat huomioiduksi. Työryhmän kaikki jäsenet ovat erämaa-alueen käyttäjiä ja perinteisen tiedon haltijoita:

Meahciráđđehus ja sámediggi álggaheigga jagi 2010 válmmaštallat Akwé: Kon -rávvagiid heiveheami. Ráđđá-dallamiin mannojuvvui čađa Akwé: Kon rávvagiid heivvolašvuolta dikšun- ja geavahanplánaid ráhkadanvuogádhkii ja plánejuvvui rávvagiid heiveheapmi Bátne-duoddara meahcceguovllu dikšun- ja geavahanplána ráhkadeamis. Vuolggasadjin Akwé: Kon -rávvagat gávnnahuvvoje heivet Meahciráđđehusa plánenvuogádhkii, daningo rávvagat gáibidit čanusjoavkkuid oassálastimii fárrui váldima viidát. Rávvagiid heiveheapmi gávnnahuvvui ollašuhttit Meahciráđđehusa servodatlaš geatnegasvuodaid, maidda gullá ee. luonddu mángga-hápmásašvuoda suodjaleapmi ja sámi kultuvrra eavttuid dorvvasteapmi.¹⁰ Plánaide lea dahkon birasváikkuhusaid árvvoštallan ja sámediggi lea ráhkadan maŋálgihitii árvvoštallama plána váikkuhusain sámi kultuvrii. Rávvagiid heiveheapmi rievdata váikkuhusaid árvvoštallanproseassa bistevažžan.

Akwé: Kon -rávvagiid mielde dikšun- ja geavahanplána ráhkadeapmái oassálasti bealit galget meroštallojuvvot. Meahciráđđehusa plánenvuogádagaga mielde plána ráhkadeami várás ásahuvvo viiddesvuodot ovttasbargojoavku, mas leat sierra čanusjoavkkuid, dego sámedikki, nammadan ovddasteaddjit.

Sámediggi ja Meahciráđđehus soahpaba, ahte sámediggi nammada sierra Akwé: Kon -bargojoavkku válmmaštallat rávvagiid miel doaimbajuid dikšun- ja geavahanplána ráhkadeamis. Bargojoavkku lahtut oassálaste háluset mielde ovttasbargojoavkku čoakkámiidda. Sohppojuvvui, ahte ovttasbargojokui raporterejuvvot Akwé: Kon -bargojoavkku barggus ja dan dahkan evttohusain.

Sámediggi nammadii Akwé: Kon -bargojoavkku rávvagiid gáibidan vuogi mielde. Rávvagiid mielde plána ráhkadeapmái galget oassálastit árbevirolaš dieđu hálddašeaddjit, sierra ahkejoavkkut ja sihke nisso- ja dievdoolbmot ja atnit ávvira das, ahte sierra ahke-, giellajoavkkuid ja sohka-beliid dárbbut bohtet vuhtii váldojuvvot. Bargojoavkku buot lahtut leat meahcceguovllu geavaheaddit ja árbevirolaš dieđu hálddašeaddjit:

¹⁰ Laki Metsähallituksesta, § 4.

¹⁰ Láhka Meahciráđđehusas, § 4.

(1%). The Hammastunturi Wilderness Area is reindeer pastureland of the Hammastunturi (53%), Sallivaara (26%), Ivalo (11%), Lapland (9%) and Kuivasalmi (1%) reindeer herding cooperatives.

The starting point for management and land use planning is a description of the current status of the area. The current status reflects the state of the area's environment, cultural heritage and utilisation of natural resources. The compilation of the plan is based on the values defined for natural, cultural and recreational aspects as well as values set for livelihoods. These values are defined in consideration of a collaborative panel's views on the values of the area. On the basis of the value definitions, objectives are determined for the plan, with the purpose of meeting these objectives during the term of the plan. The plan examines whether the values are threatened by social and environmental changes occurring during the term of the plan and seeks measures with which the threats can be met. It is not possible to influence all external threats with a management and land use plan, but recognising them is, nevertheless, important. After the baseline studies and the definition of values, the area is divided into zones according to the activities which are planned for the area.

The Akwé: Kon Guidelines have never before been applied to land use planning anywhere in the world, and consequently there was no prior experience to draw on with regard to the application of the Guidelines to land use planning. The Guidelines were drawn up to apply to quite diverse legislative and cultural conditions. The name of the Guidelines comes from the Mohawk language; the word Akwé: Kon means "everything in Creation". The Guidelines are applied in relation to national conditions. In Finland, the preconditions applying the Akwé: Kon Guidelines rely on Finnish laws⁹, on Metsähallitus' management and land use planning system and on the cultural and environmental conditions in the Saami Homeland.

In 2010, Metsähallitus and the Saami Parliament commenced preparations for the application of the Akwé: Kon Guidelines. They reviewed the applicability of Akwé:

---

⁹ The Constitution of Finland (731/1999), Erämaalaki ("Act on Wilderness Areas", 62/1991), Act on Metsähallitus (1378/2004), Kolttalaki ("Act on the Skolt Saami", 253/1995).

Heikki Paltto (puheenjohtaja), Bigga-Helena Magga, Inga-Briitta Magga, Jouni Lukkari, Juhani Länsman, Nina West, Nils Heikki Näkkäljärvi ja Harri Hirvasvuopio.

Työryhmä nimesi sihteeriksi Suvi Juntusen. Asioiden esittelystä Akwé: Kon työryhmälle vastasivat sihteerin lisäksi Metsähallitukselta Elina Stolt, Juha Sihvo ja Liinu Törvi.

Hammastunturin hoito- ja käyttösuunnitelman uusiminen käynnistyi vuoden 2010 lopussa. Akwé: Kon -työryhmän jäsenille ja Metsähallituksen hoito- ja käyttösuunniteluun osallistuville henkilöille järjestettiin infotilaisuus Akwé: Kon -ohjeista helmikuussa 2011. Tilaisuudessa saamelaiskäräjien puheenjohtaja Klemetti Näkkäljärvi esitteli Akwé: Kon -ohjeiden merkitystä sekä sitä, mitä

Heikki Paltto (ságadoalli), Bigga-Helena Magga, Inga-Briitta Magga, Jouni Lukkari, Juhani Länsman, Nina West, Nils Heikki Näkkäljärvi ja Harri Hirvasvuopio.

Bargojoavku välljii čállin Suvi Juntusa. Akwé: Kon -bargojovkui barge áššemeannudeami čállin Meahciráđdehusas Elina Stolt, Juha Sihvo ja Liinu Törvi.

Bátneuođdara dikšun- ja geavahanplána ođasteapmi álggahuvvui jagi 2010 loahpas. Akwé: Kon -bargojoavku lahtuide ja Meahciráđdehusa dikšun- ja geavahanplánii oassálasti olbmuide lágduvui diehtujuohkindilálašvuotta Akwé: Kon -rávvagiin guovvamánu 2011. Dilálašvuodas sámedikki ságadoalli Juvvá Lemet, Klemetti Näkkäljärvi ovdanbuvtii Akwé: Kon -rávvagiid

Kuvassa Akwé: Kon työryhmän jäseniä. Vasemmalta: Jouni Lukkari, Juhani Länsman, Bigga-Helena Magga ja Heikki Paltto. Kuva Elina Stolt.

Govas Akwé: Kon -bargojoavkku lahtut. Gurut bealde: Jouni Lukkari, Juhani Länsman, Bigga-Helena Magga ja Heikki Paltto. Govva Elina Stolt.

Members of the Akwé: Kon working group. From left to right: Jouni Lukkari, Juhani Länsman, Bigga-Helena Magga and Heikki Paltto. Photo by Elina Stolt.

Kon Guidelines to the management and land use planning system and planned the application of the guidelines in preparation of the management and land use plan for the Hammastunturi Wilderness Area. The Akwé: Kon Guidelines were, in principle, found to be applicable to Metsähallitus' planning system, as they require the comprehensive involvement of various stakeholders. The application of the Guidelines was noted to fulfil Metsähallitus' social obligations, which include, for example, protecting biodiversity and ensuring the prerequisites of Saami culture¹⁰. Previously, an assessment of environmental impacts has been included in the plans, and the Saami Parliament has then carried out an assessment of the impacts on Saami culture after the fact. The application of the Akwé: Kon Guidelines changes the impact assessment process into a continuous one.

According to the Akwé: Kon Guidelines, the parties involved in drawing up a management and land use plan should be determined. In accordance with Metsähallitus' planning system, a broad-based collaborative panel is appointed for drawing up a management and land use plan, with representatives of various stakeholders, such as those appointed by the Saami Parliament.

The Saami Parliament and Metsähallitus agreed that the Saami Parliament would appoint a separate Akwé: Kon working group to outline measures in accordance with the Guidelines while the management and land use plan was being drawn up. The members of the working group were also able to participate in the collaborative panel's meetings. It was agreed that the Akwé: Kon working group would report to the collaborative panel concerning their work and proposals.

The Saami Parliament appointed the Akwé: Kon working group as required by the Guidelines. According to the Guidelines, holders of traditional knowledge as well as various age groups and both men and women are to participate in the planning, and the needs of various age and language groups as well as both genders shall be taken into account. All the members of the working group are all users of the wilderness area and holders of traditional knowledge:

---

¹⁰ Act on Metsähallitus, Section 4.

saamelaiskäräjät odottaa ohjeiden testaukselta. Saamelaiskäräjät esitteli tilaisuudessa ohjeiden tarkempaa sisältöä. Akwé: Kon -ohjeita ja työryhmän tehtäviä esiteltiin hoito- ja käyttösuunnitelman laadintaan osallistuvalla yhteistyöryhmälle 1.3.2011.

Ohjeiden mukaan hankkeiden arviointiprosessiin osallistuville alkuperäiskansan edustajille tulee osoittaa asiantuntija- ja muita resursseja, jotta he voivat osallistua täyspainoisesti hankkeen suunnitteluun ja vaikutusten arviointiin. Metsähallitus korvasi työryhmän edustajien matkakulut ja maksoi kokouspalkkiot työryhmän jäsenille. Työryhmän sihteerille maksettiin erilliskorvaus sekä matkakulut. Työryhmän sihteeri osallistui tarvittaessa suunnitelman laadintaa tekevän Metsähallituksen sisäisen projektiryhmän kokouksiin.

mearkkašumi sihke dan, maid sámediggi vuordá rávvagiid destemis. Sámediggi ovdanbuvttii dilálašvuodas rávvagiid dárkilit sisdoalu. Akwé: Kon -rávvagat ja bargojoavkut barggut ovdanbuktojuvvoje dikšun- ja geavahanplána ráhkadeapmái oassálasti ovttasbargojovkui 1.3.2011.

Rávvagiid mielde fidnu árvoštallanprosessii oassálasti álgoálbmoga ovddasteddjiide galgá čujuhit áššedovdi- ja eará resurssaid, vai sii bastet oassálastit dievasmearálaččat fidnu plánemii ja váikkuhusaid árvoštallamii. Meahciráđđehus govččai bargojoavkku ovddasteddjiid mátkegoluid ja mávssii čoakkánbálkkašumiid bargojoavku lahtuide. Bargojoavkku čállái máksojuvvui sierrabuhtadus ja mátkegolut. Bargojoavkku čállí oassálasttii dárbbu mielde plána ráhkadeaddji, Meahciráđđehusa, siskkáldas prošeaktajoavkku čoakkámiidda.

Heikki Paltto (Chair), Bigga-Helena Magga, Inga-Briitta Magga, Jouni Lukkari, Juhani Länsman, Nina West, Nils Heikki Näkkäljärvi and Harri Hirvasvuopio.

The working group appointed Suvi Juntunen as their secretary. In addition to the secretary, Elina Stolt, Juha Sihvo and Liinu Törvi from Metsähallitus were in charge of presenting matters to the Akwé: Kon working group.

The updating of the Hammastunturi Wilderness Area management and land use plan commenced in late 2010. An informative meeting was held for the members of the Akwé: Kon working group and Metsähallitus employees involved in management and land use planning in February 2011. At the meeting, the President of the Saami Parliament, Mr Klemetti Näkkäljärvi, introduced the participants to the significance of the Akwé: Kon Guidelines and set out the Saami Parliament's expectations for testing the Guidelines in practice. The Saami Parliament also presented the content of the Guidelines in more detail. The Akwé: Kon Guidelines and the working group's tasks were introduced to the collaborative panel involved in drawing up the management and land use plan on 1 March 2011.

According to the Guidelines, expert and other resources shall be made available to representatives of indigenous people involved in the assessment process to enable them to fully participate in the planning and impact assessment of the plan. Metsähallitus compensated the working group representatives for their travelling expenses and paid meeting attendance allowances to the members. The working group secretary received a special remuneration for her work in addition to travelling expenses. Where necessary, the working group secretary participated in meetings of Metsähallitus' internal project team responsible for drawing up the plan.

Akwé: Kon -ohjeiden soveltaminen on historiallista ja työryhmä on tehnyt uranuurtavaa työtä. On tärkeää että työ jatkuu ja ohjeet otetaan pysyväksi osaksi Metsähallituksen suunnittelujärjestelmää.

**Saamelaiskäräjien puheenjohtaja
Klemetti Näkkäljärvi**

Akwé: Kon -rávvagiid heiveheapmi lea historjjálaš ja bargojoavku lea bargan bálggesčuolli barggu. Lea dehálaš, ahte bargu joatkahuvvá ja rávvagat váldojuvvojit Meahciráđđehusa plánenvuogádaga bissovaš oassin.

**Sámedikki ságadoalli
Juvvá Lemet, Klemetti Näkkäljärvi**

The application of the Akwé: Kon Guidelines is a historic event, and the working group has made ground-breaking efforts. It is important that the work continue and the guidelines be adopted as a permanent part of Metsähallitus' planning system.

**Klemetti Näkkäljärvi,
President of the Saami Parliament**

Ohjeiden soveltaminen Hammastunturin erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnassa

Työryhmän työskentely

Akwé: Kon -työryhmä kokoontui viisi kertaa vuosien 2011 ja 2012 aikana. Lisäksi työryhmä piti sähköpostikokouksia. Työryhmän työskentelykieli oli suomi. Jäsenille varattiin mahdollisuus käyttää työryhmätyöskentelyssä myös samaa. Työryhmän kokousten lisäksi pidettiin valmistelevia kokouksia työryhmän sihteerin ja Metsähallituksen työntekijöiden kanssa.

Varsinaisen suunnitelman laatimistyön aluksi Akwé: Kon -työryhmä selvitti, miten ohjeet soveltuvat hoito- ja käyttösuunnitelman laadintaan. Metsähallituksella oli valmiilla samaan aikaan hoito- ja käyttösuunnitelmien suunnittelumallin uusiminen ja työryhmä teki esityksiä Akwé: Kon -ohjeiden huomioimiseksi suunnittelumallissa. Työryhmän esitysten pohjalta hoito- ja käyttösuunnitelmaan sisällytettäviä asioita tarkistettiin ja suunnitelmaan otettiin oma poronhoitoa käsittelevä osio, johon sisällytettiin saamelaista poronhoitoa kuvaava luku. Työryhmä käsittelee viimeisessä kokouksessaan suunnitelmasta annettua lausuntopalautetta ja antoi omat huomionsa myös siihen.

Työryhmä on arvioinut Akwé: Kon -ohjeiden soveltamisen toteutumista Hammastunturin erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnassa (taulukko s. 38).

Työryhmä teki lisäksi esityksen, että Akwé: Kon -ohjeiden soveltamisesta hoito- ja käyttösuunnitelmassa tehtäisiin raportti suomeksi ja pohjoissaameksi. Sovittiin myös, että raportti käännetään englanniksi.

Työryhmän tuottamat asiapaperit ja kokousmuistiot on tallennettu Metsähallituksen arkistoon.

Rávvagiid heiveheapmi Bátneduoddara meahcceguovllu dikšun- ja geavahanplána ráhkadeamis

Bargojoavkku bargan

Akwé: Kon -bargojoavku čoahkkaniid viđa háve jagiid 2011 ja 2012 áigge. Dasa lassin bargojoavku doalai rávdnjeboastačoakkámiid. Bargojoavkku bargogiella lei suomagiella. Lahtuin lei vejolašvuohta geavahit bargojoavkubarggus maid sámegeiela. Bargojoavkku čoakkámiid lassin dollojuvvoje válmmaštalli čoakkámat bargojoavkku čállin ja Meahciráđđehusa bargiiguin.

Aitosáš plána ráhkadanbarggu álggus Akwé: Kon -bargojoavku čielggadii, mot rávvagat heivejit dikšun- ja geavahanplána ráhkadeapmái. Meahciráđđehusas lei bargame oktanaga dikšun- ja geavahanplánaid plánenmálla ođasteami ja bargojoavku dagai evttohusaid Akwé: Kon -rávvagiid vuhtii váldima várás plánenmálla. Bargojoavku evttohusaid vuodul dikšun- ja geavahanplána sisa váldojuvvon áššit dárkkistuvvoje ja plánii váldojuvvui iežas oassi, mii gieđahalai boazodoalu. Dan sisdollui gulai lohku, mii gieđahalai sámi boazodoalu. Bargojoavku gieđahalai maŋimus čoakkámis plánas addojun cealkámušmáhchahaga ja attii iežas mearkkašumiid maid dasa.

Bargojoavku lea árvvoštallan Akwé: Kon -rávvagiid heiveheami ollašuvvama Bátneduoddara meahcceguovllu dikšun- ja geavahanplána ráhkadeamis (tabealla s. 44).

Bargojoavku dagai dasa lassin evttohusa, ahte Akwé: Kon -rávvagiid heiveheamis dikšun- ja geavahanplánas bargojuvvoolii raporta suoma- ja davvisámegilli. Sohppojuvvui maid, ahte raporta jorgaluvvo engelasgillii.

Bargojoavkku buvttadan áššebáhpirat ja čoakkánmuittuhančállagat leat furkejuvvon Meahciráđđehusa arkivii.

Application of the Guidelines in Drawing up the Hammastunturi Wilderness Area Management and Land Use Plan

Working Group Activities

The Akwé: Kon working group met five times in 2011–2012. In addition, the working group held e-mail conferences. The working language was Finnish. The opportunity to speak Saami in the working group proceedings was also reserved for its members. In addition to actual working group meetings, preparatory meetings were held between the working group secretary and Metsähallitus employees.

In the beginning of the actual work on drawing up the plan document, the Akwé: Kon working group investigated the applicability of the Akwé: Kon Guidelines to management and land use planning. At the same time, Metsähallitus was working on revising their procedure for management and land use planning, and the working group made proposals on the consideration of the Guidelines in the planning process. Based on the working group's proposals, the items included in the management and land use plan were revised, and a section on reindeer husbandry with a chapter on Saami reindeer herding was included in the document. In their final meeting, the working group discussed the statements and feedback on the proposed plan and also gave their own comments on them.

The working group has evaluated how the application of Akwé: Kon Guidelines in drawing up the management and land use plan for Hammastunturi Wilderness Area was realized. (Table p. 50).

Perusselvitykset

Ohjeiden mukaan suunnitelmassa tulee tunnistaa luonnon monimuotoisuutta, saamelaisia ja alueiden käyttöä koskeva lainsäädäntö ja soveltaa niitä hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnassa.

Työryhmä laati hoito- ja käyttösuunnitelmaan ohjeiden mukaiset perusselvitykset kansallisesta lainsäädännöstä ja Suomen kansainvälisistä velvoitteista.¹¹

Työryhmä laati perusselvitykset alueen saamelaisesta tavanomaisesta luonnonkäytöstä (poronhoito, kalastus, metsästys, keräily ja käsityö), kulttuuriperinnöstä sekä alueen merkityksestä saamelaiskulttuurille. Työryhmä laati kuvauksen alueen saamelaisporonhoidosta alueen paikalliskuntia kuultuaan.

¹¹ Työryhmä kävi läpi seuraavat lait ja kansainväliset sopimukset: Suomen perustuslaki (731/1999), Laki Metsähallituksesta (1378/2004), Erämaalaki (62/1991), Poronhoitolaki (848/1990), Saamen kielilaki (1086/2003), Biodiversiteettisopimus (SopS 78/1992), kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus (KP-sopimus (SopS 7-8/1976)), artikla 27, Euroopan neuvoston vähemmistöpuitesopimus (SopS 2/1998), artikla 5, Euroopan neuvoston maisemäyleissopimus SopS 14/2006), artikla 5, YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista, artikkelit 11,19, 20, 26, 29, 31, 32. Lisäksi työryhmä on käsitellyt seuraavia suosituksia: YK:n rotusyrjintäkomitea, yleissuositus XXII (51) ja YK:n ihmisoikeuskomitean ratkaisukäytäntöä artikla 27 liittyen.

Vuoddočilgehusat

Rávvagiid mielde pláνας galget identifiserejuvvot luonddu mánggahápmásašvuohta, lágat, mat gusket sápmelaččaid ja guovlluid geavahusa ja dat galget heivehuvvot dikšun- ja geavahanplána ráhkadeamis. Bargjoavku ráhkadii rávvagiid mielde dikšun- ja geavahanplánii vuoddočilgehusaid álbmotlaš lágain ja Suoma riikkaidgaskasaš geatnegasvuođain.¹¹

Bargjoavku ráhkadii vuoddočilgehusaid guovllu sámiiid dábbálaš luonddugeavahusas (boazodoallu, guolástus, bivdu, čoaggin ja duodji), kulturárbbis ja guovllu mávssolašvuođas sámii kultuvrii. Bargjoavku ráhkadii govvádusa guovllu sámii boazodoalus dan manjel go lei gullan guovllu bálgessiid.

¹¹ Bargjoavku manai čađa čuovvovaš lágaid ja riikkaidgaskasaš soahpamušaid: Suoma vuoddoáláhka (731/1999), Láhka meahcirádehus (1378/2004), Meahcceláhka (62/1991), Boazodoalloláhka (848/1990), Sámi giellaláhka (1086/2003), Biodiversiteahttasohpamuš (SopS 78/1992), Siviila ja politihkalaš rivttiid oktasášsoahpamuš (SP-soahpamuš (SopS 7-8/1976)), artikla 27, Eurohpa ráđi vehádatrápmasohpamuš (SopS 2/1998), artikla 5, Eurohpa ráđi duovddaoktasášsoahpamuš SopS 14/2006), artikla 5, ON:a julggaštus álgoálbmogiid rivttiin, artikkelit 11,19, 20, 26, 29, 31, 32. Dasa lassin bargjoavku lea giedahallan čuovvovaš ávžžuhusaid: ON:a nállevealahankomitea, oppalašávžžuhus XXII (51) ja ON:a olmmošriektekomitea mearrádusgeavat, mi goská artikla 27.

Furthermore, the working group proposed the compilation of a report on the application of the Akwé: Kon Guidelines to the management and land use plan in Finnish and North Saami. It was also decided that the report be translated into English.

The documents and meeting protocols produced by the working group are stored in Metsähallitus' archives.

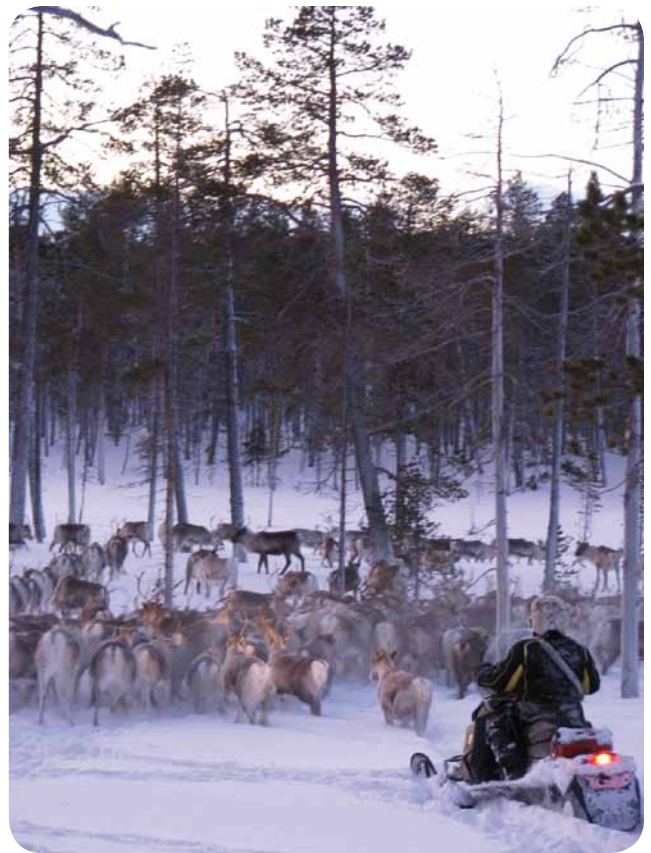
Baseline Studies

According to the Akwé: Kon Guidelines, biodiversity as well as the laws concerning the Saami and the use of the areas should be acknowledged in management and land use planning, and they should be applied in drawing up the plan document.

The working group performed baseline studies pursuant to the Guidelines on national legislation and Finland's international commitments for the management and land use plan.¹¹

The working group drew up baseline reports on the Saami customary use of natural resources (reindeer herding, hunting, gathering and handicrafts), on Saami cultural heritage and on the significance of the area to Saami culture. The working group also compiled a description of the Saami reindeer herding in the area after consulting the area's reindeer herding cooperatives.

¹¹ The working group reviewed the following laws and international conventions: The Constitution of Finland (731/1999), The Act on Metsähallitus (1378/2004), The Act on Wilderness Areas (62/1991), The Reindeer Husbandry Act (848/1990), The Saami Language Act (1086/2003), The Convention on Biological Diversity (SopS 78/1992), The International Covenant on Civil and Political Rights, Article 27 (SopS 7-8/1976), The Council of Europe's Framework Convention for the Protection of National Minorities, Article 5 (SopS 2/1998), The European Landscape Convention, Article 5 (SopS 14/2006), The United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, Articles 11, 19, 20, 26, 29, 31, 32. Additionally, the working group has reviewed the following recommendations: The United Nations Committee on the Elimination of Racial Discrimination General Recommendation XXII(51) and the decision procedures of the United Nations Human Rights Committee as pertaining to Article 27.

Erämaa on tärkeää talvi- ja kesälaidunalueita. Kuvassa poroeloa ajetaan ympäri ja tarkistetaan poroelon ja laidunten kunto. Kuva Inga-Briitta Magga.

Meahcci lea dehálaš dälve- ja geasseguohtoneanan. Govas ealu birra-vuodjin ja semmas dárkkistuvvo makkár álššaid nalde bohccot lea ja makkár ortnegis guohtoneatnamat leat. Govva Inga-Briitta Magga.

The wilderness is an important winter and summer pasture. In the photo a reindeer herder drives the reindeer herd around and checks the condition of the herd and pasture. Photo by Inga-Briitta Magga.

Esitykset suunnitelmaan

Hammastunturin erämaa-alue on jaettu suunnitelmasa kahteen eri vyöhykkeeseen: retkeily- ja luontomatkailuvyöhykkeeseen (20 % alueen pinta-alasta) ja syrjävyöhykkeeseen (80 % alueen pinta-alasta). Vyöhykejaon määrittämisessä kuultiin työryhmää ja työryhmä tuki vyöhykejakoa. Syrjävyöhyke, jonne ei ohjata matkailu- ja muuta elinkeinotoimintaa, on saamelaiskulttuurin ja poronhoidon ydinaluetta.

Työryhmä määritti suunnitelman saamelaiskulttuuria ja poronhoitoa koskevat arvot, niiden kuvauksen sekä selvitti, mitkä toiminnot voivat uhata näitä arvoja. Työryhmä määritti myös toimenpiteitä, miten näitä uhkia voidaan torjua. Lisäksi työryhmä teki esityksen suunnitelman toteutumisen seurannasta.

Suunnitelman saamelaiskulttuuria koskeviksi arvoiksi määritettiin erämaisyyden säilyttäminen, saamelaiskulttuurin turvaaminen, poronhoidon ja luontaiselinkeinojen turvaaminen sekä luontoarvojen säilyttäminen. Luontaiselinkeinoja ovat metsästys, kalastus ja keräily. Arvoja arvioitiin uhkaavan muut kilpailevat maankäyttömuodot. Kilpailevia maankäyttömuotoja ovat koneellinen kullankaivu, maastoliikenne, maankäyttöhankkeet ja koiravaljakkotoiminta.

Suunnitelman keskeisiksi tavoitteiksi määritettiin poronhoidon ja laidunrauhan sekä saamelaiskulttuurin harjoittamisedellytysten turvaaminen. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää kilpailevien maankäyttömuotojen vaikutusten pienentämistä poronhoidolle ohjaamalla muuta luonnonkäyttöä ja vaikuttamalla maankäyttöhankkeisiin. Myönnettäessä maastoliikenne- ja muita maankäyttölupia tulee kiinnittää erityistä huomiota poronhoidon ja saamelaiskulttuurin tarpeisiin. Suunnitelmalla pyritään siihen, että saamelaisporonhoidolle perinteinen, luonnonlaitumiin perustuva laidunkiertojärjestelmä säilyy suunnittelukaudella käytössä ja saamelaiden luonnon monimuotoisuuteen liittyvä perinteinen tieto, tavanomainen luonnonkäyttö ja luonnon monimuotoisuus säilyvät elinvoimaisena. Saamelaiskulttuurin ja perinteisen tiedon säilymistä tuetaan saamenkielisten paikannimien keräämisellä ja palauttamalla niitä käyttöön sekä antamalla oikeuden ottaa saamen käsityön raaka-aineita suunnittelualueella korvauksetta.

Evttohusat plánii

Bátneduoddara meahcceguovlu lea juhkkojuvvon plánas guovtti sierra avádahkii: vánddardan- ja luondduturismaavádahkii (20 % guovllu viidodagas) ja ravdaavádahkii (80 % guovllu viidodagas). Avádatjuogu meroštallamis leat gullan bargojoavkku ja bargojoavku doarjjui avádatjuogu. Ravdaavádat, gosa ii stivrejuvvo turisma- ja eará ealáhusdoaimma, lea sámi kultuvrra ja boazodoalu váimmusguovlu.

Bargojoavku meroštalai plána sámi kultuvrra ja boazodoalu árvvuid, daid govvádusa ja čilgii, mat doaimmaid sáhtte uhkidit dáid árvvuid. Bargojoavku meroštalai maid doaimbajuvuid, mot dát uhkáduusat sáhttet dustejuvvot. Dasa lassin bargojoavku dagai evttohusa plána ollašuvvama bearráigeahčus.

Plána sámi kultuvrra árvun meroštallojuvvoje meahceduovdaga seailluheapmi, sámi kultuvrra dorvvasteapmi, boazodoalu ja luondduealáhusaid dorvvasteapmi sihke luondduárvvuid seailluheapmi. Luondduealáhusat leat bivdu, guolástus ja čoaggin. Eará gilvohalli eanangeavahanhámit árvvoštallojuvvoje uhkidit árvvuid. Gilvohalli eanangeavahanhámit leat mášengolleroggan, meahcejohtalus, eanangeavahanfidnut ja beanageasosdoaimma.

Plána guovddášulbmilin meroštallojuvvoje boazodoalu ja guohtonráfi sihke sámi kultuvrra miel bargama eavttuid dorvvasteapmi. Ulbmila ollašuttin gáibida gilvohalli eanangeavahanhámiid váikkuhusaid unnideami boazodollui nu ahte eará luonddugeavahus stivrejuvvo ja váikkuhuvvo eanangeavahanfidnuide. Miedihettiin meahcejohtalus- ja eará eanangeavahanlobiid galgá giddejuvvot earenoamáš fuomášumi boazodoalu ja sámi kultuvrra dárbbuide. Plánain viggojuvvo dasa, ahte sámi boazodoalu árbevirolaš guohtonmolsašuddanvuogádat, mii vuodđuduvvá luondduláidomiidda, seailu anus plánenáigodaga áigge ja sámiid árbevirolaš diehtu, mii vuodđuduvvá luonddu mánggahápmásašvuoda seailu ealasin. Sámi kultuvrra ja árbevirolaš dieđu seailun dorjojuvvo sámegeiel báikenamaid čoaggimiin ja daid atnui máhcaheimiin sihke addojuvvo riekti váldit sámi duoji materiálad plánuenguovllus nuvttá.

Proposals to the Plan

In the management and land use plan, the Hammastunturi Wilderness Area is divided into two zones: a recreational and nature tourism zone (20% of surface area) and a remote zone (80% of surface area). The working group was consulted when defining the zone division and the working group supported the division. The remote zone, to which no tourism or other commercial activities are directed, represents the core area of the Saami culture and reindeer herding.

The working group defined the values expressed in the plan concerning Saami culture and reindeer herding, compiled a description thereof and investigated the activities which may pose a threat to the said values. The working group also outlined measures with which such threats can be prevented. Furthermore, the working group made a proposal on the monitoring of the plan's implementation.

The values pertaining to Saami culture incorporated in the plan were defined to include the preservation of area's wilderness, the protection of Saami culture as well as reindeer herding and traditional nature-based livelihoods, in addition to the preservation of natural values. The traditional nature-based livelihoods include hunting, fishing and gathering. The proposed threats to the defined values comprise other competing land use forms. These include mechanised gold digging, off-road traffic, land use development initiatives and dog sled activities.

The essential objectives of the plan were determined as ensuring the conditions for reindeer herding and undisturbed pasturage as well as safeguarding the prerequisites for practising Saami culture. Meeting these objectives requires the mitigation of the impacts of other land use forms competing with reindeer herding by steering other forms of use of nature and influencing land use ventures. While granting off-road traffic and other land use permits, special attention must be paid to the needs of reindeer herding and the Saami culture. The plan aims at maintaining, for the duration of the plan term, that the Saami reindeer husbandry's traditional pasturage cycle based on natural pastures remains in use and the biodiversity-related traditional knowledge of the Saami, customary use of natural resources and biodiversity itself

Vaikutusten arviointi

Työryhmä arvioi suunnitelman vaikutuksia saamelaiskulttuurille. Työryhmä kävi läpi joka kokouksessaan suunnitelman esityksiä ja sisältöä sekä niiden vaikutuksia saamelaiskulttuuriin. Suunnitelman sisältöä tarkennettiin vaikutustenarvioinnin perusteella. Varsinainen, kirjallinen vaikutustenarviointi kirjoitettiin viimeisessä työryhmän kokouksessa lausuntokierroksen jälkeen. Vaikutustenarviointia tarkennettiin saamelaiskäräjälain § 9 neuvottelujen jälkeen, koska suunnitelmaan oli tehty tarkennuksia työryhmän esitysten pohjalta. Ympäristövaikutusten arvioinnista vastasi Metsähallitus. Vaikutustenarviointi on taulukossa. Työryhmän arvion mukaan hoito- ja käyttösuunnitelma mahdollistaa saamelaisten perinteisen luonnonkäytön jatkumisen sekä perinteisen tiedon ja saamelaiskulttuurin säilymisen alueella. Työryhmä kritisoi poronhoidon määrittämistä uhaksi suunnitelmassa ja oli huolissaan Kutturan kyläläisten kalastusoikeuksien kaventumisesta.

Suunnitelman valmistuminen

Hoito- ja käyttösuunnitelmasta käytiin saamelaiskäräjälain § 9 mukaiset neuvottelut 20.11.2012. Neuvotteluissa käytiin läpi Akwé: Kon -ohjeiden soveltamista suunnitelman laadinnassa ja työryhmän tekemien esitysten ottamista suunnitelmaan. Neuvotteluihin osallistui työryhmän puheenjohtaja. Neuvottelujen jälkeen suunnitelma viimeisteltiin ja lähetettiin vahvistettavaksi ympäristöministeriöön 17.12.2012.

Akwé: Kon -työryhmä on laatinut yhteenvedon ohjeiden soveltamisesta suunnitelman laadinnassa. Taulukkoon on kirjoitettu tiivistelmä Akwé: Kon -ohjeiden vaiheista, lyhyt kuvaus siitä, miten ohjeita on sovellettu Hammastunturin suunnitelman laadinnassa sekä tieto siitä, missä kokouksessa asiaa on käsitelty.

Váikkuhusaid árvvoštallan

Bargojoavku árvvoštalai plána váikkuhusaid sámi kultuvrii. Bargojoavku manai čađa juohke čoakkámisttis plána evttohusaid ja sisdoalu sihke daid váikkuhusaid sámi kultuvrii. Plána sisdoallu dárkkistuvvui váikkuhusaid árvvoštallama vuodul. Aitosáš čálalaš váikkuhusaid árvvoštallan čállojuvvui maŋimus bargojoavkku čoakkámis cealkinvástádusaid maŋjel. Váikkuhusaid árvvoštallan dárkkistuvvui sámediggelága § 9 ráđđádallamiid maŋjel, daningo plánii ledje dahkkojuvvon dárkilmastimat bargojoavkku evttohusaid vuodul. Birasváikkuhusaid árvvoštallama mielde dikšun- ja geavahanplána dahká vejolažžan sámi árbevirolaš luonddugeavahusa bistima sihke árbevirolaš dieđu ja sámi kultuvrra seailuma guovllu siste. Bargojoavku kritiserii boazodoalu meroštallama uhkádussan plánas ja lei fuolas Guhttura gili olbmuid guolástanvuogiatvuodaid gáržumis.

Plána gárváneapmi

Dikšun- ja geavahanplánas ollašuttojuvvoje sámediggelága § 9 ráđđádallamat 20.11.2012. Ráđđádallamiin mannojuvvui čađa Akwé: Kon -rávvagiid heiveheapmi plána ráhkadeamis ja bargojoavkku dahkan evttohusaid váldimis plánii. Ráđđádallamiidda oassálasttii bargojoavkku ságadoalli. Ráđđádallamiid maŋjel plána vátnojuvvui ja sáddejuvvui nannejuvvot birasministeriijai 17.12.2012.

Akwé: Kon -bargojoavku lea ráhkadan čoahkkáigeasu rávvagiid heiveheamis plána ráhkadeamis. Tabellii lea čállojuvvon čoahkkáigeassu Akwé: Kon -rávvagiid muttuin, oanehis govvádus das, mot rávvagat leat heivehuvvon Bátneuoaddara plána ráhkadeamis sihke diehtu das, man čoakkámis ášši lea gieđahallon.

● remain vital. The preservation of Saami culture and traditional knowledge is supported by collecting Saami place names and reinstating them as well as by granting the right to collect raw materials for Saami handicrafts in the planning area free of charge.

● **Impact Assessment**

● The working group assessed the impacts of the plan on the Saami culture. In each meeting, they reviewed the proposals and content of the plan as well as their impacts on Saami culture. The content of the plan was then revised based on the impact assessment. The actual written impact assessment was drawn up at the final working group meeting after the circulation of the plan draft for comments. The impact assessment was defined further after negotiations pursuant to Section 9 of the Act on the Saami Parliament, because revisions had been made based on the working group's proposals. Metsähallitus was responsible for the assessment of environmental impacts. The impact assessment process is outlined in the table below. According to the working group's assessment, the management and land use plan enables the continuation of traditional Saami ways of nature utilisation as well as the preservation of traditional knowledge and Saami culture in the area. The working group criticised the definition of reindeer herding as a threat in the plan and was concerned about the proposed restrictions on the Kuttura villagers' fishing rights.

● **The Completion of the Plan**

● Negotiations pursuant to Section 9 of the Act on the Saami Parliament concerning the management and land use plan were held on 20 November 2012. In the negotiations, the application of the Akwé: Kon Guidelines in the compilation of the plan as well as the incorporation of the proposals made by the working group were discussed. The chair of the working group participated in the negotiations. After the negotiations had been concluded, the plan was finalised and submitted to the Ministry of the Environment for authorisation on 17 December 2012.

● The Akwé: Kon working group compiled a summary of the application of the Guidelines in the planning process. The table below summarises the stages of the Akwé: Kon guideline process, in addition to offering a brief overview of how the Guidelines were applied to the compilation of the Hammastunturi plan and in which meetings each matter was discussed.

Taulukko: Akwé: Kon -ohjeiden soveltaminen suunnitelman laadinnassa

Akwé: Kon -ohjeiden vaiheet	Toteutuminen Hammastunturin hoito- ja käyttösuunnitelmassa	Käsittely työryhmän kokouksessa
<p>Vaikutusten arviointiprosessiin osallistuvien tahojen määrittäminen</p> <p>Vaikutusten arviointiprosessiin tulee osallistua mm. eri ikäryhmiä ja sekä naisia että miehiä ja huolehtia siitä, että eri ikä- ja kieliryhmien ja sukupuolten tarpeet tulevat huomioituksi. Vaikutusten arvioinnista vastaavissa elimissä on oltava perinteistä tietoa, innovaatioita ja käytäntöjä koskevaa asiantuntemusta.</p>	<p>Vaikutusten arviointiprosessiin osallistui perinteisen tiedon asiantuntemusta ja eri ikä- ja sukupuoliryhmiä. Ohjeiden soveltamista varten perustettiin Akwé: Kon -työryhmä. Työryhmässä oli alueen paliskuntien edustajat (Hammastunturin, Lapin ja Sallivaaran paliskuntien poroisännät) sekä muina edustajina 3 naista ja 2 miestä.</p>	<p>Asiaa käsiteltiin syksyllä 2010 Akwé: Kon -ohjeiden soveltamisen valmistelua käsitelleessä saamelaiskäräjien ja Metsähallituksen välisissä neuvotteluissa. Saamelaiskäräjät nimesi työryhmän jäsenet.</p>
<p>Resurssien osoittaminen vaikutusten arviointiprosessiin</p> <p>Alkuperäiskansalle tulee osoittaa resursseja, jotta sen edustajat voivat osallistua täyspainoisesti vaikutusten arviointiprosessiin. Alkuperäiskansalla tulee voida olla asiantuntijaresursseja käytettävissään, jotta se voi osallistua vaikutusten arviointiprosessiin oikeudenmukaiselta pohjalta.</p>	<p>Metsähallitus varasi resursseja Akwé: Kon -työryhmän käyttöön. Työryhmän jäsenten matkakulut korvattiin sekä maksettiin kokouspalkkiot. Akwé: Kon työryhmän sihteerille maksettiin korvaus.</p> <p>Lisäksi Metsähallituksen henkilöstö tuotti materiaalia työryhmän käyttöön ja osallistui työryhmän kokouksiin.</p>	
<p>Yhteistyöryhmän perustaminen</p> <p>Hanketta valmistelemaan tulee perustaa yhteistyöryhmä, jossa on riittävä alkuperäiskansojen edustus.</p>	<p>Hammastunturin suunnitelman päivittämistä valmisteli laajapohjainen yhteistyöryhmä, jossa jäsenenä oli myös Akwé: Kon -työryhmän jäsenet.</p>	
<p>Tiedottaminen ja osallistaminen</p> <p>Hankkeesta tulee tiedottaa asianosaisille yhteisöille ja osallistuttaa heitä suunnitelman laatimiseen prosessin kaikissa vaiheissa. Alkuperäiskansan edustajille tulee varata mahdollisuus osoittaa näkemyksensä myös kirjallisesti. Tiedottamisessa tulee huomioida mm. internet, sosiaalinen media, radio ja kuulemistilaisuudet. Tiedottamisen tulee tapahtua saamen kielellä. Tiedotettaessa alkuperäiskansoille tulee antaa oikeat tiedot hankesuunnitelmista ja antaa mahdollisuus varautua oman kannan esittämiseen. Alkuperäiskansan edustajille tulee varata kohtuullinen aika perehtyä suunnitelmaan ja varata mahdollisuus ilmaista oma kantansa. Alkuperäiskansojen jatkuva kuuleminen ja mahdollisuus antaa suullisesti ja kirjallisesti näkemyksiä hankkeen etenemisestä on olennaista.</p>	<p>Suunnitelma oli lausunnolla touko-kesäkuussa 2012.</p> <p>Metsähallitus järjesti tilaisuuksia, joissa oli mahdollista antaa palautetta suunnitelmasta Menesjärvellä, Kutturassa, Ivalossa ja Vuotsossa. Lisäksi internetin kautta on ollut mahdollista antaa palautetta suunnitelmasta.</p> <p>Tilaisuuksissa oli tulkkauksia saameksi.</p> <p>Akwé: Kon -työryhmä antoi näkemyksiä suunnitelmasta joka kokouksessaan.</p>	<p>Kokoukset 1–5.</p>
<p>Lainsäädännöllisten velvoitteiden tunnistaminen</p> <p>Suunnitelmassa tulee tunnistaa luonnon monimuotoisuutta, saamelaisia ja alueiden käyttöä koskeva lainsäädäntö ja soveltaa niitä hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnassa.</p>	<p>Keskeinen kansallinen lainsäädäntö ja Suomen kansainväliset velvoitteet on tuotu esille Hammastunturin suunnitelman lomakkeessa Nykytilan kuvaus: 1 Suunnittelualaueen kuvaus ja suunnittelutilanne</p>	<p>Työryhmä käsitteli asiaa 1. kokouksessa ja hyväksyi liitteen 7 mukaisen selvityksen lainsäädännöllisistä velvoitteista.</p>

Akwé: Kon -ohjeiden vaiheet	Toteutuminen Hammastunturin hoito- ja käyttösuunnitelmassa	Käsittely työryhmän kokouksessa
<p>Perusselvitysten laatiminen Perusselvitysten laatiminen alueen luonnon monimuotoisuudesta, eliölajeista, asutuksesta, luonnonkäytöstä, yhteisörakenteesta, elinkeinoista, pyhistä paikoista; ts. kokonaiskuva alueen nykytilasta.</p>	<p>Hoito- ja käyttösuunnitelman lomakkeessa 5 kuvataan suunnittelualueen eliölajistoa, lomakkeessa 6 kulttuuriperintöä, lomakkeessa 8 erätalouden nykytilaa, lomakkeessa 10b poronhoitoa ja erityisesti saamelaista poronhoitoa. Akwé: Kon työryhmä osallistui keskeisten perusselvityksien laadintaan.</p>	<p>Työryhmä käsitteli asiaa kokouksissa 1–4</p>
<p>Vaikutusten arvioinnin laajuuden selvittäminen Tässä yhteydessä selvitetään, että onko suunnitelmalla sosiaalisia, kulttuurisia tai ympäristöllisiä vaikutuksia ja päätetään vaikutusten arviointiprosessin laajuudesta.</p>	<p>Hoito- ja käyttösuunnitelmalla on vaikutuksia saamelaiskulttuuriin ja vaikutustenarviointi tulee tehdä Saamelaisten kotiseutualueelle laadittavista hoito- ja käyttösuunnitelmista on aiemmin tehty suunnitelman valmistumisen jälkeen vaikutusten arviointi saamelaiskulttuuriin kohdistuvista vaikutuksista. Aiemmin vaikutustenarvioinnin on tehnyt saamelaiskäräjät.. Hammastunturin HKS:n laadinnan yhteydessä päätettiin, että työryhmä laati varsinaisen, suunnitelmaan otettavan vaikutustenarvioinnin suunnitelman vaikutuksista saamelaiskulttuuriin lausuntokierroksen jälkeen. Metsähallitus arvioi suunnitelman ympäristölliset vaikutukset (lomake 12).</p>	<p>Työryhmä käsitteli asiaa kokouksissa 1 ja 5.</p>
<p>Alkuperäiskansan näkemysten kirjaaminen Suunnitelmaan tulee kirjata alkuperäiskansan huolenaiheet, uhat, jotka heikentäisivät kulttuurin harjoittamisedellytyksiä, perinteistä tietoa ja perinteistä luonnonkäyttöä. Lisäksi suunnitelmaan tulee kirjata yhteisön omat kehittämistarpeet. Suunnitelmasta tulee näkyä, mitä esityksiä alkuperäiskansa vastustaa ja mitä tukee. Esityksiä tulee tarkastella myös oikeudenmukaisesti.</p>	<p>Akwé: Kon -työryhmän esitykset kirjoitettiin suunnitelmaan sellaisenaan, mikäli Metsähallitus tuki esityksiä. Mahdolliset työryhmän erilliset näkemykset suunnitelman ehdotuksista kirjattiin myös suunnitelmaan. Lomakkeeseen 11 (keskeiset suojele- ja käyttöarvot sekä uhat) kirjattiin Akwé: Kon -työryhmän esittämiä uhkia. Suunnitelman liitteeseen 3 koottiin Akwé: Kon työryhmän esittämät kommentit ja huomiot sekä niiden vaikutus suunnitelmaan.</p>	<p>Työryhmä käsitteli asiaa kokouksissaan 1–5.</p>
<p>Vaikutusten arviointi Vaikutusten arvioinnin ja päätöksenteon aikana tulee osallistuttaa alkuperäiskansayhteisöä. Hankkeesta vastaavan (eli Metsähallituksen) tulee antaa Akwé: Kon ryhmälle ja yhteistyöryhmälle säännöllistä palautetta vaikutusarvioinnin ja hankkeen kehittymisen kaikissa vaiheissa.</p>	<p>Työryhmä arvioi jokaisessa kokouksessaan esitysten vaikutuksia saamelaiskulttuurille ja suunnitelmaa tarkistettiin vaikutusten arvioinnin perusteella.</p>	<p>Työryhmä käsitteli asiaa kokouksissaan 1–5.</p>

Akwé: Kon -ohjeiden vaiheet	Toteutuminen Hammastunturin hoito- ja käyttösuunnitelmassa	Käsittely työryhmän kokouksessa
<p>Kulttuuristen vaikutusten arviointi: Vaikutusten arvioinnissa tulee käsitellä Akwé: Kon ryhmän määrittämässä laajuudessa mm. seuraavia vaikutuksia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vaikutukset perinteiseen luonnonkäyttöön (esim. poronhoitomalliin) • vaikutukset perinteisen tiedon, innovaatioiden ja käytäntöjen kunnioittamiseen, säilyttämiseen, suojelemiseen ja ylläpitämiseen • vaikutukset tapaoikeuteen ja tapaoikeuden kunnioitukseen (esim. koskien luonnon tuotteiden hyödyntämistä tai suvun perinteisten nautintapaikkojen ja kala-apajien kunnioitusta) • vaikutukset kieleen, arvoihin, luontosuhteeseen, sosiaalisen järjestelmään tai kulttuuriperinteeseen 	<p>Hoito- ja käyttösuunnitelma mahdollistaa perinteisen luonnonkäytön jatkumisen alueella. Oikeus ottaa raaka-aineita saamen käsityön tarpeita varten tukee perinteisen tiedon säilymistä. Suunnitelman tavoite perinteisen poronhoidon laidunkiertojärjestelmän ja laidunten turvaamisesta tukee biodiversiteettisopimuksen tavoitteita ja saamelaiskulttuurin säilymistä.</p> <p>Suunnitelmassa esitetään saamenkielisten paikannimien keräämistä ja tallentamista suunnittelualueella. Paikannimien kerääminen ja tallentaminen tukevat saamelaisen perinteisen tiedon säilymistä alueella.</p> <p>Suunnitelmassa on todettu porojen laidunnuksen vaikuttavan merkittävästi luontodirektiivien luontotyyppisiin kielteisellä tavalla. Suunnitelmalla ei ole kuitenkaan mahdollista vaikuttaa porojen laidunnukseen.</p> <p>Saamelaisporonhoito ylläpitää saamen kieltä, perinteistä tietoa, tavanomaista luonnonkäyttöä ja alueen erämaisyyttä. Suunnitelmassa porojen laidunnuksen asettaminen uhaksi luontodirektiivien luontotyypeille luo kielteistä asennetta poronhoitoa kohtaan. Poronhoito kuuluu Hammastunturin erämaa-alueelle, soveltuu erämaalain tavoitteisiin ja poronhoitoa on harjoitettu erämaa-alueella kautta historian. Poronhoidon tulevaisuutta uhkaa ilmastomuutos, elinkeinon heikko kannattavuus ja nuorten saaminen elinkeinon pariin. Poronhoidon määrittäminen uhaksi Hammastunturin suunnitelmassa ei ole myöskään Akwé: Kon -ohjeiden mukaista.</p> <p>Kutturin kyläläisten nautinta-alue on kaivettu merkittävästi, koska Metsähallitus on määrittänyt virkistyskalastusalueen alkavaksi jo Harrinivasta. Kutturin kalastuksen nautinta-alue on Appisjokisuusta Repojokisuuhun.</p> <p>Poronhoidon asettaminen uhaksi Hammastunturin suunnitelmassa luo kielteisiä vaikutuksia suunnitelman saamelaiskulttuuria ja poronhoitoa koskevien tavoitteiden toteutumiselle.</p>	<p>Työryhmä käsitteli asiaa 5. kokouksessaan.</p>

Akwé: Kon -ohjeiden vaiheet	Toteutuminen Hammastunturin hoito- ja käyttösuunnitelmassa	Käsittely työryhmän kokouksessa
<p>Ympäristövaikutusten arviointi Arvioinnin lähtökohtana on kansallinen ympäristövaikutusten arviointia ohjaava lainsäädäntö, ja ekosysteemilähestymistapa, joiden lisäksi ympäristövaikutuksien arvioinnissa tulee arvioida Akwé: Kon työryhmän määrittämässä laajuudessa mm. seuraavia asioita:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hankkeen suorat vaikutukset tulisi arvioida paikalliseen biologiseen monimuotoisuuden ekosysteemin ja lajien tasoilla • tulee erityisesti tunnistaa ja inventoida alkuperäiskansalle tärkeät lajit ja ekosysteemit (esim. käsityön tarve-alueet, tärkeät laidun-alueet) ja selvittää, miten niitä tulee suojella • taloudellisesti merkittävien alueiden tunnistaminen (esim. keräilyalueet yms.) • tulee selvittää, miten vieraslajien pääsy alueelle voidaan estää • biologisiin resursseihin liittyvän perinteisen tiedon huomioiminen osana ympäristövaikutusten arviointiprosessia 	<p>Suunnitelman laadinnan yhteydessä ei ole erikseen inventoitu saamelaiskulttuurille tärkeitä lajeja ja ekosysteemejä. Hammastunturin erämaa-alueesta 80 % kuuluu syrjävyöhykkeeseen, mikä turvaa luonnon monimuotoisuuden ja poronhoidolle tärkeiden laidunten säilymisen siten, kun asiaan voi vaikuttaa hoito- ja käyttösuunnitelmalla.</p>	<p>Työryhmä käsitteli asiaa 5. kokouksessaan</p>
<p>Kulttuuriperintöön kohdistuvien vaikutusten arviointi Kulttuuriperintöön kohdistuvien vaikutusten arvioinnissa tarkastellaan vaikutuksia mm:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aineelliseen kulttuuriperintöön, jolla on merkitystä yhteisölle • pyhiin paikkoihin • maisemaan 	<p>Alueen pyhiä paikkoja ei ole inventoitu. Alueen kulttuuriperintöä hoidetaan ja ylläpidetään entisellä tavalla. Alueelle ei esitetä uutta rakentamista eikä maisemallisia vaikutuksia täten ole.</p>	<p>Työryhmä käsitteli asiaa 5. kokouksessaan</p>
<p>Sosiaalisten vaikutusten arviointi Arvioinnin laajuuden määrittää Akwé: Kon työryhmä. Sosiaalisten vaikutusten arvioinnissa selvitetään suunnitelman vaikutuksia mm.</p> <ul style="list-style-type: none"> • yhteisön oikeuksiin (saamelaisen oikeusasema) • yhteisön elinvoimaisuuteen ja elinkeinojen kannattavuuteen • yhteisön elämänlaatuun ja terveyteen • ikäryhmiin (erityisesti on pohdittava vaikutuksia kulttuuriseen tiedonsiirtoon sukupolvelta toiselle, esim. poronhoito- ja käsityötaidon siirtoon) • tasa-arvoon • elinkeinoihin • maan hallintaoikeutta ja muuta luonnonvarojen käyttöä koskeviin perinteisiin järjestelmiin • suunnitelmasta tai hankkeesta saatavan taloudellinen hyödyn selvittäminen alkuperäiskansalle 	<p>Hammastunturin erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma ei tuo vaikutuksia saamelaisten oikeusasemaan. Suunnitelmalta toteutetaan Suomen kansallisia ja kansainvälisiä velvoitteita saamelaisia kohtaan. Suunnitelmalla ei voi vaikuttaa elinkeinojen kannattavuuteen. Suunnitelma mahdollistaa saamelaisporonhoidon ja saamelaiskulttuurin harjoittamisen jatkumisen ja kulttuurisen tiedonsiirron sukupolvelta toiselle alueella siten, kun suunnitelmalla voidaan asiaan vaikuttaa.</p> <p>Suunnitelmalla ei ole vaikutuksia maanomistusoikeuksiin. Suunnitelma ei tuo varsinaista taloudellista hyötyä alueen saamelaisille.</p>	<p>Työryhmä käsitteli asiaa 5. kokouksessaan</p>

Akwé: Kon -ohjeiden vaiheet	Toteutuminen Hammastunturin hoito- ja käyttösuunnitelmassa	Käsittely työryhmän kokouksessa
Kehittämisvision määrittäminen Alueen kehittämisen vision eli tahtotilan luominen, jossa kerrotaan alkuperäiskansan näemykset omasta tulevaisuudestaan ja tavoista, joilla uskoa tulevaisuuteen voidaan tukea.	Hammastunturin suunnitelmassa eikä Metsähallituksen lomakemallissa ole varsinaista kehittämisvisiota. Suunnittelua ja käyttöä ohjaa suojelu- ja käyttöarvot (lomake 11), johon on lisätty työryhmän määrittämät saamelaiskulttuurin kannalta keskeiset arvot.	Työryhmä käsitteli asiaa kokouksissa 2, 3 ja 4.
Lieventävien toimenpiteiden tarkastelu Vaihtoehtoisten ratkaisujen etsiminen kielteisten vaikutusten estämiseksi ja lieventämiseksi ja mahdollisten kompensatiokeinojen löytäminen.	Lieventäviä toimenpiteitä on tarkasteltu lomakkeessa 12 (uhkatekijöiden torjuminen).	Työryhmä käsitteli asiaa kokouksissaan 2, 3 ja 4.
Ohjeistuksen laatiminen Ohjeiden luominen esimerkiksi asioissa, jotka koskevat maankäyttöä saamelaisten pyhillä paikoilla, perinteisen tiedon hyödyntämistä, tutkimustoimintaa ja kilpailujen ym. tapahtumien järjestämistä alueella, jotta luonnon monimuotoisuus ja perinteinen luonnonkäyttö ei vaarannu.	Suunnitelma sisältää ohjeita maastoliikenteen ohjaamiseen, erätalouteen, matkailutoimintaan, koiravaljakkotoimintaan, tutkimustoimintaan ja muuhun toimintaan erämaa-alueella. Ohjeet laadittiin Akwé: Kon -työryhmää kuullen.	Työryhmä käsitteli asiaa kokouksissaan 2, 3 ja 4.
Raportointi Raportointi hankkeesta vastaavalle vaikutusten arvioinnista suosituksineen.	Työryhmä raportoi vaikutustenarvioinnista suosituksineen Metsähallitukselle. Työryhmän kokousmuistiot toimitettiin suunnitelman laajijoille ja työryhmän esityksiä käsiteltiin suunnitelman projektiryhmässä, johon kuului myös työryhmän sihteeri.	Työryhmä käsitteli asiaa kokouksissaan 1–5.
Vaikutustenarvioinnin tarkastelu Suunnitelman tarkistaminen vaikutustenarvioinnin perusteella.	Suunnitelmaa tarkistettiin työryhmän kokouksissa tekemien vaikutustenarvioinnin ja saamelaiskäräjälain § 9 mukaisten neuvottelujen perusteella.	Työryhmä käsitteli asiaa kokouksissaan 1–5.
Lieventävistä toimenpiteistä päättäminen Lieventävistä toimenpiteistä päättäminen vaikutustenarvioinnin perustalta ja mahdollinen kompensatio yhteisölle.	Lieventävistä toimenpiteistä on linjattu lomakkeessa 12 (uhkatekijöiden torjuminen, vaikutustenarviointi ja seuranta). Akwé: Kon -työryhmä esitti toimenpiteitä uhkatekijöiden torjumiseksi ja ne on otettu suunnitelmaan. Kompensatiota ei ole.	
Korvausvastuu Korvausvastuista, vahinkojen korvaamisesta, vakuuksista ja hyvityksestä vastaavien toimijoiden nimeäminen.	Asiaa ei käsitelty Hammastunturin hoito- ja käyttösuunnitelmassa. Suomen lainsäädäntö määrittää vahinkojen korvaamiskäytännön.	
Päätöksenteko suunnitelmasta Päätöksentekoon tulee osallistua alkuperäiskansojen edustajia.	Saamelaiskäräjät eikä Akwé: Kon -työryhmä osallistuneet päätöksentekoon suunnitelmasta. Metsähallituksen lapin luontopalvelujen aluejohtaja hyväksyi hoito- ja käyttösuunnitelman lähetettäväksi ympäristöministeriölle vahvistettavaksi saamelaiskäräjälain § 9 mukaisen neuvottelujen jälkeen. Ympäristöministeriö neuvottelee saamelaiskäräjien kanssa ennen hoito- ja käyttösuunnitelman vahvistamista.	

Akwe: Kon -ohjeiden vaiheet	Toteutuminen Hammastunturin hoito- ja käyttösuunnitelmassa	Käsittely työryhmän kokouksessa
<p>Seurantasuunnitelma Hankkeen seurantasuunnitelman laatiminen (seurantaan tulee osallistua alkuperäiskansojen edustajia); selvitys niistä perusteista, milloin hoito- ja käyttösuunnitelmaa voidaan tarkistaa; hankkeen vaikutusten seuraaminen (esim. välitarkistuksesta päättäminen)</p>	<p>Akwe: Kon -työryhmä oli esittänyt pysyvän seurantajärjestelmän luomista suunnitelman toteutumisen seurannalle. Suunnitelman toteutumisen seurannasta vastaa Metsähallitus. Suunnitelman mukaan Hammastunturin erämaa-alueen asioita käsitellään tarpeen mukaan saamelaiskäräjien ja paliskuntien kanssa. Suunnitelman vaikuttavuutta seurataan suunnitelman tarkistamisen yhteydessä työryhmässä, jossa on saamelaiskäräjien, alueen paliskuntien ja saamelaisten perinteisen tiedon asiantuntemusta.</p>	<p>Työryhmä käsitteli asiaa kokouksissaan 3, 4 ja 5.</p>
<p>Osallistumismekanismin luominen Pysyvän mallin luominen sille, miten alkuperäiskansat voivat osallistua jatkossa vastaavien hankkeiden vaikutusten arviointiprosessiin Metsähallituksen toiminnoissa.</p>	<p>Metsähallituksen tulostavoitteissa vuodelle 2012 on asetettu tavoitteeksi pysyvän mallin luominen Akwe: Kon -ohjeiden soveltamiselle Metsähallituksen toiminnassa. Mallia on valmistellut Metsähallituksen sisäinen työryhmä. Työryhmän työn pohjana on kokemukset Akwe: Kon -ohjeiden soveltamisesta Hammastunturin suunnitelman laadinnassa. Metsähallitus neuvotteli saamelaiskäräjien kanssa mallista 20.11.2012 ja kuulee vielä saamelaiskäräjiä ennen pysyvän mallin hyväksymistä.</p>	
<p>Suunnitelman tuloksista tiedottaminen asianmukaisille yhteisöille huomioiden saamen kielilain velvoitteet</p>	<p>Suunnitelma käännetään pohjoissaameksi.</p> <p>Työryhmä esitti Metsähallitukselle, että työryhmän muistiot ja asiapaperit säilytetään Metsähallituksen arkistointijärjestelmässä Metsähallituksen sisäisessä käytössä.</p> <p>Työryhmä esitti Metsähallitukselle, että se laatii tiivistelmän/julkaisun suomeksi, saameksi ja englanniksi Akwe: Kon -ohjeiden soveltamisesta ja työryhmän työstä, joka voidaan julkistaa ja hyödyntää Metsähallituksen tiedotuksessa.</p> <p>Työryhmä esitti Metsähallitukselle, että Hammastunturin suunnitelman valmistumisesta ja Akwe: Kon -ohjeiden soveltamisesta laaditaan tiedote.</p>	<p>Työryhmä käsitteli asiaa 5. kokouksessaan.</p>

Tabella: Akwé: Kon -rávvagiid heiveheapmi plána ráhkadeamis

Akwé: Kon -rávvagiid muttut	Ollašuvvan Bátneuođdara dikšun- ja geavahanplánas	Giedahallan bargojoavkku čoakkámis
<p>Váikkuhusaid árvvoštallanprosessii oassálasti beliid meroštallan Váikkuhusaid árvvoštallanprosessii galget oassálastit ee. sierra ahkejoavkkut ja sihke nissonat ja dievddut ja atnit ávvira das, ahte sierra ahke- ja giellajoavkkuid ja sohka-beliid dárbbut duhtaduvvojit. Váikkuhusaid árvvoštallanorgánain galgá leat áššedovdamuš árbevirolaš dieđus, innovašuvnnain ja geavadiin.</p>	<p>Váikkuhusaid árvvoštallanprosessii oassálaste joavkkut, main lei árbevirolaš dieđu áššedovdamuš ja sii ovddaste sierra ahke- ja soahkabeliid. Rávvagiid heiveheapmi várás vuodđuduvvui Akwé: Kon -bargojoavku. Bargojoavkkus ledje bálgesiid ovddasteaddjit (Bátneuođdara, Sámi ja Sállevári bálgesa boazoisidat) sihke eará ovddasteaddjin 3 nissona ja 2 dievddu.</p>	<p>Ášši giedahallui čakčat 2010 Akwé: Kon -rávvagiid heiveheapmi giedahallan sámedikki ja Meahciráđđehusa gaskavuoda ráđđádallamiin. Sámediggi nammadii bargojoavkku lahtuid.</p>
<p>Resurssaid čujuheapmi váikkuhusaid árvvoštallanprosessii Álgoálbmogii galget čujuhuvvot resurssat, vai dan ovddasteaddjit sáhttet oassálastit dievasmearálaččat váikkuhusaid árvvoštallanprosessii. Álgoálbmogis galget sáhttit leat áššedovdiressurssat geavahusastis, vai dat sáhtta oassálastit váikkuhusaid árvvoštallanprosessii vuoiggalaš vuodu nalde.</p>	<p>Meahciráđđehus várrii resurssaid Akwé: Kon -bargojoavkku atnui. Bargojoavkku lahtuid mátkegolut gokčojuvvoje sihke máksojuvvoje čoakkánbálkkašumit. Akwé: Kon -bargojoavkku čállái máksojuvvui buhtadus.</p> <p>Dasa lassin Meahciráđđehusa bargit buvttade materiála bargojoavkku atnui ja oassálaste bargojoavkku čoakkámiidda.</p>	
<p>Ovttasbargojoavkku vuodđudeapmi Fidnu válmmaštallama várás galgá vuodđuduvvot ovttasbargojoavku, mas lea dárbahassii stuora álgoálbmogiid ovddastus.</p>	<p>Bátneuođdara plána beaivádeami válmmaštallai viiddesvuodot ovttasbargojoavku, mas lahttun ledje maid Akwé: Kon -bargojoavkku lahtut.</p>	
<p>Diediheapmi ja oassálastimii fárrui váldin Fidnus galgá diedihit áššeosolaš servošiidda ja váldit sin fárrui oassálastit plána ráhkadeapmái proseassa buot muttuin. Álgoálbmoga ovddasteddjiide galgá várret vejolašvuoda ovdanbuktit oainnuset maid čálalaččat. Diediheamis galgá váldit vuhtii ee. interneah- ta, sosiála media, rádio ja gullandilálašvuodaid. Diediheapmi galgá dáhpuhuvvat sámegillii. Diedihettiin álgoálbmogii galgá addit rievttis dieđuid fidnoplánain ja addit vejolašvuoda iežas oainnu ovdanbuktimii. Álgoálbmoga ovddasteddjiide galgá várret govttolaš áiggi vuojulduvvat plánii ja várret vejolašvuoda cealkit sin iežaset oainnu. Álgoálbmogiid bistevaš gullan ja vejolašvuoda addit njálmmálaččat ja čálalaččat oainnuid fidnu ovdáneamis lea mávssolaš.</p>	<p>Plánas lei cealkináigi miesse-geassemánu 2012.</p> <p>Meahciráđđehus lágidii dilálašvuodaid, main lei vejolašvuoda addit máhcahaga plánas, Menešjávrris, Guhttiris, Avvilis ja Vuohčus. Dasa lassin interneah- ta bakte lea leamaš vejolaš addit máhcahaga plánas.</p> <p>Dilálašvuodain lei dulkon sámegillii.</p> <p>Akwé: Kon -bargojoavku attii oainnuid plánas juohke čoakkámisttis.</p>	<p>Čoakkámat 1–5.</p>

Akwé: Kon -rávvagiid muttut	Ollašuvvan Bátneuođdara dikšun- ja geavahanplánas	Giedahallan bargojoavkku čoakkámis
<p>Lágaid geatnegasvuodaid identifiseren Plánas galgá identifiserejuvvot luonddu mánggahápmásašvuohhta; lágat, mat gusket sápmelaččaid ja guovlluid geavahus ja dat galget heivehuvvot dikšun- ja geavahanplána ráhkadeamis.</p>	<p>Guovddáš álbmotlaš lágat ja Suoma riikkaidgaskasaš geatnegasvuodát leat buktuvvon ovdan Bátneuođdara plána skovis Dálá dili govvádus: 1 Plánenguovllu govvádus ja plánendilli</p>	<p>Bargojoavku giedahalai ášši 1 čoakkámis ja dohkkehii čuvvosa 7 miel čilgehusa lágaid geatnegasvuodain.</p>
<p>Vuoddočilgehuseid ráhkadeapmi Vuoddočilgehuseid ráhkadeapmi guovllu mánggahápmásašvuodas, ealánšlájain, orrumis, luonddugeavahusas, searvvušráhkadusas, ealáhusain, bassi báikkiin; ns. ollislaš govva guovllu dálá dilis.</p>	<p>Dikšun- ja geavahanplána skovis 5 govviduvvojit plánenguovllu ealánšlájat, skovis 6 kulturárbi, skovis 8 bivdoealáhusaid dálá dilli, skovis 10b boazodoallu ja earenoamážit sámi boazodoallu. Akwé: Kon bargojoavku oassálasttii guovddáš vuoddočilgehuseid ráhkadeapmái.</p>	<p>Bargojoavku giedahalai ášši čoakkámiin 1–4</p>
<p>Váikkuhusaid árvvoštallama viidodaga čielggadeapmi Dán oktavuodas čilgejuvvo, ahte leatgo plánas sosiálalaš, kultuvrralaš dehe birasváikkuhusat ja mearriduvvo váikkuhusaid árvvoštallanproseassa viidodagas.</p>	<p>Dikšun- ja geavahanplánas leat váikkuhusat sámi kultuvrii ja váikkuhusaid árvvoštallan galgá dahkkot. Sámiid ruovttuguvlui ráhkaduvvon dikšun- ja geavahanplánain lea ovdal dahkkon plána gárváneami maŋnel váikkuhusaid árvvoštallan váikkuhusain, mat čuhcet sámi kultuvrii. Ovdal váikkuhusaid árvvoštallama lea dahkan sámediggi. Bátneuođdara DGP:a ráhkadeami oktavuodas mearriduvvui, ahte bargojoavku ráhkada aitosas, plánii váldojuvvot áigojuvvon váikkuhusaid árvvoštallama plána váikkuhusain sámi kultuvrii cealkinjorrosa maŋnel. Meahciráđdehus árvvoštallá plána birasváikkuhusaid (skovvi 12).</p>	<p>Bargojoavku giedahalai ášši čoakkámiin 1 ja 5.</p>
<p>Álgoálbmoga oainnuid registreren Plánii galget registrerejuvvot álgoálbmoga fuolat, uhkádušat, mat heajudivčče kultuvrra miel bargama eavttuid, árbevirolaš dieđu ja árbevirolaš luonddugeavahusa. Dasa lassin plánii galget registrerejuvvot servoša iežas gárgehandárbbut. Plánas galgá vuhttot, maid evttohusaid álgoálbmot vuostálastá ja maid doarju. Evttohusat galget geahčaduvvot maid vuoiggalaččat.</p>	<p>Akwé: Kon -bargojoavkku evttohusat čállojuvvoje plánii dakkáražžan, jos Meahciráđdehus doarjjui evttohusaid. Vejolaš bargojoavkku sierra oaivilat plána evttohusain registrerejuvvoje maid plánii. Skovvá 11 (guovddáš suodjalan- ja geavahanárvvut sihke uhkádušat) registrerejuvvoje Akwé: Kon -bargojoavkku uvdanbuktin uhkádušat. Plána čuvvosii 3 čohkkejuvvoje Akwé: Kon -bargojoavkku ovdanbuktin kommeanttat ja fuomášumit sihke daid váikkuhus plánii.</p>	<p>Bargojoavku giedahalai ášši čoakkámiin 1 ja 5.</p>
<p>Váikkuhusaid árvvoštallan Váikkuhusaid árvvoštallama áigge ja mearrádušdahkama áigge galgá álgoálbmotservoša váldit fárrui oassálastimii. Fidnu ovddasvástideaddji (dehege Meahciráđdehus) galgá addit Akwé: Kon -jovkui ja ovttasbargojoavkui jeavddalaš máhcahaga váikkuhusárvvoštallama ja fidnu gárganeami buot muttuin.</p>	<p>Bargojoavku árvvoštalai juohke čoakkámisttis evttohusaid váikkuhusaid sámi kultuvrii ja plána dárkkistuvvui váikkuhusaid árvvoštallama vuodul.</p>	<p>Bargojoavku giedahalai ášši čoakkámiin 1 ja 5.</p>

Akwé: Kon -rávvagiid muttut	Ollašuvvan Bátneuođdara dikšun- ja geavahanplánas	Giedahallan bargojoavkku čoakkámis
<p>Kultuvrralaš váikkuhusaid árvvoštallan Váikkuhusaid árvvoštallamis galge giedahallot Akwé: Kon -joavkku meroštallan viidodagas ee. čuovvovaš váikkuhusat:</p> <ul style="list-style-type: none"> váikkuhusat árbevirolaš luonddugeavahussii (omd. boazobargomálli) váikkuhusat árbevirolaš dieđu, innovašuvnnaid ja geavadiid gudnejahtimii, seailluheapmái, suodjaleapmái ja bajásdoallamii váikkuhusat virolašvuohitarietái ja virolašvuohtarievtti gudnejahtimii (omd. dan mii guoská luonddubuktagiiguin ávkastallama dehe soga árbevirolaš návddašanbáikkiid ja guollesálašbáikkiid gudnejahtima) váikkuhusat gillii, árvvuide, luondogas-kavuhtii, sosiálalaš vuogádahkii dehe kulturárbái 	<p>Dikšun- ja geavahanplána dahká vejolažžan árbevirolaš luonddugeavahusa bistima guovllus. Vuoigatvuohta váldit ávdnasiid árbevirolaš sámi duoji dárbbuid várás doarju árbevirolaš dieđu seailuma. Plána ulbmil árbevirolaš boazodoalu guohtunmolsašuddanvuogádaga ja guohtuneatnamiid dorvvasteamis doarju biodiversiteahttasoahtpamuša ulbmiliid ja sámi kultuvrra seailuma.</p> <p>Plánas evttohuvo sámegeiel báikenamaid čoaggin ja furken plánenguovllus. Báikenamaid čoaggin ja furken doarjuba sámi árbevirolaš dieđu seailuma guovllus.</p> <p>Plánas lea celkojuvvon bohccuid guohtuma váikkuhit mearkkašahtti ládje luonddu-direktiivaid luonddutiippaide biehtadahkes vugiin. Plánain ii leat goitge vejolaš váikkuhit bohccuid guohtumii.</p> <p>Sámi boazodoallu bajásdoallá sámegeiela, árbevirolaš dieđu, dábálaš luonddugeavahusa ja guovllu meahccelágánvuoda. Plánas bohccuid guohtun bidjan uhkádussan luonddudirektiivaid luonddutiippaide duddjo biehtadahkes doaladumi boazodoalu guovdu. Boazodoallu gullá Bátneuođdara meahccuglui, heive meahccelága ulbmiliidda ja bohccuiguin lea bargojuvvon guovllus historjjá čada. Boazodoalu boahhteáiggi uhkida dálkkádatrivedan, ealáhusa heajos gánnáhttivuohta ja nuoraid oazžun ealáhussii mielde. Boazodoalu meroštallan uhkádussan Bátneuođdara plánas ii leat maid Akwé: Kon -rávvagiid mielde.</p> <p>Guhttura gili olbmuid návddašanguovlu lea gáržon mearkkašahtti ládje, daningo Meahciráđđehus lea meroštallan áhpásnuvanguolástusviidodaga álgit juo Harrinivas. Guhturlaččaid guolástusa návddašanviidodat lea Áhppesjoganjálmmis Riebanjoganjálbmái.</p> <p>Boazodoalu ásaheapmi uhkádussan Bátneuođdara plánas duddjo biehtadahkes váikkuhusaid plána sámi kultuvrra ja boazodoalu ulbmiliid ollášuvvamii.</p>	<p>Bargojoavku giedahalai ášši 5. čoakkámisttis.</p>

Akwé: Kon -rávvagiid muttut	Ollašuvvan Bátneuođdara dikšun- ja geavahanplánas	Giedahallan bargojoavkku čoakkámis
<p>Birasváikkhusaid árvvoštallan Árvvoštallama vuolggasadjin leat lágat, mat stivrejit álbmotlaš birasváikkhusaid árvvoštallama, ja ekosystemaláhknanvuohki, maid lassin birasváikkhusaid árvvoštallamis galgá árvvoštallat Akwé: Kon -bargojoavkku meroštallan viidodagas ee. čuovvovaš áššiid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • fidnu njuolggováikkhusat galggale árvvoštallot gaskavuodas báikkálaš biologalaš mánggahápmásašvuhtii ekosystema ja šlájaid dásiin. • galge earenoamážit identifiserejuvvot ja inventerejuvvot álgoálbmogii dehálaš šlájat ja ekosystemat (omd. duoji dárboviidodagat, dehálaš guohtoneatnamat) ja čilget mot dat galget suodjaluvvot. • ekonomalaččat mearkkašahtti guovlluid identifiseren (omd. čoagginguovllut jed.) • galgá čilgejuvvot, mot vieris šlájaid guvlui beassama sáhttá eastit • biologalaš resurssaid árbevirolaš dieđu vuhtii váldin birasváikkhusaid árvvoštallanproseassa oassin 	<p>Plána ráhkadeami oktavuodas eai leat sierra inventerejuvvon sámi kultuvrii dehálaš šlájat ja ekosystemat. Bátneuođdara meahceguovllus 80 % gullá ravdaavádahkii, mii dorvasta luonddu mánggahápmásašvuoda ja boazodollui dehálaš guohtoneatnamiid seailuma dađi lági mielde go áššái sáhttá váikkuhit dikšun- ja geavahanplánain.</p>	<p>Bargojoavku giedahalai ášši 5. čoakkámisttis.</p>
<p>Kulturárbaí čuoħcci váikkhusaid árvvoštallan Kulturárbaí čuoħcci váikkhusaid árvvoštallamis geahčaduvvojit váikkhusat ee:</p> <ul style="list-style-type: none"> • materiála kulturárbaí, mas lea mearkkašupmi servošii • bassi báikkiide • duovdagii 	<p>Guovllu bassi báikkit eai leat inventerejuvvon. Guovllu kulturárbi dikšojuvvo ja bajásdollojuvvo ovdde vuogi mielde. Guvlui ii evttohuvvo ođđa huksen ja danin váikkhusat duovdagii eai dákko bakte leat.</p>	<p>Bargojoavku giedahalai ášši 5. čoakkámisttis.</p>
<p>Sosiálalaš váikkhusaid árvvoštallan Árvvoštallama viidodaga meroštallá Akwé: Kon -bargojoavku. Sosiálalaš váikkhusaid árvvoštallamis čilgejuvvot plána váikkhusat ee.</p> <ul style="list-style-type: none"> • servoša vuoigatvuodaide (sámiid riektesajádat) • servoša ealasuhtii ja ealáhusaid gánnáhahttivuhtii • servoša eallinšládjii ja dearvvašvuhtii • ahkejoavkkuide (earenoamážit galget geahčaduvvot váikkhusat kultuvrralaš diehtosirdimii buolvvas nubbái, omd. boazobargo- ja duodjemáhtu sirdimii) • dásseárvui • ealáhusaide • árbevirolaš vuogádagaide, mat gusket eatnama hálddašanrievtti ja eará luondduriggodagaid geavahusa • plánas dehe fidnus ožžojuvvot áigojuvvon ekonomalaš ávkki čilgen álgoálbmogii 	<p>Bátneuođdara meahceguovllu dikšun- ja geavahanplána ii buvttte váikkhusaid sámiid riektesajádahkii. Plánain ollašuohttojuvvot Suoma álbmotlaš ja riikkaidgaskasaš geatnegasvuodát sámiid guovdu. Plánain ii sáhte váikkuhit ealáhusaid gánnáhahttivuhtii. Plána dahká vejolažžan sámi boazodoalu ja sámi kultuvrra miel bargama bistima ja kultuvrralaš diehtosirdima buolvvas nubbái guovllus dađi mielde go plánain sáhttá áššái váikkuhit.</p> <p>Plánas eai leat váikkhusat eananoamastandiide. Plána ii buvttte aitosaš ekonomalaš ávkki guovllu sápmelaččaide.</p>	<p>Bargojoavku giedahalai ášši 5. čoakkámisttis.</p>

Akwé: Kon -rávvagiid muttut	Ollašuvvan Bátneuođđara dikšun- ja geavahanplánas	Giedahallan bargojoavkku čoakkámis
<p>Gárgehanvišuvnna meroštallan Guovllu gárgheami višuvnna dehege dáhtto-dili duddjon, mas muitaluvvojit álgoálbmoga oainnut iežas boahhteáiggis ja vieruin, maiguin jáhkku boahhteáigái sáhtta dorjojuvvot.</p>	<p>Bátneuođđara plánas iiige Meahciráđđehusa skovvemáles leat áitosaš gárgehanvišuvdna. Plánema ja skoviid geavahusa stivrejit suodjalan- ja geavahusárvvut (skovvi 11), masa leat lasihuvvon bargojoavkku meroštallan sámi kultuvrra dáfus guovddášárvvut.</p>	<p>Bargojoavku giedahalai ášši čoakkámiin 2, 3 ja 4.</p>
<p>Litnudahtti doaibmabijuid geahčadeapmi Molssaevttolaš čovdosiid ohcan biehtadahkes váikkuhusaid caggama ja litnudahttima várás ja vejolaš kompensašuvdnavugiid gávdnan.</p>	<p>Litnudahtti doaibmabijut leat geahčaduvvon skovis 12 (uhkádušdagaldagaid duostun).</p>	<p>Bargojoavku giedahalai ášši čoakkámiin 2, 3 ja 4.</p>
<p>Rávvagiid ráhkadeapmi Rávvagiid duddjon ovdamearkkadihte áššiin, mat gusket eanangeavaheami sámiid bassi báikkiin; árbevirolaš dieđuin ávkástallama, dutkandoaimma ja gilvvuid jed. dáhpáhusaid ordnema guovllus, vai luonddu mánggahápmásašvuolta ja árbevirolaš luonddugeavaheapmi eaba šatta vára vuollái.</p>	<p>Plána sisdoallá rávvagiid meahccejohtalusa stivremii, bivdoaláhusaide, turismadoibmii, beanageasosdoibmii, dutkandoibmii ja eará doibmii meahcceguovllus. Rávvagat ráhkaduvvoje Ake: Kon -bargojoavkku gullamiin.</p>	<p>Bargojoavku giedahalai ášši čoakkámiin 2, 3 ja 4.</p>
<p>Raporteren Raporteren fidnu ovddasvástideaddjai váikkuhusaid árvvoštallamis ávžžuhusaidisguin.</p>	<p>Bargojoavku raporterii váikkuhusaid árvvoštallamis ávžžuhusaidisguin Meahciráđđehusii. Bargojoavkku čoakkánmuittuhančállosat doaimmahuvvoje plána ráhkadeaddjai ja bargojoavkku evttohusat giedahallojuvvoje plána prošeaktajoavkkus, masa gulai maid bargojoavkku čáli.</p>	<p>Bargojoavku giedahalai ášši čoakkámiin 1 ja 5.</p>
<p>Váikkuhusárvvoštallama geahčadeapmi Plána dárkkisteapmi váikkuhusárvvoštallama vuodul.</p>	<p>Plána dárkkistuvvui bargojoavkku čoakkámiin dahkan váikkuhusaid árvvoštallama ja samediggelága § 9 ráđđádallamiid vuodul.</p>	<p>Bargojoavku giedahalai ášši čoakkámiin 1 ja 5.</p>
<p>Litnudahtti doaibmabijuin mearrideapmi Litnudahtti doaibmabijuin mearrideapmi váikkuhusaid árvvoštallama vuodul ja vejolaš kompensašuvdna servošii.</p>	<p>Litnudahtti doaibmabijuin lea linnjejuvvon skovis 12 (uhkádušdagaldagaid duostun, váikkuhusaid árvvoštallan ja bearráigeahčču). Akwé: Kon -bargojoavku evttohii doaibmabijuid uhkádušdagaldagaid duostuma várás ja dat leat váldon plánii.</p> <p>Kompensašuvdna ii leat.</p>	
<p>Buhtadusovddasvástádus Buhtadusovttasvástádusain, vahágiid buhtadeamis, sihkarvuodain ja buhtadusain ovddasvástideaddji doibmiin nammadeapmi.</p>	<p>Ášši ii giedahallon Bátneuođđara dikšun- ja geavahanplánas. Suoma lágat meroštallet vahágiid buhtadusgeavada.</p>	
<p>Mearrádušdahkan plánas Mearrádušdahkamii galget oassálastit álgoálbmogiid ovddasteaddjit.</p>	<p>Sámediggi ja Akwé: Kon -bargojoavku eaba oassálastán mearrádušdahkamii plánas. Meahciráđđehusa Lappi luonddubálvalusaid guovlohoavda dohkkehii dikšun- ja geavahanplána sáddejuvvot birasministerijai nannema várás samediggelága § 9 miel ráđđádallamiid maŋnel. Birasministerija ráđđádallá samedikiin ovdal dikšun- ja geavahanplána nannema.</p>	

Akwé: Kon -rávvagiid muttut	Ollašuvvan Båtneuođdara dikšun- ja geavahanplánas	Giedahallan bargojoavkku čoačkámis
<p>Bearráigeahččoplána Fidnu bearráigeahččoplána ráhkadeapmi (berráigeahččui galget oassálastit álgoálbmogiid ovddasteaddjit); čilgehus dain ákkain, goas dikšun- ja geavahanplána sáhtta dárkkistuvvot; fidnu váikkuhusaidd bearráigeahčču (omd. gaskadárkkistus mearrideapmi)</p>	<p>Akwé: Kon -bargojoavku lei evttohan bistaš bearráigeahččovuogádaga duddjoma plána ollašuvvama bearráigeahčču. Plána ollašuvvama bearráigeahču ovddasvástáduš lea Meahciráđđehusa. Plána mielde Båtneuođdara meahcceguovllu áššit giedahallojuvvojit dárbbu mielde sámedikkiin ja bálgesiiguin. Plána váikkuhanvuohtha bearráigeahččuovvuo plána dárkkisteami oktavuodas bargojoavkkus, mas leat sámedikki, guovllu bálgesiid ja sámiiid árbevirolaš dieđu áššedovdamuš.</p>	<p>Bargojoavku giedahalai ášši čoačkámiin 3, 4 ja 5.</p>
<p>Oassálastinmekanismma duddjon Bissovaš málle duddjon dasa, mot álgoálbmogat sáhttet oassálastit boahhtevuođas vástideaddjelágán fidnuid árvvoštallanprosessii Meahciráđđehusa doaimmain.</p>	<p>Meahciráđđehusa boadusulbmiliin jahkái 2012 lea biddjon ulbmilin bissovaš málle duddjon Akwé: Kon -rávvagiid heiveheapmái Meahciráđđehusa doaimmas. Málle lea válmmaštallan Meahciráđđehusa siskkáldas bargojoavku. Bargjoavkku barggu vuodđun leat muosáhusat Akwé: Kon -rávvagiid heiveheamis Båtneuođdara plána ráhkadeamis. Meahciráđđehus ráđđádalai sámedikkiin málles 20.11.2012 ja gullá vel sámedikki ovdal bissovaš málle dohkkeheami.</p>	
<p>Plána bohtosiin diediheapmi áššáigulleaš servošiid vuhtii válddedettiin sámii giellalággat geatnegasvuodát</p>	<p>Plána jorgaluvvo davvisámegillii. Bargojoavku evttohui Meahciráđđehussii, ahte bargjoavkku muittuhančállosat ja áššebáhpirat seailluhuvvojit Meahciráđđehusa siskkáldas anus. Bargojoavku evttohui Meahciráđđehussii, ahte dat ráhkada čoačkáigeasu/publikašuvnna suoma-, sáme- ja engelasgillii Akwé: Kon -rávvagiid heiveheamis ja bargjoavkku barggus, mii sáhtta almmustahttojuvvo ja adnot ávkin Meahciráđđehusa diediheamis. Bargojoavku evttohui Meahciráđđehussii, ahte Båtneuođdara plána gárváneamis ja Akwé: Kon -rávvagiid heiveheamis ráhkaduvo diedáhus.</p>	<p>Bargojoavku giedahalai ášši 5. čoačkámisttis.</p>

Table: The application of Akwé: Kon Guidelines in the planning process

Stages in the Akwé: Kon Guidelines process	Implementation in the Hammastunturi management and land use plan	Discussion at working group meeting
<p>Definition of the parties involved in the impact assessment process. Among others, different age groups as well as both men and women must participate in the impact assessment process, and the needs of various age and language groups as well as both genders must be taken into account. The bodies in charge of impact assessment must contain expertise in traditional knowledge, innovations and practices.</p>	<p>Holders of traditional knowledge as well as representatives of different age groups and both genders were involved in the impact assessment process. An Akwé: Kon working group was set up for applying the Guidelines. The working group had representatives from the area's reindeer herding cooperatives (the Hammastunturi, Lapland and Sallivaara cooperatives) in addition to the other members comprising 3 women and 2 men.</p>	<p>The matter was discussed in the autumn of 2010 in negotiations between the Saami Parliament and Metsähallitus concerning preparations for the application of the Akwé: Kon Guidelines. The Saami Parliament appointed the working group members.</p>
<p>Allocation of resources for the impact assessment process Resources shall be allocated to an indigenous people to enable its representatives to be fully involved in the impact assessment process. An indigenous people must be able to avail itself of expert resources to enable their fair participation in the impact assessment.</p>	<p>Metsähallitus allocated resources to the Akwé: Kon working group. Travelling expenses and meeting attendance allowances were paid to the working group members. The Akwé: Kon working group's secretary was remunerated for her work.</p> <p>Additionally, Metsähallitus' employees produced material for the working group's use and participated in the working group's meetings.</p>	
<p>Establishment of a collaborative panel A collaborative group of experts shall be established to prepare a development, with sufficient representation from indigenous communities.</p>	<p>The updating of the Hammastunturi plan was prepared by a broad-based collaborative panel whose members included the Akwé: Kon working group's members.</p>	

Stages in the Akwé: Kon Guidelines process	Implementation in the Hammastunturi management and land use plan	Discussion at working group meeting
<p>Provision of information and promotion of participation Information on the development shall be provided to the communities involved, and their engagement in devising the plans should be fostered in all stages of the process. An opportunity to express their views in writing should also be reserved for representatives of an indigenous people. In the provision of information, the internet, social media, radio and public hearings should be taken into account. The information should be provided in the Saami language. In providing information to indigenous people, accurate information should be provided regarding the project plans, and the communities should be given the opportunity to prepare for expressing their own views. Representatives of the indigenous people should be allowed reasonable time to familiarise themselves with the plan, and the opportunity should be reserved for them to express their own view. Continuous consulting of indigenous people and the possibility to express views on the project's progress orally and in writing are essential.</p>	<p>The plan draft was circulated for comments in May–June 2012.</p> <p>Metsähallitus arranged events in Menesjärvi, Kuttura, Ivalo and Vuotso where it was possible to give feedback on the proposed plan. Additionally, it was possible to give feedback on the plan via the internet.</p> <p>The events were interpreted into Saami.</p> <p>The Akwé: Kon working group presented views on the plan at each of their meetings.</p>	<p>Meetings 1–5.</p>
<p>Recognition of legal obligations The laws concerning biodiversity, the Saami people and the use of the areas should be acknowledged in management and land use planning and applied in drawing up the plan document.</p>	<p>Essential national legislation and Finland's international commitments have been highlighted in the Hammastunturi plan's form entitled Nykytilan kuvaus: 1 Suunnittelualueen kuvaus ja suunnittelutilanne ("Description of current status: 1 Description of plan area and planning situation")</p>	<p>The working group discussed the matter in their first meeting and accepted the description of legal obligations as presented in Annex 7 of the plan.</p>
<p>Baseline studies Preparation of baseline reports on the area's biodiversity, species of organisms, human settlement, nature utilisation, community structure, livelihoods, sacred sites; in other words, an overall view of the area's current status</p>	<p>Form 5 of the management and land use plan describes the species of organisms found in the area, Form 6 describes the cultural heritage, Form 8 the current status of wilderness livelihoods, and Form 10b reindeer husbandry and particularly the Saami reindeer husbandry. The Akwé: Kon working group was involved in carrying out the key baseline studies.</p>	<p>The working group discussed the matter in meetings 1–4.</p>

Stages in the Akwé: Kon Guidelines process	Implementation in the Hammastunturi management and land use plan	Discussion at working group meeting
<p>Determining the scope of impact assessment At this stage, it is determined whether the plan has social, cultural or environmental impacts, in addition to defining the scope of the impact assessment process.</p>	<p>The management and land use plan does impact on the Saami culture, and an impact assessment should therefore be undertaken. Previously, the impact assessments of management and land use plans concerning the Saami Homeland as regards the impacts on Saami culture have been carried out after the finalisation of the plan. The impact assessment has previously been carried out by the Saami Parliament. In connection with the devising of the Hammastunturi management and land use plan, it was decided that the working group draw up the actual impact assessment included in the plan itself as regards the impacts on Saami culture after the plan draft had been circulated for comments. Metsähallitus assessed the environmental impacts of the plan (Form 12).</p>	<p>The working group discussed the matter in meetings 1 and 5.</p>
<p>Recording the views of the indigenous people The indigenous people's concerns and the threats that could weaken the conditions for practicing the culture, traditional knowledge and traditional customary use of natural resources should be recorded in the plan. In addition, the community's own development needs are to be recorded in the plan. The plan should express which proposals the indigenous people opposes and supports. The proposals should also be reviewed fairly.</p>	<p>The Akwé: Kon working group's proposals were incorporated into the plan as such whenever Metsähallitus supported a specific proposal. Any dissenting views regarding the plan's proposals were also recorded in the plan document. The threats proposed by the Akwé: Kon working group were recorded in Form 11 (essential conservation and utility values and threats). The Akwé: Kon working group's comments and notes as well as their impact on the plan were compiled into Annex 3 of the plan.</p>	<p>The working group discussed the matter in meetings 1–5.</p>
<p>Impact Assessment The participation and involvement of the indigenous people should be encouraged during the impact assessment and decision-making process. The body in charge of the project (i.e. Metsähallitus) should give regular feedback to the Akwé: Kon working group and the collaborative panel at all stages of the impact assessment and project development.</p>	<p>The working group assessed the impacts of the proposals on Saami culture in each of its meetings, and the plan was revised accordingly.</p>	<p>The working group discussed the matter in meetings 1–5.</p>

Stages in the Akwé: Kon Guidelines process	Implementation in the Hammastunturi management and land use plan	Discussion at working group meeting
<p>Cultural impact assessment</p> <p>Among other items, the impact assessment should cover, within the scope defined by the Akwé: Kon working group, the following:</p> <ul style="list-style-type: none"> • impacts on traditional customary use of natural resources (e.g. the practice of reindeer herding) • impacts on respecting, preserving, protecting and maintaining traditional knowledge, innovations and practices • impacts on customary laws and the respect thereof (e.g. concerning the utilisation of natural products or respecting a family's traditional rights of use and fishing places) • impacts on language, values, the relationship to nature, the social system or cultural heritage. 	<p>The management and land use plan facilitates the continued traditional customary use of natural resources in the area. The right to collect raw-materials for Saami handicrafts supports the preservation of traditional knowledge. The objective of the plan regarding the protection of the traditional cycle system of reindeer pasturage and of pasturelands supports the objectives of the Convention on Biological Diversity and the preservation of Saami culture.</p> <p>The plan proposes the collection and recording of Saami place names in the area governed by the plan. The collection and recording of place names fosters the preservation of Saami traditional knowledge in the area.</p> <p>It is stated in the plan that reindeer pasturage has a significant, negative impact on the natural habitats defined in the EC Habitats Directive. However, it is not possible to influence reindeer pasturage practices with the plan.</p> <p>The Saami reindeer herding maintains the Saami language, traditional customary use of natural resources and the wildness of the area. Classifying reindeer pasturage as a threat to the natural habitats defined in the Habitats Directive fosters a negative attitude towards reindeer herding. Reindeer herding belongs in the Hammastunturi Wilderness Area, is compliant to the aims of the Act on Wilderness Areas, and has been practised in wilderness areas throughout history. The future of reindeer herding is threatened by climate change, the poor profitability of the work and the difficulties in attracting young people to engage in it. The classification of reindeer herding as a threat in the Hammastunturi plan would also not be in line with the Akwé: Kon Guidelines.</p> <p>The fishing area where the Kuttura villagers have right to fish has been limited significantly, as Metsähallitus has defined that the recreational fishing area already starts at Harriniva. The waters where the Kuttura villagers have right of fish span from the mouth of the River Appisjoki to the mouth of the River Repojoki.</p> <p>Classifying reindeer herding as a threat in the Hammastunturi plan would impact negatively on the implementation of the plan's objectives in respect to Saami culture and reindeer herding.</p>	<p>The working group discussed the matter in meeting 5.</p>

Stages in the Akwé: Kon Guidelines process	Implementation in the Hammastunturi management and land use plan	Discussion at working group meeting
<p>Environmental impact assessment</p> <p>The basis for the environmental impact assessment is the national legislation directing such assessments as well as an ecosystem-based approach, in addition to which the assessment should include, among other items and within the scope defined by the Akwé: Kon working group, the following:</p> <ul style="list-style-type: none"> • the direct impact of the development on local biodiversity should be assessed on the level of the ecosystem and species. • specifically, species and ecosystems important to the indigenous people (e.g. areas with materials for handicrafts and important pasturelands) should be recognised and inventoried, in addition to determining how they should be protected. • recognition of economically significant areas (e.g. gathering areas, etc.) • investigation of how the spreading of non-native species to the area can be prevented • consideration of traditional knowledge related to biological resources as part of the environmental impact assessment 	<p>In connection with devising the plan, species and ecosystems important to Saami culture have not been inventoried separately. Eighty percent of the Hammastunturi Wilderness Area belongs to the remote zone, which ensures the preservation of biodiversity and important reindeer pasturelands inasmuch as can be influenced with a management and land use plan.</p>	<p>The working group discussed the matter in meeting 5.</p>
<p>Cultural heritage impact assessment</p> <p>In the cultural heritage impact assessment, the impacts on the following are assessed, among other impacts:</p> <ul style="list-style-type: none"> • physical cultural heritage with significance to the community • sacred sites • landscape 	<p>The area's sacred sites have not been inventoried. The cultural heritage is managed and maintained as before. No new developments are proposed for the area, so there are no impacts to be expected on the landscape.</p>	<p>The working group discussed the matter in meeting 5.</p>
<p>Social impact assessment</p> <p>The scope of the social impact assessment is defined by the Akwé: Kon working group. Among other items, impacts on the following are assessed in the social impact assessment:</p> <ul style="list-style-type: none"> • the community's rights (the legal status of the Saami) • the community's vitality and the profitability of livelihoods • the community's health and quality of life • age groups (specifically, impacts on the cultural transfer of knowledge between generations should be reviewed, such as reindeer herding and handicraft skills) • equality • livelihoods • land tenure and other traditional systems concerning the utilisation of natural resources • the financial benefits attained by an indigenous people through a plan or project 	<p>The Hammastunturi Wilderness Area's management and land use plan does not impact on the legal status of the Saami people. The plan implements Finland's national and international commitments concerning the Saami. It is not feasible to impact the profitability of livelihoods with the plan.</p> <p>The plan facilitates the continued practice of Saami reindeer herding and culture as well as the communication of cultural knowledge from one generation to the next inasmuch as the matter can be influenced with the plan.</p> <p>The plan yields no impacts on land ownership conditions. The plan does not bring any actual financial benefits to the area's Saami communities.</p>	<p>The working group discussed the matter in meeting 5.</p>

Stages in the Akwé: Kon Guidelines process	Implementation in the Hammastunturi management and land use plan	Discussion at working group meeting
<p>Definition of the development vision Creating a vision for developing the area, with the inclusion of the indigenous people's views on their own future and the ways in which their belief in the future can be supported.</p>	<p>The Hammastunturi plan or the Metsähallitus planning form template does not include an actual development vision. The planning and use are guided by conservation and utility values (Form 11), to which the values essential to Saami culture as defined by the working group have been added.</p>	<p>The working group discussed the matter in meetings 2, 3 and 4.</p>
<p>Mitigation and threat-abatement measures Seeking alternative solutions to avoid and mitigate negative impacts and investigating possible compensatory tools.</p>	<p>The mitigation measures are reviewed in Form 12 (threat abatement).</p>	<p>The working group discussed the matter in meetings 2, 3 and 4.</p>
<p>Devising guidelines Compilation of guidelines and instructions for matters concerning, for example, land use in Saami sacred sites, utilisation of traditional knowledge, research activities as well as arranging competitions and other similar events in the area, so as to not endanger biodiversity and the traditional customary use of natural resources</p>	<p>The plan includes instructions for directing off-road traffic, hunting and fishing, tourism, dog sled activities, research activities and other activities in the wilderness area. The instructions were compiled in consultation with the Akwé: Kon working group.</p>	<p>The working group discussed the matter in meetings 2, 3 and 4.</p>
<p>Reporting Reporting to the body in charge of the project concerning the impact assessment, with recommendations.</p>	<p>The working group reported on the impact assessment and their recommendations to Metsähallitus. The working group's meeting protocols were submitted to the writers of the plan, and the working group's proposals were discussed in the planning project team which also included the working group secretary.</p>	<p>The working group discussed the matter in meetings 1–5.</p>
<p>Review of the impact assessment Revision of the proposed plan based on the impact assessment</p>	<p>The plan was revised based on the impact assessment carried out by the working group in their meetings as well as the negotiations pursuant to Section 9 of the Act on the Saami Parliament.</p>	<p>The working group discussed the matter in meetings 1–5.</p>
<p>Decisions on mitigation measures Making decisions concerning mitigation measures based on the impact assessment, with possible compensation to the community.</p>	<p>The mitigation measures are outlined in Form 12 (threat abatement, impact assessment and monitoring). The Akwé: Kon working group proposed measures to avoid threats, and they have been included in the plan.</p> <p>There are no proposed compensations.</p>	

Stages in the Akwé: Kon Guidelines process	Implementation in the Hammastunturi management and land use plan	Discussion at working group meeting
<p>Liability Appointing bodies responsible for liability, redress and insurance as well as compensation issues.</p>	<p>The matter was not discussed in the Hammastunturi management and land use plan. Finnish laws define the liability procedures.</p>	
<p>Decision-making concerning the plan Representatives of indigenous peoples should participate in the decision-making.</p>	<p>Neither the Saami Parliament nor the Akwé: Kon working group participated in the decision-making concerning the plan. The Regional Director of Metsähallitus' Natural Heritage Services, Lapland, approved the proposed management and land use plan to be submitted to the Ministry of the Environment for approval after negotiations pursuant to Section 9 of the Act on the Saami Parliament. The Ministry of the Environment negotiates with the Saami Parliament prior to the approval of a management and land use plan.</p>	
<p>Monitoring plan Drawing up a monitoring plan for the project (representatives of indigenous people should participate in the monitoring); an account of the grounds on which the management and land use plan can be revised; monitoring the project's impacts (e.g. deciding on an interim revision)</p>	<p>The Akwé: Kon working group proposed the establishment of a permanent monitoring system for the realisation of the plan. Metsähallitus is in charge of monitoring the implementation of the plan. According to the plan, matters relating to the Hammastunturi Wilderness Area are discussed, as necessary, with the Saami Parliament and the reindeer herding cooperatives.</p> <p>The impact of the plan is monitored in connection with the review of the plan by a working group with expertise on the Saami Parliament, the area's reindeer herding cooperatives and Saami traditional knowledge.</p>	<p>The working group discussed the matter in meetings 3, 4 and 5.</p>

Stages in the Akwé: Kon Guidelines process	Implementation in the Hammastunturi management and land use plan	Discussion at working group meeting
<p>Creating a mechanism for participation and involvement Creating a permanent model for how indigenous communities can participate in the impact assessment processes of similar Metsähallitus activities in the future.</p>	<p>Metsähallitus' targets for 2012 state the objective of establishing a permanent procedure for the application of the Akwé: Kon Guidelines in Metsähallitus' activities. The procedure was prepared by Metsähallitus' internal working group. The working group based its work on the experiences attained in applying the Akwé: Kon Guidelines to the Hammastunturi plan. Metsähallitus held negotiations on the procedure with the Saami Parliament on 20 Nov 2012 and will consult the Saami Parliament again before the permanent procedure is adopted.</p>	
<p>Notifying the appropriate communities and organisations of the plan's results in observance of the obligations pursuant to the Saami Language Act</p>	<p>The plan will be translated into North Saami.</p> <p>The working group proposed to Metsähallitus that the working group's memorandums and documents be stored in Metsähallitus' archive system for Metsähallitus' internal use. The working group also proposed that Metsähallitus compile a summary/publication in Finnish, Saami and English describing the application of the Akwé: Kon Guidelines and the working group's activities to be published and utilised in Metsähallitus' public announcements.</p> <p>The working group proposed to Metsähallitus that a press release be published regarding the completion of the Hammastunturi Wilderness Area's management and land use plan and the application of the Akwé: Kon Guidelines therein.</p>	<p>The working group discussed the matter in meeting 5.</p>

Tulokset ja vaikutukset

Akwé: Kon -ohjeiden soveltamista Hammastunturin erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnassa on käsitelty Suomen notifikaatioissa biodiversiteettisopimuksen sihteeristölle artikla 8(j):n toimeenpanosta Suomessa¹². Ohjeiden soveltamista on esitelty ympäristöministeriön, Metsähallituksen ja saamelaiskäräjien järjestämässä oheistapahtumassa biodiversiteettisopimuksen 11 osapuolikokouksessa Hyderabadissa, Intiassa 17.10.2012. Oheistapahtumassa saamelaiskäräjät ja Metsähallitus esittelivät ohjeiden soveltamisesta saatuja kokemuksia, ohjeiden soveltumista Metsähallituksen maankäytön ohjauksjärjestelmään sekä suunnittelun tuloksia. Ohjeiden soveltamista on esitelty oikeusministeri Anna-Maja Henrikssonille 30.10.2012 hänen Inarin vierailunsa yhteydessä. Lisäksi Akwé: Kon -ohjeiden soveltaminen on saanut medianäkyvyyttä.

Metsähallitus ja Saamelaiskäräjät löysivät Hammastunturin hoidon ja käytön suunnittelussa yhteistyölleen toimivat puitteet kansainvälisestä suosituksesta. Rohkean kokeilun tärkein tulos on, että suosituksen mukainen menettely on käytännössä todettu hyödylliseksi sekä saamelaisten että Metsähallituksen tahoilta. Täältä pohjalta on hyvä jatkaa ohjeiden soveltamista erämaiden hoidon ja käytön suunnittelussa. On tärkeää, että Metsähallitus jatkaa avointa ja vuorovaikutteista yhteistyötä myös kaikkien muiden erämaista kiinnostuneiden tahojen kanssa. Olisi hyvä kehittää ohjeistuksen käytännön sovellutuksia myös muissa alueiden käytön suunnittelutehtävissä.

Ympäristöministeriön luonnonsuojelujohtaja Ilkka Heikkinen

12 SCBD/SEL/OJ/JS/DM/74443.

Bohtosat ja váikkuhusat

Akwé: Kon -rávvagiid heiveheapmi Bátneduoddara dikšun- ja geavahanplána ráhkadeamis lea giedahallon Suoma notifikašuvnnas biodiversiteahttasoaHPamuša čállingoddái artikla 8(j):a ollašuhttimis Suomas.¹² Rávva-giid heiveheapmi lea ovdanbuktojuvvon birasministeriija, Meahciráđđehusa ja sámedikki ordnen oalgedáhpáhusas biodiversiteahttasoaHPamuša oassebeallečoakkámis Hyderabadas, Indias 17.10.2012. Oalgedáhpáhusas sámediggi ja Meahciráđđehus buvttiiga ovdan rávvagiid heiveheamis ožžojun muosáhusaid, rávvagiid heiveheami Meahciráđđehusa eanageavahusa stivrenvuogádhakii sihke plánema bohtosiid. Rávvgiid heiveheapmi lea buktojuvvon ovdan maid vuoigatvuohtaministtar Anna-Maja Henrikssonii 30.10.2012 su Anára guossástallama olis. Dasa lassin Akwé: Kon -rávvagiid heiveheapmi lea oidnon olu medias.

Meahciráđđehus ja Sámediggi gávnaiga Bát-neduoddara dikšuma ja geavahusa plánemis iežaska ovttasbargui doaibmi rámmaid riikkaidgaskasaš ávžžuhusas. Roahkkadis geahččaleami deháleamos boađus lea, ahte ávžžuhusa miel meannudeapmi lea geavadis gávnnahuvvon ávkkálažžan sihke sápmelaččaid ja Meahciráđđehusa beales. Dán vuođu nalde lea buorre joatkit rávvagiid heiveheami meahcceguovlluid mehciid dikšuma ja geavahusa plánemis. Lea dehálaš, ahte Meahciráđđehus joatká rabas ja vuorrováikkuhuslaš ovttasbarggu maiddái buot eará mehciin beroštuvvan belliiguin. Livččii buorre gárgehit rávvagiid geavada heivehusaid maiddái eará guovllu geavahusa plánenbargguin.

Birasministeriija luonddusuodjalanhoavda Ilkka Heikkinen

12 SCBD/SEL/OJ/JS/DM/74443.

Results and Impacts

The application of the Akwé: Kon Guidelines in drawing up the management and land use plan for the Hammastunturi Wilderness Area is discussed in the Finnish Contribution to the Secretariat of the Convention on Biological Diversity on the implementation of Article 8(j) in Finland¹². The implementation of the Guidelines was also introduced at the side event arranged by the Ministry of the Environment, Metsähallitus and the Saami Parliament at the eleventh meeting of the Conference of the Parties to the Convention on Biological Diversity in Hyderabad, India, on 17 October 2012. At the event, the Saami Parliament and Metsähallitus shared their experiences on applying the Guidelines, in addition to outlining the applicability of the Guidelines to Metsähallitus' land use planning system and presenting the results of the planning process. Minister of Justice Anna-Maija Henriksson was also introduced to the application of the Guidelines during her visit to Inari on 30 Oct 2012. Moreover, the implementation of the Akwé: Kon Guidelines has received media attention.

Comments and feedback on the Hammastunturi plan have been collected. The feedback revealed that the significance of the Akwé: Kon Guidelines and the role of the working group had remained unclear to some stakeholders involved in the collaborative panel, even though the Guidelines were presented and discussed at a panel meeting. In the future, it will therefore be important to systematically provide information to the collaborative panel and stakeholders on the Guidelines, their application in Finland and their relationship to Metsähallitus' social tasks.

The objective in the compilation of the Hammastunturi management and land use plan was to test the applicability of the Guidelines in management and land use planning. This objective was achieved, and a model was created how the guidelines could be implemented in future in Metsähallitus' land use planning system. The application of the Guidelines improved the precision of the planning, as more detailed information was received from

In planning the management and land use of the Hammastunturi area, Metsähallitus and the Saami Parliament found a workable framework for cooperation in a set of international guidelines. The most important result of this open-minded test was the discovery that a procedure pursuant to the Guidelines was found useful by both the Saami and Metsähallitus. This provides a sound foundation for the future implementation of the Guidelines in planning the management and use of wilderness areas. It is important for Metsähallitus to continue the open and interactive cooperation with all other parties with an interest in wilderness areas as well. It would also be beneficial to develop practical applications of the Guidelines in other land use planning tasks.

Nature Conservation Director Ilkka Heikkinen, Ministry of the Environment

12 SCBD/SEL/OJ/JS/DM/74443.

● Hammastunturin suunnitelmasta kerättiin lausuntopalautea. Lausuntopalautteesta kävi ilmi, että Akwé: Kon -ohjeiden merkitys ja työryhmän rooli oli jäänyt epäselväksi joillekin yhteistyöryhmässä toimiville sidosryhmille, vaikka ohjeita esiteltiin yhteistyöryhmän kokouksessa. ● Jatkossa onkin tärkeää tiedottaa ohjeista, niiden soveltamisesta Suomessa ja niiden suhteesta Metsähallituksen yhteiskunnallisiin velvoitteisiin systemaattisesti yhteistyöryhmälle ja sidosryhmille.

● Hammastunturin hoito- ja käyttökäyttösuunnitelmassa oli tavoitteena testata ohjeiden soveltuvuutta hoidon ja käytön suunnittelussa. Tavoite saavutettiin ja työn aikana luotiin malli siitä, miten ohjeita voidaan soveltaa jatkossa Metsähallituksen maankäytön suunnittelujärjestelmässä. Ohjeiden soveltamisella suunnittelun tarkkuus lisääntyi, koska suunnittelun pohjaksi saatiin tarkempaa tietoa alueen käyttäjiltä. Ohjeiden tietopohja ja perusselvitykset laajenivat koskemaan laajemmin saamelaiskulttuuria, perinteistä tietoa ja luonnon kestäväää käyttöä. Ohjeita soveltamalla luonnon monimuotoisuus ja sen suhde saamelaiskulttuuriin tuli käsiteltyä suunnitelmassa kattavammin ja prosessissa pystyttiin tunnistamaan ihmisen ja luonnon vuorovaikutus ja ihmisen toiminnan vaikutukset luontoon entistä tarkemmin.

● Akwé: Kon -työryhmän perustaminen lisäsi jonkin verran Hammastunturin hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnan kustannuksia. Työryhmän kustannukset olivat vuosina 2010-2012 noin 17 000 euroa sisältäen työryhmän jäsenten matkakustannukset kokouksiin ja kokouspalkkiot, sihteerin palkkiot valmistelutyöstä sekä matkakustannukset ja kokousten muita järjestelykuluja.

● Saamelaiskäräjät maksoi työryhmän jäsenten ansionmenetyskorvaukset. Jatkossa Metsähallitus korvaa vastaavien työryhmien jäsenien ansionmenetyskorvaukset.

● Metsähallituksen työntekijöiden kustannukset Akwé: Kon kokousten valmisteluun, kokouksiin osallistumiseen ja kokouksissa esille tulleiden asioiden käsittelyyn olivat noin 9 500 euroa.

● Akwé: Kon -työryhmän työskentelystä aiheutuvat kustannukset voivat vaihdella jatkossa merkittävästikin sen mukaan, kuinka laaja kohdealue on ja kuinka paljon erilaisia,

● Båtneduoddara plánas čoggojuvvui cealkámušmáhchat. Cealkámušain bodii ovdan, ahte Akwé: Kon -rávvaggiid mearkkašupmi ja bargojoavkku rolla leigga báhcán eahpečielggasin muhtin ovttasbargojoavkkus doaibmi čanusjoavkkuide, vaikko rávvagat buktojuvvoje ovdan ovttasbargojoavkku čoakkámis. Boahttevuodas leanai dehálaš dieđihit rávvaggiin, daid heiveheamis Suomas ja daid gaskavuodas Meahciráđđehusa servodatlaš geatnegasvuodaide systemáhtalaččat ovttasbargojoavkku ja čanusjoavkkuide.

● Båtneduoddara dikšun- ja geavahanplánas lei ulbmilin destet rávvaggiid heivvolašvuoda dikšuma ja geavahusa plánemis. Ulbmil joksojuvvui ja barggu áigge duddjuvvui málle das, mot rávvagat sáhttet boahttevuodas heivehuvvot Meahciráđđehusa eanageavahusa plánenvuodagádagas. Rávvaggiid heivehemiin plánema dárkilvuolta lassánii, daningo plánema vuodđun ožžojuvvui dárkilit diehtu guovllu geavaheddjiin. Rávvaggiid diehtovuodđu ja vuodđočilgehusat viido guoskat viidáseappot sámi kultuvrra, árbevirolaš dieđu ja luonddu suvdilis anu. Rávvaggiid heivehemiin luonddu mánggahápmásašvuolta ja dan gaskavuolta sámi kultuvrii giedahallojuvvoje plánas gokčevaččabut ja proseassas baste identifiserejuvvot olbmo ja luonddu vuorrováikkuhus ja olbmo doaimma váikkuhusat lundui ovdalačča dárkileappot.

● Akwé: Kon -bargojoavkku vuodđudeapmi lasihii muhtin veardde Båtneduoddara dikšun- ja geavahanplána ráhkadeami goasttádusaid. Bargujoavkku goasttádusat ledje jagiid 2010-2012 sulaid 17 000 euro ja dat sisdolle bargujoavkku lahtuid mátkegoluid čoakkámiidda ja čoakkánbálkkašumiid, čállii bálkkašumiid válmmaštallanbarggus sihke mátkegoluid ja čoakkámiid eará lágidangoluid.

● Sámediggi mávssii bargujoavkku lahtuid dinesmassinbuhtadusaid. Boahttevuodas Meahciráđđehus gokčá vástideaddjelágán bargujoavkkuid lahtuid dinesmáassinbuhtadusaid.

● Meahciráđđehusa bargiid goasttádusat Akwé: Kon -čoakkámiid válmmaštallamii, čoakkámiidda oassálastimii ja čoakkámis ovdan bohtán áššiid giedahallamii ledje sulaid 9 500 euro.

the area's users to base the plan upon. The knowledge base and baseline studies for the plan were expanded to include the Saami culture, traditional knowledge and the sustainable use of nature on a broader scale. By implementing the Guidelines, biodiversity and its relation to Saami culture was discussed more comprehensively in the plan, and the process enabled a more defined recognition of the interaction between man and nature as well as the impacts of human activities on nature.

To a degree, the establishment of the Akwé: Kon working group increased the costs of drawing up the Hammastunturi management and land use plan. In 2010–2012, the working group's expenses were approximately 17,000 euro, including travel expenses and attendance allowances for the working group members as well as the secretary's remunerations for the preparatory work and her travel and other meeting expenses.

The Saami Parliament compensated the members of the working group for loss of income. In the future, Metsähallitus will pay the indemnities for loss of income to members of similar working groups.

The expenses of Metsähallitus employees while preparing and participating in the meetings and processing the matters brought forth in the meetings totalled roughly 9,500 euro.

The expenses of future Akwé: Kon working groups may vary quite significantly depending on the size of the target area and the amount of different activities practiced in the area that are difficult to reconcile with each other. However, the expenses are not likely to be significantly higher than they were for the Hammastunturi plan.

All plans pertaining to the Saami Homeland are translated into Saami pursuant to the Saami Language Act.

The application of the Akwé: Kon Guidelines requires the allocation of sufficient resources to the drawing up of the management and land use plan. The increase in cost can be considered reasonable in the light of Metsähallitus' public administration duties and the benefits attained from the application of the Guidelines. In order to facilitate the future implementation of the Guidelines in

• vaikeasti yhteen sovitettavia toimintoja alueella harjoitetaan. Todennäköisesti kustannukset eivät kuitenkaan ko-
• hoa merkittävästi korkeammiksi kuin ne olivat Hammas-
• tunturin suunnitelmassa.

• Kaikki saamelaisten kotiseutualueen suunnitelmat kään-
• netään saamenkielelle saamen kielilain mukaisesti.

• Akwé: Kon -ohjeiden soveltaminen edellyttää riittävien
• resurssien varaamista hoito- ja käyttösuunnitelman laa-
• dintaan. Kustannusten kasvua voidaan pitää kohtuullise-
• na ottaen huomioon Metsähallituksen yhteiskunnalliset
• velvoitteet sekä ohjeiden soveltamisesta saadun hyödyn.
• Jotta ohjeita voidaan soveltaa jatkossakin hoidon ja käy-
• tön suunnittelussa, tulee työlle varata riittävät resurssit.

• Hammastunturin suunnitelman laadinnasta saatujen
• kokemusten perusteella erillisen Akwé: Kon -työryhmän
• perustaminen, joka toimii yhteistyössä yhteistyöryhmän
• kanssa, on toimiva ratkaisu. Työryhmän koon tulee olla
• riittävä, jotta ohjeiden edellyttämä asiantuntemus tulee
• huomioiduksi työryhmän kokoonpanossa. Työryhmää ei
• tule kuitenkaan laajentaa liian suureksi, jotta keskustelu
• ja vuorovaikutus säilyisivät luonnollisena ja työskente-
• ly olisi tehokasta. Jatkoa varten ratkaistavaksi jää, miten
• työryhmän asiantuntijaresurssit järjestetään. Hammas-
• tunturin suunnitelman laadinnassa toimivaksi ratkaisuksi
• osoittautui ulkopuolisen sihteerin käyttäminen sekä Met-
• sähallituksen työntekijöiden osallistuminen työryhmän
• kokouksiin esittelijöinä. Sihteerin toimi myös työryhmän
• kokousten valmistelijana. Akwé: Kon -työryhmän riippu-
• mattomuutta paransi se, että työryhmän sihteerin ei ol-
• lut Metsähallituksen työntekijä. Myös Metsähallituksen
• kannalta ulkopuolinen sihteerin oli toimiva ratkaisu, kun
• Metsähallituksen työntekijöillä ei tullut eteen ristiriita-
• tilanteita Metsähallituksen tehtävien ja Akwé: Kon -työ-
• ryhmän esitysten suhteen. Akwé: Kon -työryhmän tehok-
• kaan toiminnan varmistamiseksi on välttämätöntä, että
• työryhmällä on käytössään kokousten esittely- ja valmis-
• telutehtäviä tekevä sihteerin. Jotta työryhmä voi toimia
• tehokkaasti, tulee valmistelijan olla työryhmän jäsenen
• hyväksymä. Työryhmän työn kannalta oli myös hyödyllis-
• tä, että työryhmän sihteerin osallistui suunnittelun kirjoit-
• tamista koordinoivan projektiryhmän kokouksiin ja tieto
• kulki projektiryhmän ja Akwé: Kon -työryhmän välillä.

• Goasttádusat, mat Akwé: Kon -bargojoavkku bargamis
• šaddet, sáhttet molsašuddat boahtteáigge olunai dađi
• mielde, man viiddis čuozáhatguovlu lea ja man olu sierra-
• lágán, vaddásit oktii heivehahtti doaimmaiguin bargojuv-
• vo guovllus. Jáhku mielde goasttádusat eai goitge stuoro
• mearkašahtti ládje allelii go dat go dan maid dat ledje
• Bátneduoddara plánas.

• Buot sámi ruovttuguovllu plánat jorgaluvvojit sámegillii
• sámi giellalága vuodul.

• Akwé: Kon -rávvagiid heiveheapmi gáibida dárbahassii
• olu resurssaid várrema dikšun- ja geavahanplána ráhka-
• deapmái. Goluid stuorruma sáhtta atnit govttolazžan
• vuhtii válddedettiin Meahciráđđehusa servodatlaš
• geatnegasvuodaid sihke rávvagiid heiveheamis ožžojun
• ávkki. Vai rávvagat sáhttet boahttevuodasge heivehuv-
• vot dikšuma ja geavahusa plánemis, de bargui galget
• várrejuvvot dárbahassii olu resurssat.

• Bátneduoddara plána ráhkadeamis ožžojun muosáhu-
• said vuodul sierra Akwé: Kon -bargojoavkku, mii doaibmá
• ovttrasáđiid ovttasbargojoavkkuin, vuodđudeapmi lea
• buorre čoavddus. Bargojoavku galgá leat dárbahassii stuor-
• ris, vai rávvagiid gáibidan áššedovdamuš šaddá vuhtii vál-
• dojuvvot bargojavkku čoahkkáibijus. Bargojoavku ii goit-
• ge galgga viiddiduvvot liiggás stuorisin, vai ságastallan ja
• vuorrováikkukhus seaillulii lunddolažžan ja bargan livččii
• ábas. Boahttevuoda čoavdima várás báhcá mot bargo-
• joavkku áššedoveresurssat ordnejuvvot. Bátneduodda-
• ra plána ráhkadeamis doaibmi čoavddusin lei olggobeale
• čálii geavaheapmi ja Meahciráđđehusa bargiid oassálastin
• bargojavkku čoakkámiidda áššemeannudeaddjin. Čálii
• doaimmai maid bargojavkku čoakkámiid válmmaštallin.

• Akwé: Kon -bargojoavkku sorjjasmeahtunvuoda buori-
• dii dat, ahte bargojavkku čálii ii lean Meahciráđđehusa
• bargi. Maiddái Meahciráđđehusa dáfus olggobeal čálii
• lei doaibmi čoavddus, go Meahciráđđehusa bargiide eai
• boahtán ovdii ruossalas dillet Meahciráđđehusa bargguid
• ja Akwé: Kon -bargojoavkku evttohusaid ektui. Akwé: Kon
• -bargojoavkku beaktilis doaimma sihkarastima várás lea
• vealtameahtun, ahte bargojavkkus lea anus čoakkámiid
• áššemeannudan- ja válmmaštallanbargguid doaimma-
• heame sierra čálii. Vai bargojavku sáhtta doaibmat beak-
• tilit, de áššemeannudeaddji galgá leat bargojavkku lah-
• tuid dohkkehan olmmoš. Bargojoavkku barggu dáfus lei

management and land use planning, sufficient resources must be set aside for the work.

Based on the experiences attained in the compilation of the Hammastunturi plan, establishing a separate Akwé: Kon working group to act in cooperation with the collaborative panel is a functional solution. The working group should be large enough for the expertise required by the Guidelines to be taken into account in the composition of the group. However, the working group should not be made too large in order for the discussions and interaction to remain natural and the work to be effective. For future reference, the organisation of the working group's expert resources remains to be resolved. In the drafting of the Hammastunturi plan, the availability of an external secretary and participation of Metsähallitus' employees as presenters in the meetings proved to be a workable solution. The secretary also served to prepare the working group meetings. The Akwé: Kon working group's independence was improved by the fact that the working group secretary was not employed by Metsähallitus. The use of an external secretary was also a good solution from Metsähallitus' perspective, as there were no instances of conflict relating to the tasks of Metsähallitus and the proposals put forth by the Akwé: Kon working group. To ensure the effective operation of the Akwé: Kon working group, it is necessary for the working group to have a secretary undertaking the presentation and preparation work for meetings. Furthermore, in order for the working group to be effective, the presenter must be accepted by the working group members. From the point of view of the working group's functioning, it was also useful to have the secretary attend the meetings of the project team coordinating the drafting of the plan, which meant that all information was communicated between the project team and the Akwé: Kon working group.

Interaction with Metsähallitus and those who use the area was enhanced through the working group activity. The Akwé: Kon working group has complemented Metsähallitus' participatory land use planning system and supported the activities of the collaborative panel. The impact assessment was made into an integrated part of the planning instead of remaining a separate stage after the fact, facilitating revisions to the plan in the drafting stage. As regards the impacts on Saami culture, the

Akwé: Kon ohjeet ovat edesauttaneet Metsähallitusta toteuttamaan lakisääteistä yhteiskunnallista velvoitettaan turvata saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytyksiä. Akwé: Kon -ohjeiden mukainen osallistamisprosessi on ollut hyvä työkalu yhdessä saamelaisten kanssa selvittää näitä kulttuurin harjoittamisen edellytyksiä Hammastunturin erämaassa.

Lapin luontopalveluiden aluejohtaja Jyrki Tolonen

Akwé: Kon -rávvagat leat veahkehan Meahciráđđehusa ollášuhttit lágas mearriduvvon servodatlaš geatnegasvuodas dorvvastit sámi kultuvrra miel bargama eavttuid. Akwé: Kon -rávvagiid miel oassálastinproseassa lea leamaš buorre reaidu ovttasráđiid sápmelaččaiguin čielggadit dáid kultuvrra miel bargama eavttuid. Bátneuođdara meahcis.

Sámi luonddubálvalusaid guovlohoavda Jyrki Tolonen

The Akwé: Kon Guidelines have helped Metsähallitus to implement our legal, social obligation to guarantee the prerequisites for practising Saami culture. The engagement process outlined by the Akwé: Kon Guidelines has been a good tool for cooperating with the Saami people to elaborate on these prerequisites in relation to the Hammastunturi Wilderness Area.

Regional Director Jyrki Tolonen, Natural Heritage Services, Lapland

Vuorovaikutus Metsähallituksen ja alueen käyttäjien kanssa lisääntyi työryhmätyöskentelyn aikana. Akwé: Kon -työryhmä on täydentänyt Metsähallituksen osallistavaa maankäytön suunnittelujärjestelmää ja tukenut yhteistyöryhmän toimintaa. Vaikutustenarviointi muuttui osaksi suunnittelua eikä erilliseksi, jälkikäteen tehtäväksi vaikutustenarvioinniksi ja mahdollisesti muutoksien tekemisen suunnitelmaan jo kirjoittamisvaiheessa. Saamelaiskulttuuriin kohdistuvien vaikutusten osalta arvioinnin tekivät alueen käyttäjät, mikä paransi vaikutustenarvioinnin luotettavuutta. Vaikutustenarvioinnin ja suunnitelman täsmällisyyden kannalta on tärkeää, että työryhmä kokoontui arvioimaan lausuntokierrokselta saatua palautetta ja niiden vaikutusta suunnitelmaan.

Akwé: Kon työryhmän kautta suunnitelman laatimiseen osallistui laajempikin joukko alueen käyttäjiä. Alueen käyttäjien oli helpompi tuoda esille esityksiä ja näkemyksiä suunnitelman sisällöstä epävirallisesti työryhmän jäsenille, jotka veivät saamansa palautteen työryhmän käsittelyyn. Kynnys vaikuttaa työryhmän sisältöön madaltui, kun palautetta pystyi antamaan epävirallisesti ja luottamuksellisesti.

Suunnitelman huolellinen läpikäyminen alueen käyttäjien kanssa nosti esille myös tarvetta kehittää hoito- ja käyttösuunnitelmassa esille tuotavia asioita (lomakkeistoa) huomioimaan saamelaisten kotiseutualueen erityisolosuhteet, Akwé: Kon -ohjeet ja käyttäjien tarpeet. Työryhmätyöskentelyn aikana tarkennettiin Metsähallituksen lomakemallia työryhmän tekemien esitysten pohjalta. Uudistettaessa Metsähallituksen maankäytön suunnittelujärjestelmää olisi tärkeää kehittää suunnittelua ohjaavaa lomakkeistoa edelleen yhdessä käyttäjäryhmien kanssa huomioiden Akwé: Kon -ohjeet, eri alueiden kulttuuriset ja kielelliset olosuhteet, jotta suunnitelmat todella palvelisivat eri käyttäjäryhmien tarpeita.

maid ávkkálaš, ahte bargojoavkku čálli oassálasttii pláne- ma čállima koordinerema prošeaktajoavkku čoakkámiidda ja diehtu sirdásii prošeaktajoavkku ja Akwé: Kon -bargojoavkku gaskkas.

Vuorovaikutus Meahciráđdehusain ja guovllu geavaheaddjiiguin lassánii bargojoavkobargama áigge. Akwé: Kon -bargojoavku lea dievasmahtán Meahciráđdehusa oassálasti eanangeavahusa plánenvuogádaga ja dorjon ovttasbargojoavkku doaimma. Váikkuhusaid árvoštallan rievddai plánema oassin iige sierranas, manálgiehtii bargojuvvot galgan váikkuhusaid árvoštallamin ja dagai vejolažžan rievdadusaid dahkama plánii juo čállinmuttos. Sámi kultuvrii čuohcci váikkuhusaid buohta árvoštallama dahke guovllu geavaheaddjit, mii buoridii váikkuhusaid árvoštallama luotheahttivuođa. Váikkuhusaid árvoštallama ja plánema dárkivuođa dáfus lea dehálaš, ahte bargojoavku čoahkkanii árvoštallat cealkámušain ožžojun máhcahaga ja daid váikkuhusa plánii.

Akwé: Kon -bargojoavkku bakte plána ráhkadeapmái oassálastte guovllu geavaheaddjiid čohkiidan stuoritnai joavku. Guovllu geavaheaddjiin lei álkit buktit ovdan evttohusaid ja oainnuid plána sisdoalus eahpevirggálaččat bargojoavkku lahtuide, geat dolvo iežaset ožžon máhcahaga bargojoavkku gieđahallamii. Šielbma váikkuhit bargojoavkku barggu sisdollui šattai vuollegeabbon, go máhcahaga basttii addit eahpevirggálaččat ja luhtolaččat.

Plána fuolalaš čadamannan guovllu geavaheaddjiiguin loktii ovdan maid dárbbu gárgelit dikšun- ja geavahanplánas ovdanboahhti áššiid (skoviid) váldit vuhtii sámiid ruovttuguovllu sierradiliid, Akwé: Kon -rávvagiid ja geavaheaddjiid dárbbuid. Bargojoavkku bargama áigge dárkilnuhttojuvui Meahciráđdehusa skovvemálla bargojoavkku dahkan evttohusaid vuodul. Ođasnuhtedettiin Meahciráđdehusa eanangeavahusa plánenvuogádaga livččii dehálaš gárgelit skoviid, mat stivrejit plánema, ain ovttas geavaheaddjejoavkkuiguin nu ahte vuhtii váldojuvvojit Akwé: Kon -rávvagat, sierra guovlluid kultuvrralaš ja gielalaš dilit, vai plánat duodain bálvalivčče sierra geavaheaddjejoavkuid dárbbuid.

assessment was carried out by the people who use the area, which improved the reliability of the impact assessment. In order to make the impact assessment and plan as specific as possible, it was important for the working group to meet and review the feedback received during the circulation of the plan's draft for comments and the impact of the feedback on the final plan.

Through the Akwé: Kon working group, a broader group of people using the area was involved in drawing up the plan. It was easier for the users of the area to express suggestions and views regarding the content of the plan informally to individual members of the working group, who then brought the feedback they had received to the working group's attention. The threshold for influencing the work of the working group was made lower when people were able to give feedback informally and confidentially.

A thorough discussion of the plan with the people using the area also brought up the need to develop the aspects (form templates) included in the management and land use plan to take into account the special conditions in the Saami Homeland as well as the Akwé: Kon Guidelines and the needs of the users. During the working group's activities, Metsähallitus' form template was clarified based on the working group's proposals. When updating Metsähallitus' land use planning system, it would be important to further develop the forms steering the planning process together with the user groups, with due consideration for the Akwé: Kon Guidelines and the cultural and language conditions of various areas, in order for the plans to truly serve the needs of different user groups.

Loppupäätelmät ja suositukset

Akwé: Kon -ohjeen soveltaminen toi uutta sisältöä hoito- ja käyttösuunnitelmaan. Metsähallitus sai alueen käyttäjiltä arvokasta tietoa alueen nykytilasta ja kehittämistarpeista. Suunnitelmassa tunnistettiin erilaisia ongelmatilanteita. Menetelmä on vuorovaikutteinen sekä toi uusia toiminta-ajatuksia ja -malleja. Akwé: Kon -ohjeiden soveltaminen kehitti suunnitelman vaikutusten arviointia. Käytännössä Akwé: Kon -työryhmä arvioi koko suunnitteluprosessin ajan suunnitelman esitysten vaikutuksia saamelaiskulttuurille sekä arvioi suunnittelualueen arvoja ja uhkia saamelaisten kulttuurin harjoittamisen näkökulmasta. Samalla pohdittiin myös konkreettisia keinoja, joilla mahdollisia uhkia voidaan torjua.

Ohjeet soveltuivat erämaa-alueen hoidon ja käytön suunnitteluun. Akwé: Kon -ohjeiden soveltamista tulisi jatkaa saamelaisten kotiseutualueen erämaa- ja suojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmien laadinnassa yhdessä saamelaiskäräjien ja koltta-alueella myös yhdessä kolttien kyläkokouksen kanssa. Soveltamisen pohjana voidaan käyttää Hammastunturin prosessista saatuja kokemuksia. Ohjeita on sovellettu suhteessa Hammastunturin erämaa-alueen oloihin, muilla alueilla ohjeita voi olla tarve soveltaa eri tavoin. Joillakin alueilla voi olla tarpeen tehdä laajemmat perusselvitykset esimerkiksi kohdealueen saamelaisesta kulttuuriperinnöstä.

Hoito- ja käyttösuunnitelmia laadittaessa tulisi perustaa Akwé: Kon -työryhmä ja työryhmän toiminnalle tulisi osoittaa riittävät resurssit. On tärkeää, että yhteistyö laajemman yhteistyöryhmän ja Akwé: Kon -työryhmän välillä säilyy ja yhteistyöryhmälle raportoidaan Akwé: Kon -työryhmän toiminnasta ja esityksistä. Tapauskohtaisesti tulisi harkita, miten työryhmän asianesittelyresurssit järjestetään parhaiten. Hammastunturin suunnitelman laadinnassa ulkopuolinen, valmistelutehtäviä tekevä sihteeri osoittautui toimivaksi ratkaisuksi. Pysyvänä toimintatapana tulisi olla, että Akwé: Kon -työryhmä vastaa saamelaiskulttuurille kohdistuvien vaikutustenarviointin tekemisestä.

Loahppaárvalusat ja ávžžuhusat

Akwé: Kon -rávvagiid heiveheapmi buvttii ođđa sisdoalu dikšun- ja geavahanplánii. Meahciráđdehus oaččui guovllu geavaheddiin divrras dieđu guovllu dálá dilis ja gárgelandárbbuin. Plánas identifiserejuvvoje sierralágán problemadiliit. Dat lei vuorrováikkuhuslaš vuohki sihke buvttii ođđa doaibmajurdagiid ja -málliid. Geavadis Akwé: Kon -bargojoavku árvvoštalai oba plánenproseassa áigge plána evttohusaid váikkuhusaid sámi kultuvrii sihke árvvoštalai plánenguovllu árvvuid ja uhkádušaid sámi kultuvrra miel bargama oaidninvuogis. Seammas suokkardallojuvvoje maid konkrehtalaš vuogit, maiguin vejolaš uhkádušaid sáhtta duostut.

Rávvagat heiveje meahcceguovllu dikšuma ja geavahusa plánemii. Akwé: Kon -rávvagiid heiveheapmi galggalii jotkojuvvot sámiid ruovttuguovllu meahcce- ja suodjanguovlluiddikšun- ja geavahanplánaid ráhkadeamis ovttrasáđiid sámedikkiin ja nuortalaš guovllus maid nuortalaččaid siidačoakkámiin. Heiveheami vuodđun sáhtta atnit Bátneuođđara proseassan ožžojun muosáhusaid. Rávvagat leat heivehuvvon gaskavuodas Bátneuođđara meahcceguovllu diliide, eará guovlluin sáhtta leat dárbu heivehit rávvagiid eará ládje. Muhtin guovlluin sáhtta leat dárbu dahkat viiddit vuodđočilgehusaid ovdamearkkadihte čuožahatguovllu sámi kulturárbbis.

Dikšun- ja geavahanplánaid ráhkadettiin galggalii vuodđuduvvot Akwé: Kon -bargojoavku ja bargojoavku doibmii galggalii čujuhit dárbašlaš resurssaid. Lea dehálaš, ahte ovttasbargu viiddit ovttasbargojoavku ja Akwé: Kon -bargojoavku gaskkas seailu ja ovttasbargojovkui raporterejuvvo Akwé: Kon -bargojoavku barggus ja evttohusain. Dáhpáhusguovdasaččat galggalii guorahallojuvvot, mot bargojoavku áššemeannudanresurssat ordnejuvvojit buoremusat. Bátneuođđara plána ráhkadeamis vuhttui, ahte olggobeal vámmaštallanbargguid bargi čállii lei buorre čoavddus. Bissovaš doaibmavuohkin galggalii leat, ahte Akwé: Kon -bargojoavku ovdasvástádussan lea sámi kultuvrii čuoheai váikkuhusaid árvvoštallamiid dahkan.

Conclusions and Recommendations

The application of the Akwé: Kon Guidelines brought new content into the Hammastunturi area's management and land use plan. Metsähallitus received valuable information from the people using the area on the area's current state and development needs. The plan recognised various problematic scenarios. The method is interactive and brought about new ideas and models for practices and procedures. The application of the Akwé: Kon Guidelines also developed the plan's impact assessment. In practice, the Akwé: Kon working group was engaged in assessing the impacts of the proposals included in the plan on Saami culture throughout the planning process, in addition to assessing the values of and threats to the Hammastunturi area from the viewpoint of practicing the Saami culture. At the same time, concrete tools for avoiding possible threats were discussed.

The Akwé: Kon Guidelines were found applicable to management and land use planning for a wilderness area. The implementation of the Guidelines should be continued in the management and land use planning for wilderness and conservation areas in cooperation with the Saami Parliament and, in the Skolt Saami area, the Skolt village assembly. The experiences attained in the Hammastunturi process may be used as a basis for the application of the Akwé: Kon Guidelines. Here, the Guidelines were applied in relation to the conditions in the Hammastunturi Wilderness Area; in other areas, the need may arise to apply them in different ways. In some areas, it may be necessary to carry out more comprehensive baseline studies on, for instance, the target area's Saami cultural traditions.

When a management and land use plan is drawn up, an Akwé: Kon working group should be set up and sufficient resources set aside for its activities. It is important to maintain cooperation between the broader collaborative panel and the Akwé: Kon working group and that the activities and proposals of the Akwé: Kon working group be reported to the collaborative panel. Case-specific discretion should be used in determining the best way of organising the working group's presenting and reporting resources. In the

Akwé: Kon -työryhmän toiminta ei poista velvoitetta järjestää saamelaiskäräjälain § 9¹³ mukainen neuvottelu hoito- ja käyttösuunnitelmista ja neuvottelut tulee järjestää mikäli saamelaiskäräjät neuvotteluja pyytää. Samoin koltien kyläkokousta tulee kuulla koltta-alueelle kohdistuvissa suunnitelmissa.

Jatkossa tulee kiinnittää myös erityistä huomiota Akwé: Kon -ohjeista, -työryhmästä, Metsähallituksen suunnittelujärjestelmästä ja niiden roolista tiedottamiseen. Tiedottamisen tulee olla laajaa ja avointa, ja siinä tulee korostaa Metsähallituksen maankäytön suunnitteluprosessien avoimuutta, laajaa osallistamista ja yhteiskunnallisten veloitteiden toteuttamista, jotta voidaan estää mahdollisia ristiriitatilanteita. Akwé: Kon -ohjeiden ollessa uusi asia Suomessa niiden merkityksestä ja roolista maankäytön suunnittelussa on tärkeää tuottaa monipuolisesti ja selkokielisesti tietoa saameksi ja suomeksi. Yhtenä keinona lisätä tietoa asiasta olisi tietopakettien tuottaminen yhdessä ympäristöministeriön kanssa Akwé: Kon -ohjeista ja Metsähallituksen yhteiskunnallisista veloitteista Metsähallituksen kotisivuille.

Metsähallituksen hoito- ja käyttösuunnitelmien sisällön uudistamisessa tulisi huomioida Akwé: Kon -ohjeet ja eri käyttäjäryhmien tarpeet. On tärkeää, että uudistuksessa kuultaisiin alueen käyttäjäryhmiä, jotta hoito- ja käyttösuunnitelma olisi helposti ymmärrettävissä ja hyödyllinen eri käyttäjäryhmien tarpeita ajatellen.

13 Saamelaiskäräjälain § 9 mukaan viranomaiset neuvottelevat saamelaiskäräjien kanssa kaikista laajakantoisista ja merkittävistä toimenpiteistä, jotka voivat välittömästi ja erityisellä tavalla vaikuttaa saamelaisten asemaan alkuperäiskansana ja jotka koskevat saamelaisten kotiseutualueella mm. valtionmaan, suojelualueiden ja erämaa-alueiden hoitoa, käyttöä, vuokrausta ja luovutusta.

Akwé: Kon -bargojoavkku doaibma ii váldde eret geatnegasvuoda ordnet sámediggelága § 9¹³ miel ráddádallama dikšun- ja geavahanplánas ja ráddádallamat galget lági-duvvot jos sámediggi ráddádallamiid bivdá. Seamma lád-je nuortalaččaid siidačoakkáma galgá gullat plánain, mat čuhcet nuortalašguvlui.

Boahttvuodas galgá giddejuvvot maid earenoamáš fuomášupmi dieđiheapmái Akwé: Kon -rávvagiin, -bargojoavkkus, Meahciráđđehusa plánenvuogádagas ja daid rollas. Dieđiheapmi galgá leat viiddis ja rabas, ja das galgá deattuhit Meahciráđđehusa eanageavaheami plánenproseassaid rabasvuoda, viiddes oassálastima ja servodatlaš geatnegasvuodaid ollašuttima, vai sáhttet caggojuvvot vejolaš ruossalas dilitt. Go Akwé: Kon -rávva-gat leat ođđa ášši Suomas, de daid mearkkašumis ja rollas eanageavahusa plánemis lea dehálaš buvttadit mánggabeallásaččat ja čielgagillii dieđu sáme- ja suomagillii. Oktan vuohkin lasihit dieđu áššis livččii diehtobáhka buvttadeapmi ovttas birasministeriijain Akwé: Kon -rávvagiin ja Meahciráđđehusa servodatlaš geatnegasvuodain Meahciráđđehusa ruovttusiidduide.

Meahciráđđehusa dikšun- ja geavahanplánaid sisdoalu ođasteamis galggale váldojuvvot vuhtii Akwé: Kon -rávva-gat ja sierra geavaheaddjejoavkkuid dárbbut. Lea dehálaš, ahte ođastusas gullojuvvole guovllu geavaheaddjejoavkkut, vai dikšun- ja geavahanplána livččii álkit ipmirdahtti ja ávkkálaš sierra geavaheaddjejoavkkuid dárbbuid jurddašettiin.

13 Sámediggelága § 9 mielde eiseválddit ráddádallet sámedikkiin buot viiddesvuodot ja mearkkašahtti doaibmabijuin, mat sáhttet njuolga ja earenoamáš vuogi mielde váikkuhit sámiid sajadahkii álgoálbmogin ja mat gusket sámiid ruovttuguovllus ee. stáhtaeanma, suodjalanguovlluid ja meahcceguovllu dikšuma, láigoheami ja luobaheami.

● compilation of the Hammastunturi plan, an external secretary with the task of preparing matters for discussion proved a functional solution. What should be adopted as permanent procedure is that the Akwé: Kon working groups are put in charge of carrying out the assessment of the impacts on Saami culture.

● Incorporating Akwé: Kon working group activities in the planning process does not remove the obligation pursuant to Section 9 of the Act on the Saami Parliament¹³ to arrange negotiations regarding management and land use plans. The Skolt village assembly should also be heard with regard to plans targeted at the Skolt Saami area.

● In future processes, special attention should also be paid to informing the various parties on the Akwé: Kon Guidelines, the working group, Metsähallitus' planning system and the roles thereof. The provision of information should be comprehensive and open, and it should emphasise the openness, extensive social inclusion and fulfilment of public administration duties incorporated in Metsähallitus' land use planning processes, so as to avoid possible conflicts. As the Akwé: Kon Guidelines are a new concept in Finland, it is important to produce diverse, plain-language information regarding their significance and role in land use planning in Finnish and Saami. One means of increasing awareness regarding the matter would be to produce an information package in cooperation with the Ministry of the Environment for the Metsähallitus website concerning the Akwé: Kon Guidelines and Metsähallitus' public administration duties.

● The Akwé: Kon Guidelines and the needs of various user groups should be taken into account while updating the content of Metsähallitus' management and land use plans. It is important to consult the groups using a specific area when the plan is being updated in order for the new management and land use plan to be easily comprehensible and useful in light of the needs of various user groups.

13 According to the Act on the Saami Parliament, Section 9, the authorities are obligated to negotiate with the Saami Parliament on all far-reaching and significant measures which may, directly and in a specific manner, impact the status of the Saami as an indigenous people and which concern the management, use, leasing and assignment of state lands, conservation areas and wilderness areas in the Saami Homeland.

● Hammastunturin erämaa-alueelta kerätään saamen käsityön raaka-aineita. Kuvassa kuivumassa kenkäheiniä, joita käytetään nutukkais-sa, poronahasta tehdyissä karvakengissä, eristeenä ja lämmikkeenä. Kuva Inga-Briitta Magga

● Båtneduoddara meahcceguovllus čoggojuvvojit sámi duoji materiálat. Govas leat gámasuoinnit goikame. Dat adnojit nuvttahiin, bohcco gápmasiin dahkkon gápmiin, sirrejeaddjin ja liggejeaddjin. Govva Inga-Briitta Magga.

● Materials for Saami handicrafts are collected from the Hammastunturi Wilderness Area. The photo depicts hay for shoes hung to dry. They are used for insulation and warmth in traditional fur footwear made from reindeer skins. Photo by Inga-Briitta Magga.

Lähteet

Lait

- Biodiversiteettisopimus SopS 78/1994
- Erämaalaki 62/1991
- Euroopan Neuvoston vähemmistöpuitesopimus SopS 2/1998
- Euroopan Neuvoston maisemayleissopimus SopS 14/2006
- Kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus (SopS 7–8/1976)
- Kolttalaki 253/1995
- Laki Metsähallituksesta 1378/2004
- Laki saamelaiskäräjistä 974/1995
- Perustuslaki 731/1999
- Poronhoitolaki 848/1990
- Saamen kielilaki 1086/2003

Muut

- Akwé: Kon -ohjeet. Ympäristöhallinnon ohjeita 1/2011, Ympäristöministeriö.
- Biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen alkuperäiskansojen perinnetietoa käsittelevän artikla 8j:n kansallisen asiantuntijatyöryhmän loppuraportti, www.ymparisto.fi/lumonet/8j
- The Finnish Contribution to the CBD Notification on March 29th 2011. (SCBD/SEL/OJ/JS/DM/74443) Programme of Work on Article 8 (j) and related provisions in Finland
- Hammastunturin erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma 17.12.2012.
- YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista (2007)
- YK:n rotusyrjintäkomitean yleissuositus XXII(51).

Gáldut

Láгат

- BiodiversiteahttasoaHPamuš (SopS 78/1994)
- Meahcceláhkka (62/1991)
- Eurohpa Ráđi vehádatrápmasoaHPamuš (SopS 2/1998)
- Eurohpa Ráđi duovddaoktasašsoaHPamuš (SopS 14/2006)
- Siviila ja politiHKkalaš rivttiid oktasašsoaHPamuš (SopS 7–8/1976)
- Nuortalašláhkka (253/1995)
- Láhkka Meahciráđđehusas (1378/2004)
- Láhkka sámedikkis (974/1995)
- Vuodđoláhkka (731/1999)
- Boazodoalloláhkka (848/1990)
- Sámi giellaláhkka (1086/2003)

Earát

- Akwé: Kon -ohjeet. (sámegillii: Akwé: Kon -rávvagat) Ympäristöhallinnon ohjeita 1/2011, Ympäristöministeriö.
- Biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen alkuperäiskansojen perinnetietoa käsittelevän artikla 8j:n kansallisen asiantuntijatyöryhmän loppuraportti (sámegilli: álbmotlaš artikla 8j:a áššedovdibargojoavkku loahpparaporta, mii guoská biologalaš mánggahápmásašvuoda oktasašsoaHPamuša álgoálbmogiid árbedieđu), www.ymparisto.fi/lumonet/8j
- The Finnish Contribution to the CBD Notification on March 29th 2011. (SCBD/SEL/OJ/JS/DM/74443) Programme of Work on Article 8 (j) and related provisions in Finland
- Bátneduoddara meahcceguovllu dikšun- ja geavahanplána 17.12.2012.
- ON:a julggaštus álgoálbmogiid rivttiin (2007)
- ON:a nállevealahankomitea oppalašávžžuhus XXII(51).

References

Legislation

- Convention on Biological Diversity SopS 78/1994
- Act on Wilderness Areas, available in Finnish only (Erämaalaki 62/1991)
- Framework Convention for the Protection of National Minorities SopS 2/1998
- European Landscape Convention SopS 14/2006
- International Covenant on Civil and Political Rights SopS 7–8/1976
- Act on the Skolt Saami, available in Finnish only (Kolttalaki 253/1995)
- Act on Metsähallitus 1378/2004
- Act on the Saami Parliament 974/1995
- The Constitution of Finland 731/1999
- Reindeer Husbandry Act 848/1990
- Saami Language Act 1086/2003

Other Sources

- Akwé: Kon Guidelines 2011. Environmental Administration Guidelines 1/2011, available in Finnish only (Akwé: Kon -ohjeet)
- Final report of the Finnish Working Group on Article 8(j) concerning traditional knowledge of indigenous people of the Convention on Biological Diversity; available in Finnish only. (Biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen alkuperäiskansojen perinnetietoa käsittelevän artikla 8j:n kansallisen asiantuntijatyöryhmän loppuraportti, www.ymparisto.fi/lumonet/8j)
- The Finnish Contribution to the CBD Notification on March 29th 2011. (SCBD/SEL/OJ/JS/DM/74443) Programme of Work on Article 8 (j) and related provisions in Finland
- The management and land use plan for Hammastunturi Wilderness Area, available in Finnish only. (Hammastunturin erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma 17 Dec 2012.)
- United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples (2007)
- United Nations Committee on the Elimination of Racial Discrimination General Recommendation XXII(51).

Tässä raportissa käydään läpi Hammastunturin erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelman laadintaa ja sen valmistelua vuoden 2010 lopusta vuoden 2012 loppuun. Raportissa käsitellään miten suunnitelman laadinnassa on sovellettu biodiversiteettisopimuksen osapuolikokouksen hyväksymiä vapaaehtoisia Akwé: Kon -ohjeita, ohjeiden soveltamisen tuloksia, vaikutuksia ja kehittämis ehdotuksia tulevien hoito- ja käyttösuunnitelmien laadinnalle.

Dán raporttas mannojuvvo čada Bätneduoddara meahcceguovllu dikšun- ja geavahanplána ráhkadeapmi ja dan válmmaštallan jagi 2010 loahpa rájes gitta jagi 2012 loahpa rádjái. Raporttas giedahallojuvvo mot plána ráhkadeamis leat heivehuvvon biodiversiteahtta-soahpamuša oassebeallečoakkáma dohkkehan eakto-dáhtolaš Akwé: Kon -rávvagat, rávvagiid heiveheami bohtosat, váikkuhusat ja ovddidanevttohusat boahhtevaš dikšun- ja geavahanplánaid ráhkadeami várás.

This report outlines the preparatory work for and compilation of the Hammastunturi Wilderness Area management and land use plan from late 2010 to the end of 2012. The report also discusses the way in which the Voluntary Akwé: Kon Guidelines adopted by the Conference of the Parties of the Convention on Biological Diversity have been applied in drawing up the plan, in addition to reviewing the results of the application of the Guidelines and offering development suggestions for drawing up future management and land use plans.

ISBN 978-952-295-083-3

